

370.115

ศ 868 ก

ธ.3

การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา
เขตกรุงเทพมหานคร

ปริญญาโท

ของ

สุวิทย์ วรรณภา

18 S.A. 2539

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2539

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

B 52116

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปฏิญานินพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอก การบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

.....ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุกัญญา ตียะสุวรรณ)

.....กรรมการ
(อาจารย์สุพรรณ พัฒนาพิชัย)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุกัญญา ตียะสุวรรณ)

.....กรรมการ
(อาจารย์สุพรรณ พัฒนาพิชัย)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมหมาย รอดโพธิ์ทอง)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปฏิญานินพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอก การบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ดร.ศิริญา นวลสุวรรณ)

วันที่...๑...เดือน...พฤษภาคม...พ.ศ. 2539

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ เพราะได้รับความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุกัญญา ตียะสุวรรณ ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ อาจารย์สุพิพรรณ พัฒนพานิชย์ กรรมการควบคุม ปริญญานิพนธ์ ซึ่งได้ให้คำปรึกษา แนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องด้วยดีเยี่ยมมาโดยตลอด ผู้วิจัยขอ กราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ และขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์สมหมาย รอดโพธิ์ทอง เป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาเป็นกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ และได้ให้ข้อเสนอแนะที่ เป็นประโยชน์ ซึ่งส่งผลต่อความสมบูรณ์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณ หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (นายอัศวิน วรรณวินเวศร์) ศึกษาานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ได้แก่ อาจารย์ธเนศ ขำเกิด อาจารย์กอบกุล ดิษฐรัมย์ อาจารย์ชัชสี ขำนิบรรณาการ และผู้อำนวยการโรงเรียนบางกรวย อาจารย์ประวัติ นิลวัชรณดี ที่ให้ความกรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและให้คำแนะนำแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และ ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ครู อาจารย์ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนกลาง ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในงานการกรอกแบบสอบถาม ตลอดจน เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้

นอกจากนี้ผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ได้แก่ คุณกิตติพงษ์ วรจําปา อาร์ท - โอ๊ต บุตรชายทั้งสอง ตลอดจนบุคลากรในกลุ่มพัฒนาการศึกษา กองการมัธยมศึกษา ที่ช่วยเหลือให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยในการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยขอมอบให้แก่ พระคุณบิดา มารดา และครู อาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัย

สุวเกียรติ์ วรจําปา

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	3
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	4
ขอบเขตของการศึกษา.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา.....	8
ประชาธิปไตยและหลักการประชาธิปไตย.....	15
การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	26
การจัดองค์กรบริหารให้มีลักษณะ เป็นประชาธิปไตย.....	27
การจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย.....	32
การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย.....	37
การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย.....	44
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	53
สมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้า.....	58
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	59
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	59
เครื่องมือทำซ้ำในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	65
ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือ.....	65
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	66

บทที่	หน้า
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	66
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	73
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	73
วิธีการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล.....	73
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	74
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	104
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	104
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	104
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	105
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	106
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	106
อภิปรายผลการศึกษา.....	109
ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	115
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย.....	117
บรรณานุกรม.....	119
ภาคผนวก.....	127
ภาคผนวก ก.....	128
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	129
หนังสือขอความร่วมมือกรอกแบบสอบถาม.....	130
เครื่องมือการวิจัย.....	132

บทที่	หน้า
ภาคผนวก ข. สรุปปัญหาและข้อเสนอแนะแบบสอบถามปลายเปิด.....	143
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	150

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างโดยจำแนกตามโรงเรียน.....	61
2	จำนวนและร้อยละของแบบสอบถามที่เข้าในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	67
3	จำนวนและร้อยละของผู้บริหารและครูสายงานการสอนที่ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประสบการณ์ทางการบริหารหรือประสบการณ์ทางการสอน วุฒิการศึกษา และเพศ.....	68
4	จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ.....	69
5	คะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน และครูสายงานการสอนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยม ศึกษานานาชาติใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร จำแนกเป็น รายด้าน และโดยรวม.....	75
6	คะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน และครูสายงานการสอนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยม ศึกษานานาชาติใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ด้านการจัด องค์การบริหารให้มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย จำแนกเป็นรายชื่อ.....	77
7	คะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน และครูสายงานการสอนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยม ศึกษานานาชาติใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ด้านการจัด การเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย จำแนกเป็นรายชื่อ.....	80
8	คะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน และครูสายงานการสอนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยม ศึกษานานาชาติใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ด้านการจัด กิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย จำแนกเป็นรายชื่อ.....	83

9	คะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะของผู้บริหารโรงเรียน และครูสายงานการสอนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยม ศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ด้านการจัด บรรยากาศและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่เป็นประชาธิปไตย จำแนกเป็น รายชื่อ.....	86
10	คะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะของนักเรียนชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ 6 เกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน มัธยมศึกษาขนาด ใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร จำแนกเป็นรายด้าน..	89
11	คะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะของนักเรียนชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ 6 เกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาด ใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ด้านการจัดการเรียน การสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย จำแนกเป็นรายชื่อ.....	90
12	คะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะของนักเรียนชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ 6 เกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาด ใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ด้านการจัดกิจกรรมที่ ส่งเสริมประชาธิปไตย จำแนกเป็นรายชื่อ.....	92
13	คะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะของนักเรียนชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ 6 เกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาด ใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ด้านการจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตยจำแนกเป็นรายชื่อ.....	94
14	เปรียบเทียบการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัด กรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน จำแนกตามประสบการณ์ทางการบริหาร.....	96
15	เปรียบเทียบการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัด กรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน จำแนกตามวุฒิการศึกษา.....	98

16	เปรียบเทียบการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัด กรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน จำนวนตามเพศ.....	99
17	เปรียบเทียบการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัด กรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครูสายงาน การสอน จำนวนตามประสบการณ์ทางการสอน.....	100
18	เปรียบเทียบการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัด กรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครูสายงาน การสอน จำนวนตามวุฒิการศึกษา.....	101
19	เปรียบเทียบการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัด กรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครูสายงาน การสอน จำนวนตามเพศ.....	102
20	เปรียบเทียบการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัด กรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวนตามเพศ.....	103

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ขอบข่ายของการบริหารงานในสถานศึกษา.....	14

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไทย ดังจะเห็นได้จากการยอมรับนับถือ การเลือกผู้นำในการปกครอง และการเลือกประกอบอาชีพ ในการดำเนินชีวิตอันเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ในวิถีการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตยประชาชน จะยอมรับและปฏิบัติตนในการดำรงชีวิตตามหลักแห่งระบอบประชาธิปไตย โดยเคารพในความ คิดเห็น และสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น สนองกิจการบ้านเมือง ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของสังคม และเคารพในกฎเกณฑ์กติกาของความเป็นประชาธิปไตย โดยหลักของประชาธิปไตยประกอบด้วย หลักการที่สำคัญ ได้แก่ หลักเสรีภาพ ซึ่งหมายถึง สิทธิตามธรรมชาติที่ติดตัวมาพร้อมกับ การเป็นมนุษย์ ทั้งในการคิด การพูด การกระทำโดยอยู่ภายในขอบเขตแห่งระเบียบและความ เรียบร้อยของสังคม ซึ่งการใช้เสรีภาพนั้น ทุกคนต้องตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนและ ผู้อื่นด้วย หลักความเสมอภาคถือว่ามนุษย์มีความเท่าเทียมกัน โดยกฎหมายแม้จะต่างกันใน เรื่องเพศ ศิพพรรณ ชนชั้น ถิ่นที่อยู่ ศาสนา หรืออุดมการณ์ทางการเมือง หลักการยึด ถือเสียงข้างมาก เป็นหลักการที่สำคัญยิ่งของระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ การปกครองโดย เสียงข้างมาก ทั้งนี้ ต้องไม่ใช้เสียงข้างมากไปทางเอารัดเอาเปรียบ กดขี่หรือละเมิดสิทธิ ของคนส่วนน้อย หลักเหตุผล คือ การมีความเชื่อมั่นในเหตุผล ให้ความสำคัญแก่กระบวนการ หรือวิธีการ ค้นหาข้อที่ถูกต้องหรือเหมาะสม ซึ่งเป็นหลักเชิงวิทยาศาสตร์และหลักภราดรภาพ ซึ่งหมายถึงการที่มนุษย์ปฏิบัติต่อกันด้วยความเห็นอกเห็นใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เอารัดเอาเปรียบ และมีความรู้สึกต่อกันฉันพี่น้องโดยไม่แบ่งเชื้อชาติ เพศ ศิพพรรณ หรือลัทธิความเชื่อ

ในอดีตที่ผ่านมาการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในบ้านเมืองเราไม่สามารถพัฒนา ไปเท่าที่ควร ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากกระแสเรียกร้องประชาธิปไตยในเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ปี พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นตัวชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจาก ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่ วันที่ 24 มิถุนายน 2475

เป็นต้นมา รวมเป็นเวลาถึง 60 ปี แต่ประชาชนส่วนใหญ่ก็ยังไม่รู้ว่าประชาธิปไตยคืออะไร (บัญญัติ สมชอบ. 2536 : 23) ประกอบกับปัญหาความแตกแยกในคณะรัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งรัฐบาลไม่สามารถบริหารประเทศได้ครบตามวาระ มีเหตุต้องลาออก ยุบสภา ตลอดจนเกิดการปฏิวัติ รัฐประหารอยู่เนือง ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศและความมั่นคงของประเทศอย่างยิ่ง ที่เป็นเช่นนี้ เพราะผู้แทนราษฎรและประชาชนยังไม่ทันหลักประชาธิปไตยมาประพฤติดุติปฏิบัติให้ถูกต้องนั่นเอง ดังตัวอย่างที่ปรากฏให้เห็นกันอยู่ทั่วไป เช่น มีการฉ้อราษฎร์บังหลวง ฝ่าฝืนกฎจราจร ทิ้งเศษกระดาษเกลื่อนกราดตามท้องถนน จิตเจียนชั่วความและเครื่องหมายต่าง ๆ ลงบนสถานสาธารณสมบัติทั่วไป ละเมิดกฎหมายบ้านเมือง ขอบกสิสิทธิ์ ไร้เสรีภาพเกินขอบเขต ขาดระเบียบวินัย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นว่า น่าจะได้มีการส่งเสริมและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้มีความเป็นประชาธิปไตยให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในทุกวันนี้

การที่จะช่วยให้การปกครองของประเทศเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เป็นไปด้วยความราบรื่น มั่นคง จริงจัง นั้น ทุกคนในประเทศจะต้องได้รับการพัฒนาให้มีลักษณะนิสัยและจิตสำนึกที่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง และประการสำคัญการให้การศึกษาแก่เยาวชนของชาติเท่านั้นจึงจะพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยในบ้านเมืองของเราได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กรมสามัญศึกษา. 2536 : 1) แต่ที่ผ่านมา หลายฝ่ายต่างมองว่ากระทรวงศึกษาธิการจัดการสอนและปลูกฝังประชาธิปไตยประสบความสำเร็จล้มเหลว (กลิ่น สระทองเนียม. 2534 : 30)

ดังความเห็นของ ประยูร ศรีประสาธน์ (2535 : 6) ได้กล่าวถึงการที่โรงเรียนไม่สามารถปลูกฝังประชาธิปไตยได้ตามคาดหวังนั้น ประการหนึ่งเนื่องมาจากพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารส่วนใหญ่ยังใช้การบริหารด้วยอำนาจนิยม ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น นอกจากพวกพ้องของตนเอง ยังยึดถืออำนาจตนเป็นที่ตั้งอีกทั้งยังรวมอำนาจการตัดสินใจไว้ที่ตนแต่ผู้เดียว ในด้านการจัดบรรยากาศการเรียนการสอนก็ยังไม่เน้นการปฏิบัติตามคำสั่งของครู เด็กไม่รู้จักคิดหาและแก้ปัญหาด้วยตนเอง การสอนประชาธิปไตยในโรงเรียนจะเป็นการปฏิบัติเรื่องการหาเสียงการเลือกตั้ง เลือกผู้นำ การตั้งสภานักเรียน โดยคิดว่าการเลือกตั้งประธานนักเรียน คือ การสอนประชาธิปไตย โรงเรียนบางแห่งยังมีความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการปลูกฝังประชาธิปไตยให้กับนักเรียน โดยเข้าใจว่าการที่สภานักเรียนมีการประชุม

ตกเดียวกัน มีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง คือ ผลสำเร็จงานการจัดการเรียนการสอนเรื่อง ประชาธิปไตย (กลั่น สระทองเนียม. 2534 : 20 - 21)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการส่งเสริม พัฒนา ประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ เนื่องจากวิกฤตการณ์ทางการเมืองและการปกครอง การปฏิวัติและรัฐประหาร ตลอดจน การเรียกร้องอันไม่ชอบธรรมของกลุ่มพลังต่าง ๆ ซึ่งนักเรียนมีความใกล้ชิดเหตุการณ์ พบเห็น อยู่เนื่อง ๆ หากนักเรียนเหล่านี้ไม่ได้รับการปลูกฝังพัฒนา ส่งเสริมด้านต่าง ๆ ในทางที่ถูกต้อง แล้วความเป็นประชาธิปไตยตามวิถีชีวิตของคนไทยในอนาคตก็จะเลวร้ายลง นอกจากนั้นใน แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาคุณภาพของพลเมือง โดยเน้นให้มีคุณธรรม จริยธรรม สติปัญญา สุขภาพอนามัย ที่สมบูรณ์ รู้จักเหตุผล รู้จักแยกความรับผิดชอบชั่วดี รู้จักควบคุมตนเองให้ประพฤติตามกรอบ ประเพณีดีงาม มีพฤติกรรมทางสังคมที่ถูกต้อง มุ่งมั่นในการสร้างสังคมให้เกิดสันติสุข รู้จัก เคารพในสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็น ประมุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2534 : 3 - 4)

ในการนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะได้ศึกษาสภาพการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร เท่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ให้ได้ทราบผลแน่ชัดเสียก่อน ว่าโรงเรียนมีแนวทางและวิธีดำเนินการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนถูกต้องตามหลักวิชา มากน้อยเพียงใด เพื่อที่จะได้ใช้ผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมประชาธิปไตย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ทั้งในส่วนกลางและภูมิภาคให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัด กรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ตามทัศนะของผู้บริหาร ครูสายการสอน และ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

2. เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร จำแนกตาม ประสบการณ์ทางการบริหาร ภูมิการศึกษา และเพศ

3. เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครู จาแนกตามประสบการณ์ทางการสอน วุฒิการศึกษา และเพศ

4. เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จาแนกตามเพศ

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลของการศึกษาจะทำให้ทราบว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร มีการพัฒนาประชาธิปไตยในด้านการบริหารโรงเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมนักเรียน ตลอดจนการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ว่าผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนแสดงบทบาทพฤติกรรมประชาธิปไตยอยู่ในระดับมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลของการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปรับปรุงวิธีการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาให้ได้ผลมากขึ้น อันจะส่งผลถึงความมั่นคงของการปกครองประเทศในอนาคตให้เป็นไปด้วยความราบรื่นและเรียบร้อย

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาสภาพการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ในขอบเขตเนื้อหา 4 เรื่อง ดังต่อไปนี้

- 1.1 การจัดองค์กรบริหารให้มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย
- 1.2 การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย
- 1.3 การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย
- 1.4 การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูสายงานการสอน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2538 จำนวน 96 โรงเรียน โดยแบ่งเป็นกลุ่มผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 480 คน กลุ่มครูสายการสอน 14,261 คน กลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 18,674 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 33,415 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 214 คน ครูสายงานการสอน จำนวน 375 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 377 คน รวมกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 966 คน

3. ตัวแปรที่จะศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ

3.1.1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1.1 ผู้บริหารโรงเรียน

3.1.1.2 ครูสายงานการสอน

3.1.1.3 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

3.1.2 ประสบการณ์ทางการบริหาร หรือประสบการณ์ทางการสอน

3.1.2.1 ต่ำกว่า 10 ปี

3.1.2.2 ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป

3.1.3 วุฒิการศึกษา

3.1.3.1 ปริญญาตรี

3.1.3.2 สูงกว่าปริญญาตรี

3.1.4 เพศ แบ่งออกเป็น

3.1.4.1 เพศชาย

3.1.4.2 เพศหญิง

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ

3.2.1 การจัดองค์กรบริหารให้มีลักษณะ เป็นประชาธิปไตย

3.2.2 การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย

3.2.3 การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย

3.2.4 การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนาประชาธิปไตย หมายถึง การเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทักษะเกี่ยวกับประชาธิปไตย ตลอดจนการที่ผู้บริหารโรงเรียนเปิดโอกาสให้นักบุคลากรในโรงเรียนได้ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันแก้ปัญหา และร่วมรับผิดชอบงานต่าง ๆ ของโรงเรียนตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละบุคคล การปลูกฝังให้รู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ความเป็นผู้มีวินัยในตนเอง การคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน การเคารพสิทธิหน้าที่ของเอกัตบุคคล การรู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเอื้ออาทรต่อกัน และการรู้จักใช้เหตุผลในการพิจารณาตัดสินปัญหาเมื่อเกิดข้อขัดแย้ง ในการวิจัยนี้จะศึกษาการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ

1.1 การจัดองค์กรบริหารให้มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคลากรแต่ละงานช่วยกันกำหนดรายละเอียดลักษณะงาน บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ การกระจายงานไปตามสายงานต่าง ๆ อย่างชัดเจน มีการมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ และความถนัดของแต่ละบุคคล

1.2 การจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนการสอนให้นักเรียนได้แสดงออก ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ตัดสินใจโดยยึดหลักกฎเกณฑ์และ เหตุผล

1.3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย หมายถึง การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตามที่ตนเองถนัดและสนใจ ทั้งในและนอกห้องเรียน ได้แก่ กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี หรือยุวภาษา หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมคณะสี กิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ กิจกรรมตามนโยบาย กิจกรรมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน กิจกรรมชมรมกีฬาสี และกิจกรรมส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการส่งนักเรียนไปประกวด แข่งขันต่าง ๆ เป็นต้น

1.4 การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตย หมายถึง

การจัดบริเวณโรงเรียน อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องทดลอง คุรุภัณฑ์ ฯลฯ ที่คำนึงถึงความสะดวก สดชื่น สวยงาม มีชีวิตชีวา สะดวกสบายต่อการใช้สอย มีความปลอดภัย คุ่มค่า โดยบุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำ เป็นการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้การสอน

2. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้าสถานศึกษา และผู้ช่วยผู้บริหาร ซึ่งได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนทั้ง 4 ฝ่าย หรือผู้รักษาการในตำแหน่งดังกล่าว ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร

3. ครูสายงานการสอน หมายถึง ข้าราชการตำแหน่งครู 2 อาจารย์ 1 อาจารย์ 2 และอาจารย์ 3 ที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนประจำในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร

4. นักเรียน หมายถึง เด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร

5. โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร สังกัดกรมสามัญศึกษา ซึ่งมีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,500 คนขึ้นไป

6. ประสบการณ์ทางการบริหาร หมายถึง ระยะเวลาที่ผู้บริหาร หรือผู้ช่วยผู้บริหาร ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากกรมสามัญศึกษา ให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ และผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร และปฏิบัติหน้าที่เป็นเวลามากกว่า 10 ปี และตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป

7. ประสบการณ์ทางการสอน หมายถึง ระยะเวลาที่ข้าราชการครูซึ่งปฏิบัติหน้าที่การสอนประจำในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร เป็นเวลาไม่เกิน 10 ปี และตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป

8. วุฒิทางการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาของผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และครูสายงานการสอน โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ที่จบการศึกษาสูงสุด ในระดับปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวความคิด โดยนำเสนอเป็น 4 ตอน คือ

1. การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
2. ประชาธิปไตยและหลักการประชาธิปไตย
3. การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา
 - 3.1 ด้านการจัดองค์กรบริหารให้มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย
 - 3.2 ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย
 - 3.3 ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย
 - 3.4 ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. สมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

การบริหารการศึกษา เป็นการบริหารงานที่มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ มีความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ อย่างเต็มที่และเหมาะสมกับความแตกต่างระหว่าง เอกกัตบุคคล เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมโดยการใช้ คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์และการจัดการ (สงวน สุทธิเลิศอรุณ. 2529 : 3) รวมทั้งการใช้ศาสตร์และศิลปะเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือในการจัดการศึกษาด้วยกลวิธีต่าง ๆ อันจะทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นพลเมืองดีได้ในที่สุด (ภิญโญ สาธร. 2532 : 14) การบริหารการศึกษาเป็นการดำเนินงานด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมให้มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาภายในหรือภายนอกโรงเรียน และต้องสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของบุคคลและสังคมในท้องถิ่นด้วย

ในการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษาให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพอย่างสูงนั้น จำเป็นที่ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องมีความเข้าใจในเรื่องความหมาย ความมุ่งหมาย ความสำคัญ และหน้าที่ของการมัธยมศึกษาเป็นอย่างดีด้วย เพื่อจะได้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ไปในแนวทางที่ถูกต้องต่อไป

ความหมาย ความมุ่งหมาย ความสำคัญ และหน้าที่ของการมัธยมศึกษา

การมัธยมศึกษา หมายถึง การศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนา คุณธรรม ความรู้ ความสามารถ และทักษะต่อจากระดับประถมศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบความต้องการ ความสนใจและความถนัดของตนเองทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ หรือเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ตลอดจนทำให้มีความสามารถในการประกอบการทำงานและอาชีพตามควรแก่วัย และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีสันติสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

2535 : 5)

ความมุ่งหมายของการจัดมัธยมศึกษา มีความมุ่งหมายเพื่อเตรียมเยาวชนที่เข้าสู่ ระดับอุดมศึกษาให้เป็นเยาวชนที่คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้ สามารถดำรงชีวิตอยู่ใน สังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี (โรวิท วรพิพัฒน์ และเยาวรินทร์ จันทนัญญะ. 2533 : 25) ให้มีความรู้ในวิชาสามัญและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ให้มีคุณภาพโดยให้มีคุณธรรมศีลธรรมและ ค่านิยมที่ดีงาม ส่งเสริมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ให้รู้จักจัดการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การพัฒนาสุขภาพอนามัย รู้จักอนุรักษ์ส่งเสริมเผยแพร่ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม (กรมสามัญศึกษา.

2534 ข : 4 - 8)

การมัธยมศึกษาจึงมีความสำคัญยิ่งในการจัดการศึกษา เพราะโรงเรียนมัธยมศึกษา ทั้งตอนต้นและตอนปลาย เป็นสถาบันที่มีเด็กวัยรุ่นเข้าเรียนมากที่สุด รัฐต้องทุ่มเทกำลังเงิน และกำลังคนให้กับการมัธยมศึกษาให้มากที่สุด ต้องมีการวางแผนไว้อย่างรัดกุม การจัดการ ศึกษาาระดับมัธยมศึกษาต้องมีหลักการที่แน่นอนตามที่รัฐต้องการ ตามที่สังคมต้องการ และตรง ตามค่านิยมของสังคม (รุ่งทิวา จักรกร. 2526 : 6) และการบริหารงานมัธยมศึกษา เป็นงานที่สำคัญมากของเมืองไทย โดยเฉพาะการพัฒนาประเทศในขณะนี้และอนาคต (ณัฐ ภมรประวัติ. 2534 : 1)

รุ่งทิวา จักรกร (2526 : 4 - 5) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ว่าต้องให้การศึกษากว้าง (General Education) เป็นความรู้พื้นฐานให้เพียงพอแก่การเป็นพลเมืองดีในสังคมระบอบประชาธิปไตย ให้ความรู้ในวิชาชีพเพื่อสามารถออกไปประกอบอาชีพได้และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ให้การแนะแนว (Guidance Function) เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถตัดสินใจเลือกอย่างฉลาดในด้าน การเรียนและการดำเนินชีวิต ให้นักเรียนมีโอกาสสำรวจตนเอง (Explovation Function) ในด้านความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และความต้องการ และช่วยส่งเสริมประสบการณ์ในการพัฒนาทุกด้าน ส่วนในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ยังได้กล่าวไว้ด้วยว่าการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานของปวงชนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สูงขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2535 : 8)

จากความหมาย ความมุ่งหมาย ความสำคัญและหน้าที่ของการมัธยมศึกษา ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น สรุปได้ว่า การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่จะระดับประถมศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม ความรู้ความสามารถ เพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพตามควรแก่วัยหรือเป็นพื้นฐานสำหรับศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ตลอดจนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

การจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา

ในปัจจุบันการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 90 อยู่ในความรับผิดชอบของกรมสามัญศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2531 : 44) ดังจะเห็นได้จากมีโรงเรียนมัธยมศึกษา ทั่วประเทศ ในปีการศึกษา 2538 จำนวนทั้งสิ้น 2,258 โรงเรียน และโรงเรียนสาขาอีก 364 แห่ง (กองแผนงาน. 2538 : คานา) จำนวนนักเรียนมัธยมศึกษาทั้งสิ้น 2,831,125 คน คาดว่าในแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) จะรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 50, 54, 58, 61 และ 65 ตามลำดับ (กรมสามัญศึกษา. 2534 : 2 - 9)

จะเห็นได้ว่ากรมสามัญศึกษามีจำนวนโรงเรียนมัธยมศึกษา และนักเรียนอยู่ในความรับผิดชอบดูแลเป็นจำนวนมาก จึงกระจายอำนาจการบริหารโรงเรียนสู่ส่วนภูมิภาค ซึ่งได้แก่

เขตการศึกษา จำนวน 12 เขต และสามัญศึกษาจังหวัดทุกจังหวัด ให้ทำหน้าที่ในการควบคุมดูแลและประสานงานโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขต และจังหวัดที่รับผิดชอบให้ดำเนินการไปตามนโยบายที่กำหนดไว้ นอกจากนั้นโรงเรียนมัธยมศึกษาในส่วนกลาง (กรุงเทพมหานคร) ซึ่งอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของสามัญศึกษากรุงเทพมหานคร มีจำนวน 115 โรง ก็กระจายอำนาจการบริหารเป็นกลุ่มโรงเรียนอีกจำนวน 9 กลุ่ม มีประธานกลุ่มทำหน้าที่รับผิดชอบเช่นเดียวกัน

การจัดการศึกษาของกรมสามัญศึกษา

กรมสามัญศึกษาเชื่อว่า นักเรียนเป็นหัวใจของการศึกษา การมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาหลังจากการประถมศึกษา เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชนซึ่งจะเป็นบุคคลส่วนใหญ่ของประเทศ ดังนั้น กรมสามัญศึกษาจึงได้กำหนดจุดประสงค์ในการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตามแผนการศึกษาระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) ไว้ดังนี้ คือ ให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถทั้งในด้านวิชาการและทักษะวิชาชีพ มีจิตสำนึกด้านวิทยาศาสตร์ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีศีลธรรมและจริยธรรม มีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ ร่างแข็งแรงมีสติปัญญาดี สามารถทำงานเป็นกลุ่มและหมู่คณะได้ ตระหนักในคุณค่าของการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรม การสงวนรักษาและพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีความเคารพยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข พร้อมทั้งจะศึกษาต่อและประกอบสัมมาอาชีพ รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองตลอดจนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ (กรมสามัญศึกษา. 2534 : 67)

เพื่อให้การจัดการมัธยมศึกษาเป็นไปตามจุดประสงค์ในการจัดการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญเพราะเป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดในโรงเรียนเพียงคนเดียว มีอำนาจที่จะต้องตัดสินใจในระดับสูง ตำแหน่งของผู้บริหารโรงเรียนมัศึกษานั้น จำแนกออกเป็น 3 ระดับ คือ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ และผู้อำนวยการโรงเรียน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับขนาดและปริมาณนักเรียน (พนัส หันนาจินทร์. 2524 : 35) ซึ่งกรมสามัญศึกษา (2523 : 1) ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา โดยแบ่งขนาดไว้ดังนี้ คือ

โรงเรียนขนาดเล็ก	มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่	1 - 499 คน
โรงเรียนขนาดกลาง	มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่	500 - 1499 คน
โรงเรียนขนาดใหญ่	มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่	1500 - 2499 คน
โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ	มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่	2500 คนขึ้นไป

สำหรับขอบข่ายของการบริหารงานในโรงเรียนนั้น ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแนวความคิดไว้ ซึ่งขอกล่าวดังนี้

กิตติมา บริดีติลล (2523 : 36 - 41) ได้กล่าวว่า การบริหารการศึกษาทั้งที่อยู่ในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน มีธรรมชาติของงานที่คล้ายคลึงกัน ประกอบด้วยงาน 6 ประเภท ได้แก่ งานวิชาการ งานธุรการและการเงิน งานบุคคล งานอาคารสถานที่ งานกิจการนักเรียน และงานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

สำหรับกรมสามัญศึกษา (2523 ข : 1) ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา แบ่งขอบข่ายของงานโรงเรียนนอกจากเป็นหมวดต่าง ๆ 6 หมวด ได้แก่ การบริหารงานทั่วไป งานธุรการ งานวิชาการ งานปกครองนักเรียน งานบริการ และงานโรงเรียนกับชุมชน

กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ (2533 : 5 - 6) กล่าวว่า งาน 6 ด้านของโรงเรียนประกอบด้วย งานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน งานวิชาการหรืองานด้านหลักสูตรและการสอน งานด้านกิจการนักเรียน งานบริหารบุคลากร งานอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และงานด้านการเงินและธุรการ

แนวคิดเกี่ยวกับขอบข่ายงานของโรงเรียนที่กล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า มีความคล้ายคลึงกันมาก ซึ่งพอสรุปได้ว่าขอบข่ายของงานบริหารโรงเรียนทุกระดับรวมทั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาด้วยนั้น ประกอบด้วยงานที่สำคัญ 6 ด้านด้วยกัน ได้แก่ งานวิชาการหรือหลักสูตรและการสอน งานธุรการและการเงิน งานบริหารบุคคล งานกิจการนักเรียน งานบริหารทั่วไปและอาคารสถานที่ และงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

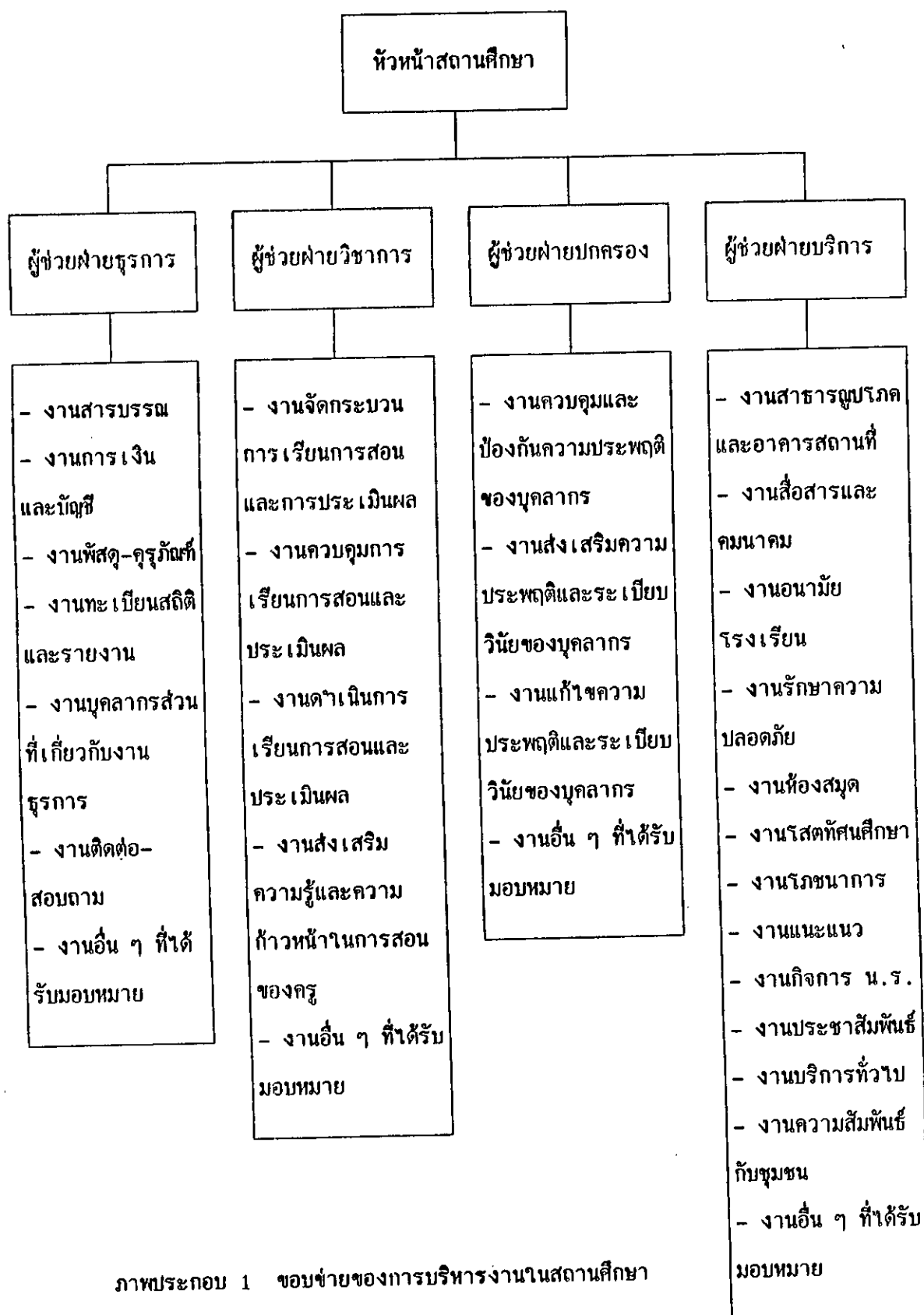
จะเห็นได้ว่าขอบข่ายภาระหน้าที่ของโรงเรียนมัศึกษามีมากมายหลายด้าน โดยเฉพาะโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ย่อมมีจำนวนนักเรียนและครูจำนวนมาก งานต่าง ๆ ก็ย่อมจะมีปริมาณมากขึ้นตามสัดส่วน เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของผู้บริหารและเป็นการกระจายอำนาจความรับผิดชอบ อีกทั้งเป็นการส่งเสริมให้งานบริหารภายในโรงเรียนเกิดความคล่องตัว คณะกรรมการข้าราชการ

ครูจึงกำหนดเกณฑ์มาตรฐานอัตรากำลังผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ตั้งแต่ 1 - 4 คน ตามจำนวนห้องเรียนที่หน้าที่ช่วยผู้บริหารไว้ดังนี้

1. โรงเรียนที่มีจำนวนห้องเรียน 9 - 17 ห้องเรียน ให้มีผู้ช่วยผู้บริหารได้ 1 คน
2. โรงเรียนที่มีจำนวนห้องเรียน 18 - 26 ห้องเรียน ให้มีผู้ช่วยผู้บริหารได้ 2 คน
3. โรงเรียนที่มีจำนวนห้องเรียน 27 - 41 ห้องเรียน ให้มีผู้ช่วยผู้บริหารได้ 3 คน
4. โรงเรียนที่มีจำนวนห้องเรียน 42 ห้องเรียนขึ้นไป ให้มีผู้ช่วยผู้บริหารได้ 4 คน

(กรมสามัญศึกษา. 2525 : 24)

ดังนั้นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่โดยทั่วไป ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจึงนิยมแบ่งสายงานบริการออกเป็น 4 ฝ่าย ตามที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูได้กำหนดจำนวนผู้ช่วยผู้บริหารไว้แล้วนั้น ได้แก่ ฝ่ายธุรการ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปกครอง และฝ่ายบริการ ซึ่งมีขอบข่ายการบริหารงานดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 ขอบข่ายของการบริหารงานในสถานศึกษา

จากสายงานการบริหารทั้ง 4 ฝ่ายข้างต้น งานพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนจะอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครอง ซึ่งจะต้องดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยประสานงานกับฝ่ายอื่น ๆ ต่อไป

2. ประชาธิปไตยและหลักการประชาธิปไตย

ความหมายของประชาธิปไตยและหลักการ

คำว่า "ประชาธิปไตย" (Democracy) มีรากศัพท์มาจากภาษากรีกว่า "Demos" แปลว่า "ประชาชน" กับ "Kratos" ซึ่งแปลว่า "การปกครอง" (ชัยอนันต์ สมุทวณิช. 2523 : 2) สำหรับในภาษาไทย คำว่า ประชาธิปไตย นั้น ผู้ริเริ่มมาใช้เป็นคนแรกคือ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ "ประชาธิปไตย" สามารถแยกได้เป็น 2 คำ คือ "ประชา" หมายถึง "ประชาชน" กับ "อธิปไตย" หมายถึง "อำนาจสูงสุดของแผ่นดิน" เมื่อนำเอาคำทั้งสองคำรวมเข้าด้วยกันจะหมายถึง "การปกครองที่อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน" (เชาวรัตน์ คັນสยะชัย. 2525 : 45)

นักปราชญ์ นักรัฐศาสตร์ นักการศึกษา และผู้รู้หลายท่านทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ได้ให้ความหมายของประชาธิปไตย หรือ Democracy ไว้ที่น่าสนใจดังนี้

กนก วงษ์ตระหง่าน (2526 : 36 - 39) ได้กล่าวไว้ว่า ความหมายของประชาธิปไตยถูกนิยามโดยนักปราชญ์หลายท่านในจุดที่ต่างกัน เช่น เฟลโต (Plato) ให้ความสำคัญของประชาธิปไตยที่การใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ของประชาชนหรือตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ส่วน อริสโตเติล (Aristotle) กล่าวถึงประชาธิปไตยในลักษณะของกระบวนการใช้อำนาจที่ทำให้อำนาจเป็นของประชาชน และประธานาธิบดีลินคอล์น นิยามประชาธิปไตยว่าเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (2518 : 94) กล่าวว่า ประชาธิปไตย หมายถึง สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค แต่สิทธิในระบอบประชาธิปไตยนั้นประกอบด้วยการรู้จักหน้าที่ เสรีภาพในระบอบประชาธิปไตย คือ เสรีภาพที่จะต้องไม่กระทบกระเทือนต่อบุคคลอื่น ไม่ว่า

จะเป็นไปทางใด และความเสมอภาคในระบอบประชาธิปไตย คือ ความเสมอภาคในโอกาสที่จะทำงานทุกชนิด ตลอดจนเสมอภาคในการที่ก้าวออกไปในกิจการงานนั้น ๆ

ประหัต หงษ์ทองคำ (2531 : 12 - 15) ได้อธิบายความหมายของคำว่า ประชาธิปไตยไว้หลายความหมาย ได้แก่

ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นอุดมการณ์ทางการเมือง ซึ่งยึดมั่นในหลักการสำคัญ 4 ประการ คือ ถือว่ามนุษย์เป็นคนที่มิได้มีเหตุผลและสามารถใช้เหตุผลจัดความขัดแย้ง และแสวงหาทางออกที่ดีที่สุด ได้หลักเสรีภาพมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนมีเสรีภาพส่งเสริมในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสมและสมบูรณ์แบบ หลักความเสมอภาคทุกคนย่อมมีความเท่าเทียมกันในสิทธิและโอกาส ตลอดจนการได้รับการบริการต่าง ๆ จากรัฐ และหลักที่ถือว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย (Popular Sovereignty) ใครจะมีอำนาจปกครองประเทศต้องขึ้นอยู่กับความยินยอมพร้อมใจของประชาชนส่วนใหญ่

ประชาธิปไตยในฐานะเป็นระบบการเมือง ประกอบด้วยหลักสำคัญคือ หลักการเลือกให้ประชาชนมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ออกเสียงเลือกตั้งและการเลือกตั้งจะต้องเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรมและยังมีสิทธิในการออกเสียงประชามติ (Referndum) สิทธิในการออกเสียงถอดถอนเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้รับตำแหน่งในการเลือกตั้ง (Recall) สิทธิในการเสนอแนะเกี่ยวกับกฎหมายที่จำเป็น และหลักเสรีภาพซึ่งจะต้องมีหลักประกันในเรื่องเสรีภาพของประชาชนอย่างเหมาะสม ตลอดจนหลักความเท่าเทียมกันในสังคม หลักการปกครองตามกฎหมายและหลักที่ถือเสียงข้างมากมีอำนาจปกครอง

ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีการดำเนินชีวิต ประชาชนยอมรับและปฏิบัติตนในการดำรงชีวิตตามหลักแห่งระบอบประชาธิปไตย โดยเคารพในความคิดเห็นและสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น สนใจกิจการบ้านเมือง ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของสังคมและเคารพในกฎเกณฑ์กติกาของความ เป็นประชาธิปไตย

จากความหมายที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดข้างต้น สรุปได้ว่า ประชาธิปไตย หมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิตและการปกครองที่ยึดถือความเท่าเทียมกันของสมาชิกทุกคน และประโยชน์สุขของส่วนร่วมเป็นสำคัญ ความหมายของประชาธิปไตยมี 3 ฐานะ คือ ประชาธิปไตย ในฐานะที่เป็นอุดมการณ์ ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบบการเมืองการปกครอง และประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิต

หลักการประชาธิปไตย

จรรยา กุณมี (2520 : 154 - 156) กล่าวว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตย มีหลักการสำคัญ ๆ อยู่ 3 ประการ คือ

1. เสรีภาพ (Liberty) คือ ความเป็นอิสระของบุคคลที่จะกระทำ หรือประกอบกิจการใด ๆ ได้อย่างเสรี แต่การกระทำนั้น ๆ จะต้องไม่ขัดต่อกฎหมายหรือละเมิดสิทธิของผู้อื่น
2. สมภาพ (Equality) คือ ความเสมอภาคระหว่างบุคคลคือ ทุกคนมีสิทธิและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกันตามกฎหมาย

3. ภราดรภาพ (Fraternity) คือ ทุกคนย่อมได้รับความรัก ความเห็นอกเห็นใจจากผู้อื่น หมายถึง มีความรักกันฉันท์พี่น้อง มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ไม่ทอดทิ้งกัน เมื่อคราวตกทุกข์ได้ยาก

ธเนศ ขำเกิด (ม.ป.ป. : 2) ได้กล่าวถึงหลักประชาธิปไตยที่กรมสามัญศึกษา ยึดเป็นหลักในการส่งเสริมประชาธิปไตย โดยสรุปจากแนวคิดของบุคคลหลายท่าน เช่น จิกมันด์ มอยมัน (Sigmund Meumann) ออสติน แรนนี (Austin Ranney) เฟลโน (Jock C. Plano) และอีกหลายท่าน มี 5 หลัก คือ

1. หลักเสรีภาพ หมายถึง สิทธิตามธรรมชาติที่ติดตัวมาพร้อมกับการเป็นมนุษย์ ทั้งในการคิด การพูด การกระทำ โดยอยู่ภายในขอบเขตแห่งระเบียบและความเรียบร้อยของสังคม แต่การใช้เสรีภาพนั้น ทุกคนต้องตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนและของผู้อื่นด้วย
2. หลักความเสมอภาค ถือว่า มนุษย์มีความเท่าเทียมกันโดยกฎหมายแม้จะต่างกันในเรื่องเพศ ศิพพรรณ ชนชั้น ถิ่นที่อยู่ ศาสนา หรืออุดมการณ์ทางการเมือง แต่อาจถูกจำกัดสิทธิด้วยเหตุผลหรือเงื่อนไขบางประการ เป็นต้นว่า การเลือกตั้งทุกคนมีความเสมอภาคในการที่จะใช้สิทธิ แต่จะถูกจำกัดด้วยเงื่อนไข เช่น ยังไม่บรรลุนิติภาวะอยู่ในการจ้องจำ เป็น นักบวช ไร้ความสามารถ
3. หลักการปิดถือเสียงข้างมาก เป็นการตัดสินใจข้อยุติตามหลักประชาธิปไตย ทั้งนี้ ต้องไม่ใช้เสียงข้างมากไปบนทางเอารัดเอาเปรียบ กดขี่ หรือละเมิดสิทธิของคนส่วนน้อย
4. หลักเหตุผล หมายถึง การมีความเชื่อมั่นในเหตุผล ให้ความสำคัญกับกระบวนการ หรือวิธีการค้นหาคำตอบที่ถูกต้องหรือเหมาะสมตามหลักเชิงวิทยาศาสตร์

5. หลักธรรมาภาพ หมายถึง การที่มนุษย์ปฏิบัติต่อกันด้วยความเห็นอกเห็นใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เอาัดเอาเปรียบและมีความรู้สึกต่อกันฉันท์พี่น้อง โดยไม่แบ่งเชื้อชาติ เพศ ศิพพรณ หรือลัทธิความเชื่อ

กรมวิชาการ (2524 : 26 - 32) ได้กล่าวถึงหลักการประชาธิปไตยซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วยหลักการที่สำคัญได้แก่ หลักเกี่ยวกับ สิทธิเสรีของมนุษย์ หลักเกี่ยวกับความสามารถในการมีส่วนร่วม การใช้เสรีภาพในการแสดง ความคิดเห็น การใช้เสียงข้างมากเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและหาข้อยุติ หลักประโยชน์ของ ประชาชนโดยส่วนรวม หลักเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นของประชาชน หลักความยินยอม พร้อมใจกันของบุคคล หลักเหตุผล หลักเจตนารมณ์ของประชาชนโดยชอบธรรม หลักความ เสมอภาค เสรีภาพและการประนีประนอม หลักนิติธรรม การใช้กฎหมายเป็นเกณฑ์สำคัญ ในการดำเนินการต่าง ๆ หลักการปกครองที่รัฐบาลมีอำนาจอยู่ในขอบเขตจำกัดที่น้อยกว่าอำนาจ ของประชาชน และหลักการยอมรับข้อสงสัยโดยให้มีการโต้แย้งและแสดงการสงสัยในเรื่อง ต่าง ๆ ได้

จากแนวคิดที่เกี่ยวกับความหมายของคำว่า ประชาธิปไตย นั้น อาจกล่าวสรุปได้ว่า ประชาธิปไตย หมายถึง อุดมการณ์ทางการเมืองที่เคารพในความคิด สิทธิเสรีภาพและความ เสมอภาคของมนุษย์ในสังคม หรือระบอบการปกครองที่เป็นการปกครองโดยประชาชนเพื่อประชาชน และเป็นวิธีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมที่จะต้องยอมรับและปฏิบัติตามกฎกติกาของสังคมโดย ส่วนรวม

คุณลักษณะด้านพฤติกรรมที่แสดงความเป็นประชาธิปไตย หรือวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย

มีผู้ให้คำจำกัดความและอธิบายลักษณะของวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยเอาไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

วิสุทธิ ภูมิแท่น (2524 : 10 - 13) ได้อธิบายไว้ว่าวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย หมายถึง การมีความคิด ความเชื่อ และการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับประชาธิปไตย ซึ่งมี ส่วนสำคัญในการสร้าง ธารงไว้ พัฒนาและผลักดันให้ประชาธิปไตยไปสู่ความมีเสถียรภาพและ เจริญรุ่งเรืองในอัตราสูงได้ และยังได้สรุปลักษณะของวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยไว้เป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

1. ความมีเหตุผลหรือการกระทำอย่างมีเหตุผล (Rational Empiricism)
2. การเคารพซึ่งกันและกัน (Mutual Respect) แบ่งออกเป็น
 - 2.1 การเคารพในความเป็นมนุษย์
 - 2.2 การเคารพในความสามารถของกันและกัน
3. การตกลงกันด้วยการถกเถียง ประนีประนอม และอดกลั้นในความคิดเห็นที่แตกต่าง (Consent by Discussion, Compromise, and Tolerance)
4. การดำเนินชีวิตอย่างเสรีภาพได้ขอบเขตของกฎหมาย และไม่ถูกแทรกแซงอย่างไม่มีจำเป็นจากรัฐ

สมศักดิ์ เกี่ยวถึงแก้ว (2525 : 135 - 136) กล่าวว่า วิธีชีวิตแบบประชาธิปไตยได้แก่สิ่งที่อยู่ในลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

1. ประชาชนรู้จักเคารพในสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค รักความเป็นธรรม และเคารพในศักดิ์ศรีซึ่งกันและกัน
2. มีการแก้ปัญหาขัดแย้งด้วยเหตุผล ยิ่งกว่าการใช้อำนาจเข้าแก้ไข
3. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับว่าทัศนะของผู้อื่นอาจไม่ตรงกับทัศนะของตนก็ได้
4. สนใจงานกิจการบ้านเมือง และสนใจที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมือง
5. มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และเป็นผู้ที่มีวินัยดี มีเจตนา สร้างสรรค์ และไม่มีบุคลิกภาพที่เป็นเผด็จการ

กรมประชาสัมพันธ์ (2529 : 49 - 50) กล่าวว่า วิธีชีวิตที่ดีถือว่าเป็นประชาธิปไตยนั้น ควรจะต้องประกอบด้วยหลักการดังนี้

1. หลักการใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิต
2. หลักการสมัครใจ
3. หลักการมีน้ำใจเป็นนักกีฬา
4. หลักการแก้ปัญหาด้วยวิธีสันติ
5. หลักการเกี่ยวกับการมีระเบียบวินัย
6. หลักความสำนึกเกี่ยวกับคุณค่าและศักดิ์ศรีของบุคคล

กล่าวโดยสรุปได้ คุณลักษณะของประชาธิปไตย หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเป็นประชาธิปไตยของบุคคล ซึ่งแบ่งออกเป็นด้านจิตใจหรืออุดมการณ์ประชาธิปไตย ด้านสติปัญญา

หรือความรู้ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตย และด้านพฤติกรรมการแสดงออก หรือวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย

วิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย จึงเป็นส่วนหนึ่งของคุณลักษณะของประชาธิปไตยมีความหมายโดยสรุป คือ การดำเนินชีวิตที่นำเอาหลักการประชาธิปไตยมาใช้จนเป็นนิสัย หรือวิถีทางแก้ปัญหา คือมีจิตใจ ค่านิยม บุคลิกภาพ และวิถีทางการดำเนินชีวิตอย่างเป็นประชาธิปไตย ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) การเคารพซึ่งกันและกัน 2) การมีส่วนร่วมและร่วมมือกัน 3) การเชื่อมั่นในวิธีการแก้ปัญหา

ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาและการเมืองในระบบประชาธิปไตย

การที่มนุษย์เราอยู่ร่วมกันในสังคม ย่อมต้องอยู่ภายใต้ระบอบการเมืองอันใดอันหนึ่งเสมอและในระบบสังคมนั้น การเมืองมีอิทธิพลสูงมาก เพราะเป็นผู้คุมชะตากรรมของกิจการด้านอื่น ๆ ไว้ในกำมือ การศึกษาถึงแม้จะเป็นระบบหนึ่งในสังคม แต่เมื่อเทียบกับการเมืองแล้ว การศึกษาย่อมอยู่ภายใต้อิทธิพลของการเมืองไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่งเสมอ อย่างไรก็ตาม การเมืองกับการศึกษาย่อมมีความสัมพันธ์กันมาตลอด เพราะการศึกษามิ่ว่าจะเป็นในสมัยโบราณหรือสมัยปัจจุบัน ย่อมเกิดขึ้นหรือถูกจัดให้มีขึ้นเพื่อสนองความต้องการของสังคมเป็นหลัก การจัดการศึกษาจะเป็นไปในรูปใดเน้นหนักไปทางใด ย่อมจะต้องให้สอดคล้องสัมพันธ์กับระบบการเมือง การปกครองของประเทศนั้น ๆ การศึกษามีส่วนสัมพันธ์กับการเมืองในแง่การปลูกฝังความเชื่อ คุณค่า ทศนคติ ที่สอดคล้องกับระบบการปกครองที่ใช้อยู่ในสังคมนั้น ๆ ยกตัวอย่างเช่น ในระบอบการปกครองแบบเผด็จการ การศึกษาจะย้ำการปลูกฝังคุณค่าของการเชื่อฟัง และการยอมรับอำนาจ การรู้จักที่ต่ำที่สูง การรู้จักหน้าที่ แต่ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย คุณค่าที่สอนจะต่างออกไป เช่น เน้นการรู้จักใช้ความคิดของตนเอง เสรีภาพ และศักดิ์ศรีของมนุษย์ จุดมุ่งหมายหรือปรัชญาการศึกษาหลักสูตรเนื้อหาของวิชาที่เรียน วิธีสอน ตลอดจนการวางตัวของครูบาอาจารย์ จึงแตกต่างกันในสังคมนั้นมีระบอบการปกครองต่างกัน

ในสังคมประชาธิปไตย การศึกษามีความสำคัญไม่เพียงแต่ยกระดับความสามารถของประชาชนในการทำงานทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังมีส่วนช่วยให้ประชาชนได้มีโอกาสใช้สิทธิเสรีภาพทางการเมืองของตนอย่างแท้จริง

การขยายการศึกษาและการยกระดับคุณภาพการศึกษาของประชาชน จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญอันหนึ่งของความสำเร็จของระบอบประชาธิปไตย เหตุนี้จึงกล่าวได้ว่าการศึกษามีบทบาทในการพัฒนาการเมืองอย่างยิ่ง

ศิริกาญจน์ ทองอินทร์ (2519 : 16 - 18) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทางการเมืองว่ามีจุดมุ่งหมายอยู่ 2 ประการ คือ เพื่อให้มีความมั่นคงทางการเมือง และเพื่อพัฒนาระบบการเมืองในสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

พฤติกรรมที่แสดงความเป็นประชาธิปไตย

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2531 : 396 - 398) ได้กำหนดคุณลักษณะที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยที่ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนออกเป็น 12 ด้าน ซึ่งจากคุณลักษณะที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยที่ครูควรส่งเสริมให้นักเรียน ธเนศ ขำเกิด (ม.ป.ป. : 2 - 8) ได้กล่าวถึงลักษณะพฤติกรรมที่บ่งชี้ดังนี้

1. การรู้จักบทบาทและหน้าที่ มีพฤติกรรมบ่งชี้ต่อไปนี้

1.1 รู้จักสถานภาพของตนเองที่เป็นอยู่ เช่น เป็นนักเรียน เป็นครู เป็นประชาชน

1.2 รู้จักสัมพันธ์ภาพระหว่างตนเองกับผู้อื่น

1.3 รู้จักประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสัมพันธ์ภาพ โดยถือหลักกาลเทศะ

บุคคล

1.4 รู้จักปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ จริงจัง รับผิดชอบและเกิดผลดีต่อส่วนรวม

1.5 ยึดถือระเบียบเป็นแนวปฏิบัติในการทำงาน

1.6 ให้ความร่วมมือตามบทบาทและหน้าที่ซึ่งมีต่อกันและกัน

1.7 ปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจังและสุจริต

1.8 ยอมรับบทบาทหน้าที่ของกันและกัน

2. การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น มีพฤติกรรมบ่งชี้ดังนี้

2.1 ให้ออกาสผู้อื่นแสดงความคิดเห็น

2.2 ไม่แสดงปฏิกิริยาต่อต้านตู่ถูกเหยียดหยามความคิดเห็นของคนอื่น

- 2.3 สนใจฟังผู้อื่นด้วยความตั้งใจ
- 2.4 ชักถามโดยใช้เหตุผล เมื่อไม่เข้าใจความคิดเห็นของผู้อื่น
- 2.5 คิดถึงผลที่อาจจะเกิดจากความคิดหรือการกระทำของผู้อื่นที่มีต่อส่วนรวม
- 2.6 นำความคิดไปวิเคราะห์ ประเมิน และเลือกตัดสินใจในส่วนที่จะเป็น

ประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด

- 2.7 ไม่ยึดถือความคิดเห็นของตนเองว่าถูกต้องเสมอไป
- 3. การมีความรับผิดชอบ มีพฤติกรรมบ่งชี้ดังนี้
 - 3.1 เป็นที่พึ่งของตนเองได้ ไม่เป็นภาระของผู้อื่น
 - 3.2 ท้าหน้าที่การงานสำเร็จอย่างดีตามเวลาที่ได้รับมอบหมาย
 - 3.3 เอาใจใส่ติดตามการปฏิบัติงานโดยไม่ทอดทิ้ง
 - 3.4 ยอมรับเมื่อมีความผิดพลาดที่เกิดขึ้นและพยายามแก้ไข
 - 3.5 สนใจ กระตือรือร้น ให้ความร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา

ของกลุ่มที่ตนเองสังกัดอยู่

- 3.6 รู้จักควบคุมตนเอง
- 3.7 ตรงต่อเวลา
- 3.8 ปฏิบัติตนเป็นที่เชื่อถือได้
- 3.9 หลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นและส่วนรวม
- 4. ความเป็นผู้มีวินัยในตนเอง มีพฤติกรรมบ่งชี้ดังนี้
 - 4.1 ปฏิบัติงานและปฏิบัติตนอย่างมีระเบียบเรียบร้อยจนเป็นนิสัย
 - 4.2 มีความเที่ยงตรงและยุติธรรมต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม
 - 4.3 เคารพและปฏิบัติตามกฎและระเบียบแบบแผนของสังคม
 - 4.4 ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นได้เหมาะสมกับกาลเทศะ และบุคคล
 - 4.5 ปฏิบัติตรงต่อเวลาและการนัดหมาย
 - 4.6 ยอมรับและปฏิบัติตามมติของกลุ่ม
 - 4.7 ปฏิบัติตนเป็นที่ไว้วางใจต่อผู้อื่น
 - 4.8 รู้จักควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้เหมาะสม
 - 4.9 ยอมรับและปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีอันดีของชาติ
- 5. การคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน มีพฤติกรรมบ่งชี้ดังนี้

5.1 รู้จักเสียสละทรัพย์ กำลังกาย กำลังความคิด เวลา โอกาส โดย

พิจารณาตามเหตุผล และความเหมาะสม

5.2 กระทำการใด ๆ โดยมุ่งถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก

5.3 เลือกตัดสินใจและแสดงพฤติกรรมอันจะมีผลดีต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ

5.4 รู้จักอดทน อดกลั้น เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม

5.5 รู้จักละอายใจต่อความประพฤติของตนที่รักษาผลประโยชน์ส่วนตนโดยมิชอบ

5.6 มีความกล้าที่จะแสดงพฤติกรรมเพื่อรักษาความเป็นธรรมและผลประโยชน์

ของส่วนรวม

5.7 ไม่ละเลยและเพิกเฉยต่อการกระทำใด ๆ ที่จะเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม

ตามความรู้ ความสามารถ และโอกาส

6. การมีส่วนร่วมทั้งความคิด การกระทำ และน้ำใจ ด้วยมารยาทที่ดีตามวัฒนธรรม
ไทย มีพฤติกรรมบ่งชี้ดังนี้

6.1 เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มด้วยความสุจริตใจโดยไม่ละเลย

6.2 ยินดีปฏิบัติตามภาระหน้าที่ที่กลุ่มมอบหมายด้วยความเต็มใจ

6.3 แสดงความคิดเห็นเพื่อช่วยกลุ่มบรรลุเป้าหมาย

6.4 รู้จักเลือกแต่งกายให้เหมาะสมกับกาลเทศะและประเพณีนิยม

6.5 เลือกใช้ภาษา กิริยาท่าทางที่สุภาพในการแสดงความคิดเห็นและการร่วม

กิจกรรม

6.6 แสดงความคิดเห็นด้วยมารยาทอันดี

6.7 ให้ความคิดเห็นต่อกลุ่มด้วยความสุจริตใจ ให้ความสนใจในการแสดง

ความคิดอย่างจริงจัง

6.8 รู้จักแพ้ รู้จักชนะ รู้จักการให้อภัย และรู้จักการเสียสละ

6.9 รู้จักการรับและการให้ด้วยความมีน้ำใจ

6.10- ระมัดระวังการกระทำใด ๆ ที่จะไม่ทำลายความรู้จักและน้ำใจของผู้อื่น

7. การให้เกียรติทั้งแก่กันและกันตามฐานานุรูป มีพฤติกรรมบ่งชี้ดังนี้

7.1 รู้จักยกย่อง สรรเสริญกระทำความดีโดยปราศจากอคติ

7.2 รู้จักแสดงออกต่อผู้อื่นโดยไม่แสดงความรังเกียจและดูถูกเหยียดหยาม

7.3 แต่งกายให้เหมาะสม เพื่อให้เกียรติแก่งาน บุคคล สถานที่
กิจกรรมอื่น ๆ

7.4 ให้เกียรติต่อความคิดเห็นและทัศนะของผู้อื่น และตอบสนองอย่างเหมาะสม

7.5 ติดต่อการงานหรือธุรกิจกับผู้อื่นด้วยการให้เกียรติต่อหน้าที่ความรับผิดชอบ
ของเขาตามสมควร ไม่ว่าตำแหน่งหน้าที่ของตนเพื่อข่มขู่หรือเพื่ออภิสิทธิ์

7.6 ไม่ว่าวุฒิความรู้หรือการศึกษาของตนเพื่อถูกเหยียดหยาม สติปัญญา
ความรู้ ความคิดของผู้อื่น

7.7 รู้จักให้กำลังใจแก่ผู้ด้อยกว่าโดยการให้เกียรติและสนับสนุนตามความเหมาะสม

7.8 แสดงกิริยาจาสุภาพเรียบร้อย เหมาะสม ต่อบุคคลอื่น ตามวัฒนธรรมไทย

8. การยอมรับและเคารพในสิทธิและหน้าที่ของเอ็กัตบุคคล มีพฤติกรรมบังคับนี้

8.1 ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด โดยไม่ก้าวร้าว หรือรบกวน หรือขัดขวาง
การปฏิบัติหน้าที่ของผู้อื่น

8.2 รู้จักให้ความสำคัญแก่ผู้อื่น ไม่สนใจและให้ความสำคัญแต่เฉพาะตนเองเท่านั้น

8.3 ไม่ใช้อวดหรือมีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นการยกตนข่มท่าน

8.4 คิด กระทำ และตัดสินใจ โดยคำนึงถึงผลที่จะกระทบต่อผู้อื่นและผู้เกี่ยวข้อง

เสมอ

8.5 กระทำการใด ๆ ตามสิทธิของตน และต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิของผู้อื่น

ไม่ว่ากรณีใด ๆ

8.6 เคารพต่อสิทธิส่วนบุคคลและสิทธิอื่น ๆ ที่บุคคลผู้นั้นมีอยู่

8.7 เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น โดยคำนึงถึงสิทธิของแต่ละบุคคล

8.8 ยอมรับความแตกต่างของบุคคลว่าเป็นธรรมชาติ และพยายามปรับพฤติกรรม

ปรับความคิดของตนให้เหมาะสม

9. การใช้ปัญญาหรือเหตุผลในการตัดสินใจ มีพฤติกรรมบังคับนี้

9.1 รู้จักใช้เหตุผลในการพิจารณาตัดสินใจ เมื่อ เกิดข้อขัดแย้ง

9.2 ไม่ใช้อารมณ์ของตนมีอิทธิพลเหนือ เหตุผลในการแก้ปัญหาและตัดสินใจ

9.3 ตัดสินปัญหาโดยอาศัยข้อมูลประกอบ

9.4 ไม่นำความเชื่อหรืออคติมา เป็นเครื่องมือตัดสินใจ

9.5 ไม่เอาเอาคติมาเป็นอุปสรรคหรือตัวชี้แนะในการตัดสินใจแก้ปัญหา

9.6 รู้จักวิเคราะห์และประมวลเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยใช้สติปัญญาและเหตุผล

ตลอดเวลา

9.7 รู้จักใช้ทรัพยากรอย่างสมประโยชน์ ประหยัด และมีเหตุผล

9.8 ให้ความเข้าใจและเห็นใจต่อปัญหาของผู้อื่นโดยใช้สติปัญญา

10. การรู้จักเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีพฤติกรรมบ่งชี้ดังนี้

10.1 ยอมรับบทบาทของหัวหน้าตามที่ได้รับมอบหมายหรือแต่งตั้ง

10.2 ยอมรับข้อกำหนดหรือนโยบายซึ่งได้กำหนดไว้ว่าเป็นหน้าที่ของผู้นำหรือ

ผู้บริหาร

10.3 เป็นผู้นำในการสร้างขวัญแก่ผู้ร่วมงานในฐานะผู้นำในการปฏิบัติงาน

10.4 ให้ความสำคัญรับฟังความคิดเห็นตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของผู้ร่วมงาน

ไม่ใช้อำนาจในฐานะผู้นำเพียงอย่างเดียว

10.5 ให้ความเคารพนับถือผู้เป็นหัวหน้าตามฐานานุรูปและบทบาทของผู้นำ

10.6 แยกเรื่องส่วนตัวออกจากหน้าที่การงาน

10.7 ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยเคารพบทบาทหน้าที่ของกันและกัน

10.8 แก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยหลักการและเหตุผลที่เป็นธรรมและเหมาะสม

โดยคำนึงถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของกันและกัน

10.9 ความพอใจในบทบาทหน้าที่ของตนในขณะนั้นและพยายามทำหน้าที่ของตน

ให้ดีที่สุด

10.10 มีความอดทนในฐานะผู้นำและในฐานะผู้ตาม

11. การยึดมั่นในความกตัญญู เชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีพฤติกรรมบ่งชี้ดังนี้

11.1 รู้จักตอบแทนผู้มีบุญคุณแก่ตนและสังคม

11.2 ให้ความสำคัญ ยกย่อง เคารพนับถือบุคคลที่ทำความประโชชน์ให้แก่ท้องถิ่นและ

ประเทศชาติ

11.3 ปกป้องตนที่ทำประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติเท่าที่บทบาทหน้าที่ของตน และโอกาสจะอำนวย

11.4 แสดงความเคารพ ปกป้อง เสียสละ และเทิดทูนพระมหากษัตริย์

ในฐานะที่เป็นประมุขของประเทศ

- 11.5 ประดับบ้านเรือนด้วยธงชาติในโอกาสอันสำคัญของชาติ
- 11.6 ปกป้อง กลุ่มครอง และดำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติ
- 11.7 รัก ห่วงแหน กลุ่มครอง เกียรติภูมิและเสียสละต่อผืนแผ่นดินไทย
- 11.8 ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักศาสนา
- 11.9 เข้าร่วมในกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือด้วยความศรัทธา
- 12. การยึดหลักคุณธรรมในการดำเนินชีวิต มีพฤติกรรมดังต่อไปนี้
 - 12.1 ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือผู้ประสบความเดือดร้อนตามเหตุผลอันสมควร
 - 12.2 ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความเห็นอกเห็นใจและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ในฐานะที่เป็น

มนุษย์ด้วยกัน

- 12.3 ไม่เบียดเบียน ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และไม่เห็นแก่ตัว
- 12.4 เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ โดยช่วยเหลือ จุนเจือผู้ด้อยโอกาสกว่าตามเหตุผล

อันสมควร

- 12.5 ตัดสินปัญหาโดยอาศัยหลักเหตุผลประกอบหลักคุณธรรม
- 12.6 ตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ และบุคคลโดยยึดหลักเหตุผลและหลักฐาน

ประกอบกัน

3. การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน

การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน หมายถึง ความพยายามของโรงเรียนในอันที่จะดำเนินการด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนมีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติตนตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

การพัฒนาประชาธิปไตยแก่นักเรียนนั้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรที่จะมีความรู้ ความเข้าใจ เรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประชาธิปไตยด้วย เพื่อให้การพัฒนาประชาธิปไตยแก่นักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และในการพัฒนาประชาธิปไตยควรสร้างไปพร้อมกันทั้ง 4 อย่าง คือ

- 3.1 การจัดองค์กรบริหารให้มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย
- 3.2 การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย
- 3.3 การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย
- 3.4 การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตย

3.1 การจัดองค์การบริหารที่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย

การบริหารเป็นการจัดการทรัพยากร การบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการ ในการบริหารงานทุกอย่าง สิ่งที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญและจะต้องสัมพันธ์เกี่ยวข้องอยู่ตลอดเวลา คือ คน ซึ่งเป็นบุคลากรหรือผู้ร่วมงานในหน่วยงานนั้น ๆ ผู้ร่วมงานเป็นทรัพยากรที่มีชีวิตจิตใจ มีความรู้สึกนึกคิด มีความต้องการพื้นฐานที่แตกต่างกันออกไป (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2533 : 157) และเป็นผู้ที่มีส่วนทำให้งานของหน่วยงานบรรลุเป้าหมาย ผู้บริหารเพียงคนเดียวไม่สามารถดำเนินงานทั้งหมดได้ต้องอาศัยความช่วยเหลือสนับสนุนของผู้ร่วมงานทุกฝ่าย ผู้บริหารที่จะต้องพยายามเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์ หากผู้บริหารเข้าใจจิตใจและมีเทคนิคที่จะประสานจิตใจให้บุคลากรรักดีและให้ความร่วมมือเต็มที่ ความสามารถในการสร้างบรรยากาศการบริหารให้เกิดแรงจูงใจให้บุคลากรเข้ามาร่วมทำงานโดยมีความพึงพอใจในผลงานที่ปฏิบัติ บรรยากาศการบริหารจะขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยด้วยกัน แบบการบริหารก็เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างหนึ่ง การบริหารงานแบบประชาธิปไตย คือ การตัดสินใจอยู่เฉพาะส่วนกลาง ผู้ปฏิบัติงานต้องทำตามระเบียบอย่างเคร่งครัด จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้สึกไม่พึงพอใจในงาน และขาดความร่วมมือในการทำงาน ในทางตรงกันข้ามบรรยากาศการบริหารที่ดี มีความร่วมมือในการทำงาน มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ปฏิบัติงาน จะทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน สามารถลดความขัดแย้งและอุปสรรคในการทำงานได้ เมื่อผู้ปฏิบัติงานมีความพึงพอใจในการทำงานจะทำให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยิ่งความพึงพอใจในงานอยู่ในระดับสูงเท่าใดก็จะทำให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงเท่านั้น (สมยศ นาวิการ. 2526 : 346) จึงเป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่ต้องสร้างบรรยากาศการบริหารให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจ เพื่อสนับสนุนการจูงใจในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ (เสถียร เหลืองอร่าม. 2525 : 86)

ภาระหน้าที่ที่เป็นงานของผู้บริหารโรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีบทบาทด้านการบริหารและการจัดการที่สำคัญที่สุดในโรงเรียน วิเชียร เบ็ญยจิตร์ (2523 : 60 - 61) มีความเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาต้องมีภาระหน้าที่ ดังนี้

1. เป็นผู้นำทางการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่รับผิดชอบในความก้าวหน้าทางวิชาการ โดยเข้าร่วมเป็นสมาชิกกับสมาคมวิชาชีพของตน รู้จักผลิตและใช้งานวิจัยเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา แสดงให้เห็นว่า จุดมุ่งหมายของโรงเรียนย่อมเหนือกว่าจุดมุ่งหมายของตนเอง รู้จักใช้คนให้เหมาะสมกับงาน เป็นผู้ที่มีจริยธรรมและคุณธรรม มีความเชื่อมั่นและเชื่อมั่นศักดิ์ศรีของเพื่อนร่วมงาน รู้จักวิธีที่จะขอคำปรึกษาจากบุคคลอื่น หน่วยงาน สวัสดิภาพของเพื่อนร่วมงาน มีความศรัทธาในวิชาชีพของตนเอง
2. สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เนื่องจากสถานศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังนั้น โรงเรียนควรบริการสังคมและให้สังคมได้ช่วยเหลือสนับสนุนโรงเรียนด้วย
3. เป็นผู้ดำเนินการจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อการศึกษาและวิจัย ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องจัดหาวัสดุอุปกรณ์ บำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนอาคารสถานที่เพื่อช่วยการเรียนการสอนเป็นไปด้วยความสะดวกและเกิดประโยชน์สูงสุด ต้องสนใจเกี่ยวกับการวิจัยและวิทยาการใหม่ ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอน
4. รู้จักประเมินผลงานของตนเอง ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่ปฏิบัติเฉพาะงานประจำวันเท่านั้น ยังต้องมีความเป็นผู้นำอีกด้วย พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนควรมีส่วนส่งเสริมการเรียนการสอน ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงจำเป็นต้องประเมินบทบาทของตนเองอยู่เสมอ

ในส่วนของผู้บริหาร ควรจะได้พัฒนาตนเอง เพื่อที่จะทำให้เป็นผู้บริหารที่ทันสมัยอยู่เสมอ ผู้บริหารจะต้องมีความตั้งใจจริงที่จะพัฒนาตนเอง เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์และวิทยาการต่าง ๆ ที่ได้ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งทำได้โดยการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม การอ่านหนังสือ วารสารและเอกสารทางวิชาการที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารงาน เทคนิคและแนวทางปฏิบัติ งานใหม่ ๆ การเข้าสมาคมร่วมกิจกรรมต่าง ๆ การศึกษาค้นคว้าและวิจัย การศึกษา ดูงาน การทัศนศึกษา และการหมุนเวียนเปลี่ยนงานเพื่อหาประสบการณ์ นอกจากนี้ควรจะได้ปรับปรุงในด้านบุคลิกภาพ เจตคติ สุขภาพอนามัย และการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นให้ดีอยู่เสมอ ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน สามารถสร้างบรรยากาศ การบริการที่ดีมากขึ้น

โรงเรียนมัธยมศึกษา มีลักษณะการจัดระเบียบองค์การหรือโครงสร้างการบริหารแบบราชการหรือแบบแมกส์ เวเบอร์ (Max Weber) นั่นคือ การแบ่งส่วนงานและลักษณะงาน

ตามความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ความไม่เป็นเรื่องส่วนตัว ลำดับขั้นตอนของอำนาจหน้าที่ มีระเบียบ ข้อบังคับและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ มาก ผู้ปฏิบัติจะต้องปฏิบัติตามวินัยและประสานงานตามลำดับขั้นตอนซึ่งเป็นข้อจำกัดในการบริหาร ทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความเบื่อหน่าย ขาดขวัญกำลังใจได้ เพราะมีอุปสรรคในการติดต่อสื่อสารเนื่องจากลำดับขั้นตอนการบังคับบัญชาที่ยุ่งยากซับซ้อน (ถวิล เกื้อกูลวงศ์. 2530 : 53 - 54)

โครงสร้างการบริหารจึงเป็นเสมือนกรอบการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การ อันจะส่งผลกระทบต่อบรรยากาศขององค์การ ทั้งนี้เพราะหากผู้บริหารสามารถจัดโครงสร้างการบริหารได้ถูกต้องเหมาะสม ก็จะทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว การดูแลบังคับบัญชาก็ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยตามสายการบังคับบัญชา การประสานงานก็เป็นไปอย่างสะดวกและทั่วถึง ทำให้มีบรรยากาศการบริหารที่ดี องค์การจะบังเกิดสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมาย แต่หากผู้บริหารจัดโครงสร้างการบริหารไม่ถูกต้องเหมาะสม จะทำให้มีบรรยากาศการบริหารที่ไม่ดี สัมฤทธิ์ผลขององค์การจะเป็นไปตามเป้าหมาย

ผู้บริหารมีส่วนสำคัญในการสร้างบรรยากาศในการทำงานให้ราบรื่น โดยมีปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือ การกระจายอำนาจ การกำหนดระเบียบแบบแผนในการทำงานให้รัดกุม และเหมาะสมกับลูกน้อง ผู้บริหารจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อลูกน้อง เปิดโอกาสให้ลูกน้องได้เสนอแนะให้ข้อคิดเห็น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นั้นก็คือ ผู้บริหารจะต้องมีการมอบหมายงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำงานทั้งหมดสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี การมอบหมายงานที่มีประสิทธิภาพ มีวิธีการหลายวิธี วิธีการหนึ่งที่จะก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลก็คือ วิธีการมอบหมายงานตามแนวทางของ วิจิตร วรุตบางกูร (2525 : 185 - 191) ซึ่งเสนอไว้ดังนี้

1. การทำงาน (Assignment) หมายถึง การมอบงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้ลูกน้องทำ โดยชี้แนะให้เข้าใจงาน และวิธีทำงานโดยละเอียด ส่วนใหญ่เป็นงานเล็ก ๆ น้อย ๆ เมื่อเสร็จสิ้นก็หมดภาระของลูกน้องไป

2. การแนะนำและการนิเทศ (Supervision) หมายถึง งานที่มอบหมายให้ลูกน้องทำแต่ผลยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ผู้บริหารจะต้องใช้ความรู้ความสามารถสอนวิธีทำงานและเป็นที่ปรึกษาของลูกน้อง

3. การมอบหมายอำนาจหน้าที่ (Delegation) หมายถึง การมอบหมายงาน หน้าที่ ความรับผิดชอบบางประการ โดยได้รับสิทธิและอำนาจในการปฏิบัติงานนั้นอย่างสมบูรณ์และอย่างมีแผน โดยผู้บริหารจะลงไปเข้าไปตรวจสอบ ควบคุม หรือมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ

ของลูกน้อง ผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถจะควบคุมงานสำคัญ ๆ ขึ้นสุดยอดไว้เอง เพราะถ้าหากมอบให้ลูกน้อง อาจจะเป็นการละเลยต่อบทบาทผู้นำของผู้บริหารได้ การมอบอำนาจหน้าที่ให้พอตั้นจึงมีใช้ของง่าย เพราะจะมีผลกระทบต่อการมาก

การประเมินผลเป็นงานด้านหนึ่งของลักษณะการบริหาร มีความสำคัญสำหรับผู้บริหารและบุคลากรหรือลูกน้องเป็นอย่างยิ่ง มีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประสิทธิภาพและวัตถุประสงค์ของงาน ความบกพร่อง ล่าช้าหรือล้มเหลวขององค์การมักจะมีผลมาจากการที่ผู้บริหารละเลยความสำคัญของการประเมินผลหรือขาดความรู้ในการประเมินผล

วิจิตร วรุตบางกูร (2525 : 212 - 220) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายประโยชน์ สิ่งที่ควรคำนึงในการประเมินผล ขั้นตอน อุปสรรค และการประเมินผลงานที่ดีไว้ดังนี้

จุดมุ่งหมายของการประเมินผลนั้นเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาสรรหาและคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานในตำแหน่งต่าง ๆ ใช้ในการฝึกอบรมหรือนิเทศการทำงาน เป็นหลักฐานที่สามารถใช้แสดง หากมีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารหรือการเรียน พิจารณาความดีความชอบ กระตุ้นประสิทธิภาพในการทำงานของแต่ละคน วางแผนพัฒนาระบบและวิธีการทำงานของบุคคลในองค์การนั้น

การประเมินผลที่ถูกวิธีจึงเป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน วางแผนพัฒนาพนักงาน โยกย้ายสับเปลี่ยนตำแหน่ง ส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างผู้บริหารกับผู้ปฏิบัติงานหรือลูกน้อง เป็นข้อมูลในการปรับปรุงวิธีการเลือกสรรบุคคลเข้าทำงาน

ผู้บริหารควรคำนึงถึงเรื่องต่าง ๆ ในการประเมินผลงานคือเรื่องของการจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงาน ปัจจัยที่ควรประเมิน ได้แก่ ปริมาณงาน ความร่วมมือ ความไว้วางใจ คุณภาพ ความคิดริเริ่ม ความขยัน ความสม่ำเสมอ ความถูกต้อง ความสามารถในการปรับตัว ทักษะติดต่องาน ผู้ประเมินผลงานควรเป็นหัวหน้างานใกล้ชิดผู้ถูกประเมิน และผู้ถูกประเมินควรจะได้รับทราบนโยบายจากผู้บริหารหรือหัวหน้างานด้วย ซึ่งวิธีการประเมินผลนั้นมีหลายวิธีด้วยกัน ผู้บริหารจำเป็นต้องวางแผนล่วงหน้าเป็นขั้น ๆ ดังนี้

1. กำหนดความมุ่งหมายให้ชัดเจน
2. กำหนดหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการประเมินผลงานในองค์การ
3. เลือกวิธีการประเมินผลให้เหมาะสมกับประเภทของงาน

4. ทำความเข้าใจกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผล
5. กำหนดเรื่องที่จะประเมิน
6. จำแนกผู้ถูกประเมินเป็นกลุ่ม ๆ
7. กำหนดช่วงระยะเวลาในการประเมินให้เหมาะสมกับลักษณะงาน
8. บัญญัติเทศการใช้แบบประเมินผลงาน
9. ดำเนินการประเมินตามขั้นตอนที่วางไว้
10. แจ้งผลการประเมินให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ
11. ติดตามผลและปรับปรุงระบบการประเมินผล

การจัดองค์กรภายในโรงเรียนแต่ละโรงเรียนสามารถจัดได้ตามระเบียบแบบแผนที่กำหนด ซึ่งไม่ได้กำหนดไว้ตายตัว แต่สามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมของแต่ละโรงเรียน ซึ่งการจัดองค์กรในโรงเรียนที่แสดงความเป็นประชาธิปไตย (กรมสามัญศึกษา, 2536 : 14 - 17) ได้กล่าวว่าควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เปิดโอกาสให้บุคลากรแต่ละงานร่วมกันกำหนดรายละเอียดลักษณะงานและขอบเขต หน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน
2. มีการแบ่งกระจายงานไปตามสายงานต่าง ๆ ได้แก่ ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายงาน หมวดวิชา วิทยุให้แต่ละงานมีคณะกรรมการ หรือคณะกรรมการ หรือกลุ่ม รับผิดชอบร่วมกัน
3. การพิจารณาหมายงานโดยเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ทำงานตามความรู้ความสามารถ และความถนัดของแต่ละบุคคล
4. คณะกรรมการ หรือคณะกรรมการ หรือกลุ่มที่รับผิดชอบแต่ละงานมีส่วนร่วมในการประชุมเสนอความเห็น การวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูล หรือข้อยุติเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ และเป็นประโยชน์สำหรับส่วนรวม
5. มีการประชาสัมพันธ์ชี้แจงการจัดองค์กร รายละเอียด ลักษณะงาน และขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบ ให้บุคลากรเข้าใจตรงกัน
6. จัดระบบให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตาม ประเมินโรงเรียนทั้งในด้านโครงสร้าง สภาพแวดล้อม การปฏิบัติงาน และผลการดำเนินงาน
7. มีกรรมการที่ปรึกษา หรือกรรมการบริหารโรงเรียน เพื่อช่วยเหลือผู้บริหารในการแก้ปัญหา หรือพัฒนา ก่อนการตัดสินใจสั่งการ

8. เมือง องค์กร ภายนอก ที่มี ส่วน ส่งเสริม การพัฒนา โรงเรียน เช่น สมาคมศิษย์เก่า สมาคมผู้ปกครอง-ครู คณะกรรมการการศึกษาส่วนท้องถิ่น ฯลฯ

3.2 การจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลายฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 มีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือเพื่อให้ให้นักเรียนได้พัฒนาคุณภาพชีวิต สามารถเลือกแนวทางที่จะเป็นประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะเลือกและตัดสินใจประกอบอาชีพ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีนิสัยในการปรับปรุงงาน ปรับปรุงตนเอง และสังคม รวมทั้งเสริมสร้างอนามัยชุมชนและครองชีวิตโดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อสังคม

นอกจากนี้หลักสูตรยังมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะสำคัญเพิ่มเติมอีกสรุปสาระสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ หรือศึกษาต่อ
 2. สามารถรักษาและเสริมสร้างสุขภาพอนามัยของตนเองและชุมชน
 3. มีความภูมิใจในความเป็นไทย และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
- ดังนั้น การจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะสำคัญดังกล่าวข้างต้นจำเป็นต้องเสริมสร้างพฤติกรรมสำคัญพื้นฐานที่ประชาชนในสังคมประชาธิปไตย ใช้เป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งได้แก่พฤติกรรมประชาธิปไตย 12 ลักษณะ ซึ่งหลักสูตรมัธยมศึกษาได้กำหนดเนื้อหา และการจัดการเรียนการสอนเรื่องประชาธิปไตยไว้ 2 แนวทาง คือ

แนวทางที่ 1 หลักสูตรกำหนดจุดมุ่งหมายและเนื้อหา เรื่องประชาธิปไตยไว้อย่างชัดเจน ในกลุ่มวิชาสังคมศึกษาทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เช่น ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 กลุ่มวิชาสังคมศึกษา กำหนดจุดประสงค์เกี่ยวกับประชาธิปไตยไว้ดังนี้

1. ให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาสังคม การเมือง การปกครองระบอบประชาธิปไตย

2. ให้มีความยึดมั่นในวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทย และ เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

3. ให้สามารถปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

รายวิชาที่มีบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับประชาธิปไตยได้แก่ ส 102 ประเทศของเรา 2 ส 204 ประเทศของเรา 3 ส 306 ประเทศของเรา 4 ส 043 กฎหมายน่ารู้ ส 011 สังคมและวัฒนธรรมไทย ส 023 ประวัติศาสตร์ไทย 1 ส 024 ประวัติศาสตร์ไทย 2 ส 024 ประวัติศาสตร์ไทย 3 ส 041 กฎหมายในชีวิตประจำวัน ส 042 การปกครองของไทย ส 401, ส 402, ส 605, ส 606 สังคมศึกษา

แนวทางที่ 2 สอดแทรกอยู่ในกระบวนการเรียนการสอนในกลุ่มวิชาอื่น ๆ เช่น กลุ่มภาษา กลุ่มวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ กลุ่มพัฒนาบุคลิกภาพ และกลุ่มการงานอาชีพ กลุ่มวิชาเหล่านี้หลักสูตรมิได้กำหนดเนื้อหาไว้ แต่ครูสามารถสนองวัตถุประสงค์ได้โดยจัดกระบวนการเรียนการสอนแบบต่าง ๆ เช่น การทำงานเป็นกลุ่ม การทดลอง การศึกษา นอกสถานที่ การสร้างสถานการณ์จำลอง เป็นต้น เป็นรูปแบบการสอนที่มีส่วนพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้วยเช่นกัน

บัญญัติ สมชอบ (2536 : 24 - 25) ได้กล่าวถึงการเสริมสร้างประชาธิปไตยในโรงเรียนออกเป็นด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน กระบวนการเรียนการสอน และด้านการวัดผลประเมินผล

ด้านหลักสูตร

หลักสูตรในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายส่วนใหญ่ที่มีจุดมุ่งหมายที่จะเสริมสร้างประชาธิปไตยไว้หลายข้อด้วยกัน โดยสรุป ก็คือมุ่งให้รู้จักวิธีการเรียนรู้ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เข้าใจพื้นฐานและปัญหาการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม แต่ในทางปฏิบัติครูยังขาดคู่มือครู ในการที่จะนำไปจัดกิจกรรม การเรียนการสอน จุดมุ่งหมายที่จะเสริมสร้างประชาธิปไตยจะต้องให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจสภาพของสังคม ตลอดจนมองเห็นปัญหาต่าง ๆ ของสังคมและแสวงหาแนวทางแก้ไขด้วย

เนื้อหาวิชาต้องเหมาะสมกับระดับของเด็ก มีความยืดหยุ่นเปิดกว้างให้นักเรียนหลาย ๆ ฝ่ายได้มีส่วนกำหนดจุดมุ่งหมาย

ด้านคุณลักษณะและบทบาทของผู้สอน

ครูจะต้องเป็นผู้รู้จักหน้าที่ของตนและเคารพสิทธิของผู้อื่น มีความรู้ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยอย่างถูกต้อง เป็นผู้มีจิตใจเป็นนักประชาธิปไตยในเรื่องบทบาทของผู้สอนนั้นครูจะต้องเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษาสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้ เข้าใจและเห็นจริงด้วยตนเอง กระตุ้นให้นักเรียนมีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง / กระตุ้นให้นักเรียนสนใจและติดตามการทำงานของตัวแทนประชาชนในระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ นอกจากนี้ยังจะต้องคอยเป็นผู้ชี้แนะหลักเกณฑ์ในการเลือกบุคคลที่จะเป็นตัวแทนของนักเรียนและวิธีการเลือกตั้ง กระตุ้นให้นักเรียนสนใจการเลือกตั้ง

ด้านคุณลักษณะและบทบาทของผู้เรียน

ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้มีระเบียบวินัย เคารพและปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด เป็นผู้รับผิดชอบต่อตนเอง เป็นผู้ฟังที่ดีมีเหตุผล มีน้ำใจเป็นนักประชาธิปไตย มีเหตุผลในการตัดสินใจ เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นด้วยความเต็มใจ ยอมรับบทบาทซึ่งกันและกัน รวมทั้งเป็นผู้แนะนำและผู้ตามที่ดีอีกด้วย

ด้านกระบวนการเรียนการสอน

ครูผู้สอนจะต้องกำหนดพฤติกรรมคุณลักษณะประชาธิปไตยไว้ล่วงหน้าในการสอนแต่ละครั้งว่าต้องการให้เด็กมีคุณลักษณะอย่างไร การสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมประชาธิปไตยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในหลักสูตรและนอกหลักสูตร ได้ลงมือปฏิบัติและทดลองโดยใช้กระบวนการกลุ่มเป็นหลัก เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามและแสดงความคิดเห็น / สร้างบรรยากาศที่มีความเป็นกันเอง ใช้วิธีการสอนหลาย ๆ แบบ เพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีเหตุผลรู้จักแก้ปัญหา เช่น การแบ่งกลุ่มศึกษาค้นคว้า อภิปราย การโต้แย้ง ยกย่องชมเชยผู้มีจิตใจประชาธิปไตย

ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ควรส่งเสริมในเรื่อง เช่น ให้นักเรียนได้มีส่วนเผยแพร่ความรู้เรื่องประชาธิปไตย การประชาสัมพันธ์ชักชวนผู้ปกครองไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ฝึกให้นักเรียนจัดกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ ฝึกให้รู้จักความเสมอภาคในโอกาสต่าง ๆ เช่น การเข้าแถวก่อนหลังในการส่งงาน การซื้อหาอาหาร การเลือกตั้งกรรมการนักเรียน สภานักเรียน ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมห้องสมุด กิจกรรมสหกรณ์ โรงเรียนจัดทัศนศึกษา สังเกตการประชุมการเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ ตลอดจนการมีส่วนร่วมกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี

บุคลากร ผู้บำเพ็ญประโยชน์ จัดให้มีผู้แสดงความคิดเห็นสำหรับนักเรียนได้แสดงความคิดเห็น
ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

ด้านการวัดผลประเมินผล

ครูผู้สอนจะต้องใช้เครื่องมือหลาย ๆ แบบ ในการประเมินผลการปฏิบัติ เช่น
การสังเกต การสัมภาษณ์ สังคมมิติ และควรมีเครื่องมือในการสังเกตการเปลี่ยนแปลง
พฤติกรรมของนักเรียนเพื่อประเมินผลการปฏิบัติด้วย

บรรจง ชูสกุลชาติ (2534 : 5 - 10) ได้เสนอแนวคิดและแนวปฏิบัติใน
การส่งเสริมประชาธิปไตย ให้แก่นักเรียนในโรงเรียนนั้น อาจกระทำได้โดยวิธีการดังนี้ คือ

1. ในการเรียนการสอนและกิจกรรมทุกกิจกรรมทั้งในและนอกโรงเรียน ครู
และนักเรียนต้องร่วมมือกันพิจารณาว่าร่วมกันกระทำให้สำเร็จตามเป้าหมายอย่างรวดเร็ว
เรียบร้อยและเกิดประโยชน์ร่วมกัน
2. ในการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมทุกกิจกรรมทั้งในและนอกโรงเรียน
ครูจะต้องตั้งใจไว้เสมอว่าต้องมุ่งให้นักเรียนฝึกอบรมตนเองด้วยตนเอง เพื่อให้ นักเรียนสามารถ
เป็นคนพึ่งตนเองได้ ต้องให้นักเรียนฝึกฝนจนทำได้ด้วยตนเองได้
3. ทุกกิจกรรมที่จัดขึ้น อย่าไปแยกว่าครูกับศิษย์ให้ถือว่าเป็นการร่วมกันฝึกอบรม
ตนเองทั้งสองฝ่ายไปพร้อม ๆ กัน
4. การสอนและการจัดกิจกรรมทุกอย่างต้องขึ้นาให้ร่วมกันคิดไปในแนวทางที่เป็น
ประโยชน์แก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนเสมอ ไม่ส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันว่าใครเก่งกว่าใคร แต่
ให้วัดคุณค่าของผลงานของหมู่คณะมากกว่าผลงานของบุคคล ซึ่งก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ
5. ในการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรม ครูควรน้อมนาให้นักเรียนได้พูด
มากกว่าครูจะพูดให้ฟัง บางโอกาสให้นักเรียนพูดแทนครูได้ก็ให้พูดแทนที่
6. การส่งเสริมให้เด็กพูดนั้น ต้องให้พูดแต่ความจริง พูดในสิ่งที่พิสูจน์ได้
และทุกคนยอมรับได้ พูดแต่ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เสริมสร้างความรักความสามัคคี พูดด้วยคำ
ที่นุ่มนวลชวนฟัง เป็นการฝึกอบรมให้นักเรียนพูดเป็น พูดดี พูดมีประโยชน์ อันเป็นการพูดเพื่อ
ประชาธิปไตยโดยแท้
7. การจัดการสอนและกิจกรรมทุกกิจกรรม ครูและนักเรียนช่วยกันสร้างให้เกิด
ความสงบสุขในโรงเรียน น้อมนาให้นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานของตนด้วยความคิดและ
ความเข้าใจมากกว่าลอกเลียนแบบหรือขมยความคิดหรือผลงานของผู้อื่น

जारोलิเมค (Jarolimek. 1967 : 9 - 13) กล่าวถึงการสอน
ประชาธิปไตยในโรงเรียนว่านอกจากจะอบรมนักเรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติ
ที่มีต่อประชาธิปไตยแล้วยังต้องฝึกทักษะต่าง ๆ เพื่อสามารถนำไปปฏิบัติในการดำรงชีวิต
ในสังคมประชาธิปไตยทักษะที่ต้องฝึกหัดได้แก่

1. ทักษะทางสังคม คือ การรู้จักทำงานร่วมกัน การรู้จักให้การรับผิดชอบ
การยอมรับสิทธิของผู้อื่น
2. ทักษะการทำงาน เช่น การตั้งสมมติฐาน การเก็บรวบรวมข้อมูล
การเขียน การรายงาน การพูดในกลุ่ม
3. ทักษะการทำงานเป็นกลุ่มได้แก่การวางแผนร่วมมือกันการเป็นผู้นำ
การตัดสินใจร่วมกันในกลุ่ม และการประเมินผลการทำงานของกลุ่ม
4. ทักษะทางปัญญา ได้แก่ การรู้จักคิด การใช้และการประยุกต์เหตุผล
สำหรับการแก้ปัญหา

มอร์ค (Mork. 1967 : 9 - 13) ได้เสนอแนะการจัดประชาธิปไตยใน
โรงเรียนแบบใหม่ สรุปได้ว่า

1. การทำงาน การเรียน เป็นไปตามธรรมชาติ ห้องเรียนจัดแบบตาม
ความเหมาะสม ครูและนักเรียนมีอิสระอาศัยที่ดี และให้ความพึงพอใจต่อกัน
2. กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ครูต้องทำความเข้าใจและยินยอมจากนักเรียนเสียก่อน
โดยจัดให้เหมาะกับวัย บุคลิกของแต่ละคน
3. ครูต้องเป็นผู้แนะนำแนวทางเป็นรายบุคคลตามความแตกต่างของแต่ละบุคคล
เพื่อตอบสนองแก่นักเรียนในวัยเด็กและ เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่
4. การจัดบทเรียน ประสิทธิภาพต้องเหมาะสมตามโอกาส ขอบเขตและ
ระดับความสนใจและความสามารถของตน
5. นักเรียนมีโอกาสแสดงความคิดสร้างสรรค์ แสดงความคิดเห็นตามความ
สนใจและความสามารถของตน
6. การจัดประสบการณ์ของประชาธิปไตย เช่น การเลือกตั้ง การเคารพ
ในตำแหน่งหน้าที่ การทำงานเป็นกลุ่ม การยอมรับการตัดสินใจของผู้แทน การยอมรับความ
แตกต่างระหว่างบุคคล

7. การแสดงความพอใจและเจ้าบุคคล หรือกลุ่มคนที่มีความแตกต่างไปจาก
คนทั้งในด้านผิวสี ศาสนา ประเพณี และความสามารถ
8. สอนให้นักเรียนได้มีการตัดสินใจด้วยวิธีการประชาธิปไตยและยอมรับข้อ
ผิดพลาดของตน
9. แบ่งความรับผิดชอบให้นักเรียนรักษาอุปกรณ์ต่าง ๆ ในห้องเรียน โดยจัด
ให้เป็นรายบุคคลและร่วมกันเป็นกลุ่มตามความสามารถ

3.3 การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย

ความหมายของกิจกรรมนักเรียน

กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ (2533 : 455) ได้ให้ความหมายของกิจกรรม
นักเรียนว่ากิจกรรมนักเรียนหมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนสนับสนุนให้นักเรียนร่วมกัน
จัดขึ้นนอกเวลาเรียนและนอกเหนือจากหลักสูตรที่โรงเรียนกำหนดให้เรียนในเวลาปกติ ทั้งนี้
ด้วยความสมัครใจของนักเรียนเอง และความช่วยเหลือของโรงเรียนในรูปแบบต่าง ๆ

ความสำคัญของกิจกรรมนักเรียน

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่า การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
ได้นั้นจะต้องอาศัย "กิจกรรมนักเรียน" เพราะกิจกรรมเป็นสิ่งที่จะช่วยเสริมความรู้ความ
สามารถทางวิชาการ ช่วยแก้ปัญหาการปกครอง ช่วยให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
ทำให้เด็กได้มีโอกาสทำงานและประสบความสำเร็จในงานที่ตนถนัดและสนใจ ทำให้เป็นพลเมืองดี
ในระบอบประชาธิปไตย รู้จักริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี รู้จักทำงานร่วมกัน
และช่วยให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับโรงเรียน ตลอดจนโรงเรียน
กับชุมชนอีกด้วย (กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์. 2533 : 455) ซึ่งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
(2525 : 103 - 104) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมนักเรียนในตนเองโดยกล่าวว่า
เป็นการเสริมสร้างให้นักเรียนได้กระทำในสิ่งที่ตนสนใจ ทำให้รู้จักติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ
รวมทั้งเป็นการสำรวจความสามารถของนักเรียน โดยการทดลองปฏิบัติจริง ๆ หลังจากได้ศึกษา
ทฤษฎีมาจากห้องเรียน กิจกรรมอาจก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างครูและนักเรียน ทำให้ครู
ได้รู้จักนักเรียนดีขึ้น การจัดกิจกรรมนักเรียนที่ดีนั้นจะต้องสนองความต้องการและความสนใจ

ของนักเรียน มุ่งส่งเสริมการเรียนการสอนให้กว้างขวางยิ่งขึ้นจะเป็นการพัฒนาบุคลิกภาพ
อุปนิสัย ถ่านิยม อีกทั้งยังปลูกฝังเจตคติที่พึงประสงค์แก่ผู้เรียนอีกด้วย นอกจากนั้น มิลเลอร์
และคนอื่น ๆ (Miller and others. 1956 : 11 - 19) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญ
ของการจัดกิจกรรมนักเรียนอีกว่า นอกจากจะมีประโยชน์ต่อนักเรียนโดยตรงแล้วยังช่วยเสริม
หลักสูตรให้มีความสมบูรณ์

เหตุผลและความจำเป็นในการจัดกิจกรรมนักเรียน

พยุ่งศักดิ์ สนเทศ (2533 : 45) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม

นักเรียนว่า ถ้าโรงเรียนแห่งใดมีนักเรียนที่มีความประพฤติดีเป็นห่วงก็ควรเน้นด้านการควบคุม
ความประพฤติ แต่ถ้าโรงเรียนใดที่นักเรียนมีความประพฤติดีอยู่แล้วโรงเรียนน่าจะเน้น
กิจกรรมการส่งเสริมความประพฤติให้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของความเป็นประชาธิปไตย
โดยเปิดโอกาสให้ ครู - อาจารย์ นักเรียน และบุคลากรอื่น ๆ ได้แสดงบทบาทหน้าที่ ร่วมคิด
ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมรับผิดชอบ รู้จักการทำงานเป็นกลุ่มสร้างความเข้าใจและความ
สัมพันธ์อันดีต่อกัน ตลอดจนคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

เฟรดเดอร์ริก (Frederick. 1959 : 51 - 52) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมาย
ของการจัดกิจกรรมนักเรียน ไว้ดังนี้

1. เพื่อเป็นการเตรียมตัวนักเรียนสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตย
2. เพื่อส่งเสริมความมีระเบียบวินัยในตนเอง
3. เพื่อให้รู้จักวิธีการทำงานร่วมกัน
4. เพื่อเพิ่มพูนความสนใจของนักเรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
5. เพื่อให้สำนึกในการปฏิบัติตาม กฎ ข้อบังคับ และระเบียบแบบแผนต่าง ๆ
6. เพื่อพัฒนาความสามารถพิเศษของนักเรียน
7. เพื่อส่งเสริมแรงจูงใจที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษา
8. เพื่อพัฒนาความสามัคคีในโรงเรียน

นอกจากนี้ แกลทฮอร์น และสเปนเซอร์ (Glathorn and Spencer.

1986 : 99 - 100) ได้กล่าวถึงเหตุผลความจำเป็นที่โรงเรียนต้องจัดกิจกรรมนักเรียนไว้ดังนี้

1. ความจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำ และความสามารถในการตัดสินใจให้แก่
นักเรียน ซึ่งทักษะเหล่านี้ไม่สามารถหาได้มากนักจากกิจกรรมการเรียนการสอน

2. ความจำเป็นที่จะพัฒนาความสามารถในการมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างมีความอบอุ่นกับเพื่อนสมาชิกที่เป็นเพศเดียวกันและเพื่อต่างเพศอย่างเป็นธรรมชาติ
3. ความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาสติปัญญา และความสามารถหลาย ๆ ด้าน ให้แก่นักเรียน
4. ความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาทักษะในการปรับตัวให้เข้ากับคนอื่น ๆ ได้ภายใต้บรรยากาศที่เป็นกันเอง
5. ความจำเป็นที่จะต้องช่วยให้นักเรียนสามารถสร้างความสัมพันธ์ใหม่ ๆ ให้กว้างขวางยิ่งขึ้นไม่เพียงแต่เพื่อนในชั้นเรียนเท่านั้น
6. ความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาความสนใจใหม่ ๆ ให้เกิดกับนักเรียน
7. ความจำเป็นที่จะต้องแสดงความกระฉับกระเฉงว่องไวเพิ่มขึ้น แทนที่จะต้องนั่งเฉย ๆ ต้องคอยตอบคำถามเพื่อแสดงความตั้งใจเรียนเท่านั้น
8. ความจำเป็นที่จะต้องจัดงานเฉลิมฉลอง และจัดการแสดงต่าง ๆ เช่น การรื่นเริง การจัดงานเลี้ยงสังสรรค์ การแสดงดนตรี การละคร เป็นต้น
9. ความจำเป็นที่จะต้องให้นักเรียนมีโอกาสดีกการบริการแก่คนอื่น ๆ ในสังคม เพื่อไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะสูงขึ้น

ประเภทของกิจกรรมนักเรียน

มีนักการศึกษาหลายท่านได้แบ่งกิจกรรมนักเรียนในลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น

พนัส หันนาคินทร์ (2524 : 221 - 224) กล่าวว่า กิจกรรมนักเรียนมีหลายประเภท ได้แก่ กิจกรรมการประชุม กิจกรรมชุมนุมหรือชมรม กิจกรรมที่กระทำนอกโรงเรียน กิจกรรมเกี่ยวกับการพิมพ์ กิจกรรมเกี่ยวกับการกีฬา กิจกรรมเกี่ยวกับการดนตรี กิจกรรมเกี่ยวกับการละคร และการพูดในที่สาธารณะ กิจกรรมการสังคมสงเคราะห์ และกิจกรรมริชมรม

ส่วน กอร์ดัน (Gorton. 1983 : 410) ได้แบ่งกิจกรรมเป็นประเภทใหญ่ ๆ ไว้ 4 ประเภท

1. กิจกรรมนักเรียนในส่วนที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการปกครองและการพิมพ์ ได้แก่ สภานักเรียน หนังสือพิมพ์นักเรียน หนังสือประจำปี และอื่น ๆ

2. กิจกรรมกลุ่มการแสดง ได้แก่ การละคร การดนตรี การขับร้อง การโศกนาฏกรรม และอื่น ๆ

3. กิจกรรมชมรม และองค์การต่าง ๆ เช่น ชมรมหมากกระดาน ชมรมถ่ายภาพ ชมรมภาษาอังกฤษ และอื่น ๆ

4. กิจกรรมกีฬา เช่น ฟุตบอล บาสเกตบอล และอื่น ๆ

เอกสาร ที่สุพรรณบุรี (2527 : 211 - 213) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมในระดับมัธยมศึกษา โดยแยกเป็นด้านต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. ด้านวิชาการ ได้แก่ กิจกรรมเสริมหลักสูตรของชุมนุมวิชาการต่าง ๆ กิจกรรมประเภทนี้จะช่วยเสริมสร้างเนื้อหาวิชาให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. ด้านกีฬา กิจกรรมด้านกีฬามีส่วนสำคัญในการปลูกฝังความสามัคคี การเสียสละ ความอดทน ความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา ฝึกให้เป็นคนมีใจกว้าง

3. ด้านบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ได้แก่ การเยี่ยมเด็กกำพร้า - คนชรา การเดิน - วิ่งการกุศล การอำนวยความสะดวกด้านการจราจร การบริจาคโลหิต การให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ ที่จัดขึ้น เช่น งานทำบุญต่าง ๆ งานการกุศลต่าง ๆ การพัฒนาความสะอาดในชุมชนใกล้โรงเรียน

4. ด้านนันทนาการ กิจกรรมด้านนี้จัดขึ้นเพื่อการพบปะสังสรรค์ การพักผ่อน หย่อนใจตามโอกาสอันควร ได้แก่ งานปีใหม่ งานวันเด็ก การจัดทัศนศึกษา การแสดงดนตรี การแสดงบนเวที เป็นต้น

5. ด้านศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมด้านนี้มีส่วนช่วยในการปลูกฝังสืบทอดศิลปวัฒนธรรม ประเพณีชาติเพื่อความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยไว้ ได้แก่ กิจกรรมวันไหว้ครู กิจกรรมสู่อาราม กิจกรรมแห่เทียนพรรษา กิจกรรมตักบาตรวันขึ้นปีใหม่ กิจกรรมวันแม่ เป็นต้น

6. ด้านสิ่งพิมพ์ กิจกรรมด้านนี้ ได้แก่ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่นักเรียนเป็นฝ่ายจัดทำหรือมีส่วนร่วมในการจัดทำขึ้น ได้แก่ หนังสือรุ่นประจำปีของโรงเรียน หนังสือพิมพ์โรงเรียน วารสารหรือจุลสารของชุมนุมต่าง ๆ

ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กล่าวมานี้เป็นกิจกรรมที่นอกเหนือจากการเรียนการสอนปกติที่ช่วยส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนทั้งสิ้นซึ่งมีมากมายหลายประเภท สามารถจำแนกได้เป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

ก. กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ เป็นกิจกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร ตามโครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2535) กำหนดไว้ 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมลูกเสือ - เนตรนารี หรือยุวภาษา หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์และกิจกรรมอื่น ๆ ที่โรงเรียนอาจเสนอแนะต่อนักเรียน จำนวน 12 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ กิจกรรมส่งเสริมการเกษตร กิจกรรมส่งเสริมสหกรณ์ กิจกรรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กิจกรรมส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย กิจกรรมการใช้ห้องสมุด กิจกรรมส่งเสริมวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร กิจกรรมกีฬา กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมทัศนศึกษา นอกจากนี้ผู้เรียนอาจเสนอกิจกรรมอื่น ๆ ได้ตามความต้องการด้วย

ข. กิจกรรมโรงเรียน ได้แก่ กิจกรรมที่นอกเหนือจากกิจกรรมตามโครงสร้างของหลักสูตรที่โรงเรียนควรสนับสนุนส่งเสริมให้มีการดำเนินการ ดังนี้

1. กิจกรรมคณะกรรมการนักเรียน
2. กิจกรรมวันสำคัญ
3. กิจกรรมตามนโยบาย
4. กิจกรรมส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
5. กิจกรรมพิเศษต่าง ๆ เช่น ส่งนักเรียนไปแข่งขันต่าง ๆ

บรรจง ชูสกุลชาติ (2534 : 7 - 10) ได้เสนอแนวคิดและแนวปฏิบัติในการส่งเสริมประชาธิปไตยแก่นักเรียนในโรงเรียนนั้นอาจกระทำได้โดยวิธีการดังนี้

1. ในการเรียนการสอนและกิจกรรมทุกกิจกรรมทั้งในและนอกโรงเรียน ครูและนักเรียนต้องร่วมมือกันพิจารณาว่าร่วมกันกระทำให้สำเร็จตามเป้าหมายอย่างรวดเร็วเรียบร้อยและเกิด
2. ในการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมทุกกิจกรรมทั้งในและนอกโรงเรียน ครูจะต้องตั้งใจไว้เสมอว่าต้องมุ่งให้นักเรียนฝึกอบรมตนเองด้วยตนเอง เพื่อให้นักเรียนสามารถเป็นคนพึ่งตนเองได้ ต้องให้นักเรียนฝึกฝนจนทำได้ด้วยตนเองได้
3. ทุกกิจกรรมที่จัดขึ้น อย่าไปแยกว่าครูกับศิษย์ให้ถือว่าเป็นการร่วมกันฝึกอบรมตนเองทั้งสองฝ่ายไปพร้อม ๆ กัน
4. การสอนและการจัดกิจกรรมทุกอย่างต้องขึ้นาให้ร่วมกันคิดไปในแนวทางที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนเสมอ ไม่ส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันว่าใครเก่งกว่า

โคร แต่ให้วัดคุณค่าของผลงานของหมู่คณะมากกว่าผลงานของบุคคล ซึ่งก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ

5. ในการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรม ครูควรเชื่อมั่นให้นักเรียนได้พูดมากกว่าครูจะพูดให้ฟัง บางโอกาสให้นักเรียนพูดแทนครูได้ก็ให้พูดทันที

6. การส่งเสริมให้เด็กพูดนั้น ต้องให้พูดแต่ความจริง พูดในสิ่งที่พิสูจน์ได้ และทุกคนยอมรับได้ พูดแต่ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เสริมสร้างความรักความสามัคคี พูดด้วยคำที่นุ่มนวลชวนฟัง เป็นการฝึกอบรมให้นักเรียนพูดเป็น พูดดี พูดมีประโยชน์ อันเป็นการพูดเพื่อประชาธิปไตยโดยแท้

7. การจัดการสอนและกิจกรรมทุกกิจกรรมครูและนักเรียนช่วยกันสร้างให้เกิดความสงบสุขในโรงเรียน น้อมมนานักเรียนสร้างสรรค์ผลงานของตนด้วยความคิดและความเข้าใจมากกว่าลอกเลียนแบบหรือขโมยความคิดหรือผลงานของผู้อื่น

ความสำเร็จในการจัดกิจกรรมนักเรียน

ความสำเร็จในการจัดกิจกรรมนักเรียนขึ้นอยู่กับสายตาของผู้บริหารและคณะครูเข้าใจจุดประสงค์และมองเห็นความสำคัญของกิจกรรมนักเรียนเพียงใด มีความรับผิดชอบเอาใจใส่ทุ่มเทเวลาให้หรือไม่ นอกจากนั้นกิจกรรมที่จัดยังต้องอยู่ตามความสนใจและความต้องการของนักเรียนตามที่ ภาณุฉนา ศรีกาฬสินธุ์ (2533 : 486 - 489) ได้กล่าวถึงความสำเร็จในการจัดกิจกรรมไว้อย่างน่าสนใจ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. กิจกรรมทุกชนิดจะสำเร็จได้ต้องอาศัยการสนับสนุนจากบุคคลหลายฝ่าย ได้แก่ .

1.1 การได้รับความสนับสนุนจากคณะครู - อาจารย์ ซึ่งเป็นเรื่องที่ทำไม่ได้ยากกว่าฝ่ายอื่น ๆ เพราะครู - อาจารย์บางรายอาจมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อกิจกรรมนักเรียน และเห็นว่างานวิชาการนั้นสำคัญกว่าเรื่องอื่น ๆ ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจึงควรให้การส่งเสริมสนับสนุนครูเกี่ยวกับงานที่ตนเองสอน หรืองานอดิเรกที่ตนชอบอยู่ นอกจากนี้การให้รางวัลความดีความชอบ การยกย่องชมเชยในโอกาสที่เหมาะสมก็จะเป็นกำลังใจในการทำกิจกรรมอีกเช่นเดียวกัน

1.2 การสนับสนุนจากฝ่ายนักเรียน ตามปกตินักเรียนจะมีความสนใจในพฤติกรรมที่ตนเองสนใจอยู่แล้วโดยไม่จำเป็นต้องรณรงค์เป็นพิเศษ เพียงแต่การเข้ามา

ร่วมกิจกรรมนั้นเกิดจากความสมัครใจ ไม่มีอำนาจใด ๆ มาบังคับข่มขู่ นักเรียนก็จะเกิดสปีริตที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทันที

1.3 การสนับสนุนจากฝ่ายผู้ปกครอง ผู้ปกครองนักเรียนก็เช่นเดียวกัน จะให้การสนับสนุนกิจกรรมที่จัดขึ้นมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับว่ากิจกรรมนั้น ๆ ส่งเสริมความก้าวหน้า ความสำเร็จ และความศรัทธาแก่บุตรหลานของเขาหรือไม่

2. ควรจัดเวลาให้เหมาะกับนักเรียนทั้งหมดที่จะเข้าร่วมกิจกรรมได้ ไม่ควรจัดหลังเวลาเลิกเรียนซึ่งเป็นช่วงเวลาที่นักเรียนส่วนใหญ่กลับบ้าน มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่สามารถอยู่ร่วมกิจกรรมได้ วิธีที่ดีโรงเรียนควรจัดเวลาสำหรับกิจกรรมลงในตารางเรียน โดยลดเวลาเรียนของบางวิชาที่ไม่อยู่ในข่ายวิชาการลงบ้าง ขยายวันเรียนให้ยาวขึ้น หรือลดช่วงเวลาเรียนของวันใดวันหนึ่งให้น้อยลง

3. ควรจัดกิจกรรมนักเรียนให้มีความหลากหลาย ซึ่งการจัดกิจกรรมนั้นควรจะมีการปรับปรุงเพิ่มเติมตามความต้องการของนักเรียน

4. ควรมีการให้รางวัลความสำเร็จ เช่น จัดให้นักเรียนได้รับรางวัลานโอกาสที่เท่าเทียมกันอย่างถูกต้องและมีเกียรติ โดยให้กลุ่มเป็นผู้กำหนดรางวัลและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะได้รับรางวัล และหลังจากการมอบรางวัลแล้วควรประชาสัมพันธ์ผลงาน

จะเห็นได้ว่ากิจกรรมนักเรียนมีประโยชน์อย่างยิ่งในด้านการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน สมควรที่โรงเรียนจะให้การสนับสนุนให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน การจัดกิจกรรมที่ดีนั้นจะต้องเป็นการจัดเพื่อให้นักเรียนทุกคนมีข้อจัดขึ้นเฉพาะนักเรียนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือเฉพาะนักเรียนที่มีความสามารถเท่านั้น หากโรงเรียนสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จนบรรลุวัตถุประสงค์แล้วก็จะมีคุณค่าอย่างยิ่งแก่นักเรียนต่อสังคมและประเทศชาติเป็นส่วนรวมต่อไป และในทำนองเดียวกันกิจกรรมนักเรียนจะประสบความสำเร็จสามารถพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนได้เป็นอย่างดีนั้น จะต้องเกิดจากความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่ายในการวางแผนให้การสนับสนุนและแก้ปัญหาร่วมกันเป็นอย่างดี

3.4 การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตย

บรรยากาศเป็นสภาพการณ์อันหนึ่งที่ไม่อาจมองเห็นหรือจับต้องได้ แต่สามารถ
รู้ได้จากภาพสะท้อนทางความรู้สึกของบุคคล (กรมสามัญศึกษา. 2532 : 3)

มุสตี ครอบรู้ (2534 : 132) ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อม
(Environment) ไว้ว่า สิ่งแวดล้อม คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเรา ทั้งที่มองเห็นได้
ชัดเจนและที่มองไม่เห็น ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ เช่น
อากาศ น้ำ แร่ธาตุ ป่าไม้ ดิน พลังงานจากดวงอาทิตย์ พลังงานในโลก สิ่งที่มีชีวิต
ทั้งหมด ตั้งแต่พืช สัตว์ และตัวมนุษย์เอง

2. สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยใช้
ความรู้ ความสามารถ นำทรัพยากรธรรมชาติมาสร้างเป็นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ได้แก่ อาคาร
ถนน เครื่องจักรกลต่าง ๆ เป็นต้น

3. สิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ ระบบการปกครองประเทศ ลักษณะ
ครอบครัว ศาสนา การศึกษา อาชีพ ความเชื่อ เจตคติ และระเบียบประเพณี
สิ่งแวดล้อมทางสังคมนี้เป็นเครื่องถ่ายทอดความรู้และกำหนดแบบแผนการปฏิบัติต่องานของคนใน
สังคม

สิ่งแวดล้อมตามความหมายของ เวสเตอร์ (มุสตี ครอบรู้. 2534 : 132 ;
อ้างอิงมาจาก Webster. n.d.) หมายถึงสภาวะและอิทธิพลต่าง ๆ ที่อยู่ภายนอกตัวเรา
ซึ่งมีผลต่อการดำรงชีวิตและวิวัฒนาการของร่างกาย

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2532 : 7) ได้แบ่งบรรยากาศใน
โรงเรียนเป็น 2 ชนิด คือ

1. บรรยากาศที่ดี หรือบรรยากาศแบบเปิด เป็นบรรยากาศแห่งความร่วมมือ
ร่วมใจ มีการให้เกียรติแก่กัน มีความเชื่อไว้วางใจ มีความเกรงอกเกรงใจ มีความ
พึงพอใจในการทำงาน ไม่มีการขัดขวาง ทุกคนมีความรู้สึกรับรู้ความเป็นเจ้าของ และมีขวัญ
กำลังใจที่ดีในการทำงาน และนี่คือบรรยากาศที่พึงประสงค์

2. บรรยากาศที่ไม่ดี หรือบรรยากาศแบบปิด เป็นบรรยากาศแบบตัวใครตัวมัน
ขาดการให้เกียรติซึ่งกันและกัน ขาดความเกรงใจ ขาดความไว้วางใจ ขาดความร่วมมือ

แต่ละคนไม่พึงพอใจในงานและสภาพของการทำงานมีการขัดขวาง ขาดความรู้สึกรักในความเป็นเจ้าของและมีขวัญกำลังใจในการทำงานต่ำ จัดเป็นบรรยากาศที่ไม่พึงประสงค์

ดังนั้นบรรยากาศที่ดีของโรงเรียนจึงเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งสำหรับทุกชีวิตในโรงเรียน และทุกคนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งบรรยากาศที่ดีหรือไม่ดี ก็คือการจัดสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนนั่นเอง

บรรจง วุฒิสกุลชาติ (2534 : 7 - 10) ได้เสนอแนวคิดและแนวทางการส่งเสริมประชาธิปไตยแก่นักเรียนในโรงเรียนไว้ดังนี้

ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมประชาธิปไตยมี 2 ปัจจัยที่สำคัญได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ทั้งทางครอบครัว สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และสิ่งแวดล้อมทางสังคมทั้งระบบการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและระบบวิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อมทางจิตตานุภาพ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความคิด ความเห็น ค่านิยมวิถีชีวิตแบบไทย ที่มีอิทธิพลให้เยาวชน ประพฤติปฏิบัติหรือเว้นจากการปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ในการประกอบอาชีพเมื่อจบการศึกษาในระบบโรงเรียนแล้ว

สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่งที่จะมีส่วนช่วยในการส่งเสริมประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นแก่นักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เสริมวิทย์ สุภเมธี (2531 : 239 - 242) ได้กล่าวว่าบรรยากาศในโรงเรียนเป็นสิ่งจำเป็นที่สมาชิกทุกคนต้องการความรัก ความอบอุ่น ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความสามัคคีและความจริงใจต่อกันเป็นอย่างยิ่ง การสร้างบรรยากาศสามารถจำแนกออกได้ดังนี้ คือ

1. บรรยากาศในโรงเรียน คือการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การบริหารกิจกรรมโรงเรียนควรส่งเสริมให้นักเรียนกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ในรูปของคณะกรรมการ คณะครูจะต้องพยายามสอนให้เด็กคิดโดยใช้คำถาม ส่งเสริมให้รู้จักเคารพซึ่งกันและกันในด้านต่าง ๆ รู้จักคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ครูต้องทำหน้าที่ให้คำปรึกษา อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม

2. บุคลิกภาพของครู ควรเป็นผู้ที่มีความยุติธรรม ยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นกันเองกับนักเรียน ยอมรับความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน มีความมั่นคงทางอารมณ์ และมีความรักเด็กอย่างจริงใจ ครูจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน กระตือรือร้นในการทำงานและทำงานด้วยความสุข คอยกระตุ้นให้นักเรียนได้แสดงออก ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม ติดตามและประเมินผลการทำงานของนักเรียน

3. ลักษณะการจัดห้องเรียน จะต้องเอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ได้ผลและ เพื่อฝึกกระบวนการประชาธิปไตย จัดที่นั่งเป็นกลุ่มให้เหมาะสมเพื่อให้เกิดความสะดวกในการทำงาน การประชุมวางแผน กันคว้า สร้างบรรยากาศในห้องเรียน ให้นักเรียนควบคุมตนเองตามข้อตกลงของห้อง โดยมีครูเป็นที่ปรึกษาและคอยให้ความช่วยเหลือ เมื่อเกิดปัญหา การจัดกลุ่มควรหมุนเวียนกันไปเพื่อให้นักเรียนมีโอกาสดำเนินงานร่วมกันอย่างทั่วถึง

4. การเปลี่ยนครูหรือเปลี่ยนวิชาเรียน ครูทุกคนจะต้องคำนึงถึงข้อตกลงของ นักเรียนในเรื่องต่าง ๆ ไม่ควรเปลี่ยนแปลงตามใจครู เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนมีอิสระในการทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการปกครองชั้นเรียน

5. การปกครองตนเองของนักเรียน ในการจัดกิจกรรมกลุ่มย่อยในห้องเรียน จะช่วยให้นักเรียนฝึกการปกครอง ครูควรดูแลให้การสนับสนุนเพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของระบบกลุ่ม

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2536 : 28 - 29) ได้กล่าวถึง การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่เป็นประชาธิปไตยว่า จะช่วยเสริมบรรยากาศภายในโรงเรียน ให้เป็นประชาธิปไตยยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะเรามีความเชื่อว่าบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีเปรียบเสมือนครูที่พูดไม่ได้ที่มีอิทธิพลในการเสริมสร้างความคิด จิตใจที่เป็นประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี

หากเรามองโดยภาพรวมแล้ว เราอาจจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่ส่งเสริมบรรยากาศประชาธิปไตยได้ 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมด้านกายภาพ ได้แก่ การจัดบริเวณโรงเรียน อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องประกอบ ครุภัณฑ์ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่คำนึงถึงความสะอาดสดชื่น ร่มรื่น สวยงาม มีชีวิตชีวา มีความสร้างสรรค์ สะดวกสบายต่อการใช้สอย มีความปลอดภัย คุ้มค่า และเกิดประโยชน์

การจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพควรอยู่ภายใต้หลักการของการร่วมคิด ร่วมทำ เพราะนอกจากจะได้มาซึ่งทางเลือกหลาย ๆ วิธีจากบุคคลหลาย ๆ คนแล้ว ยังเสริมสร้างความรู้สึที่ดี ความรู้สึกของการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของ โดยเฉพาะนักเรียน ซึ่งถือว่าเป็นสมาชิกที่มีคุณค่าที่ผู้บริหารโรงเรียนและครู-อาจารย์ควรเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงความคิดเห็น ตัดสินใจวางแผน ดูแลบริเวณโรงเรียน อาคารสถานที่ ภายใต้คำแนะนำของครู-อาจารย์

2. สภาพแวดล้อมด้านวิชาการ ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมเสริมทางด้านการเรียนการสอน ทั้งในและนอกห้องเรียน ตลอดจนการจัดบริการส่งเสริมสนับสนุนทางวิชาการต่าง ๆ ที่จะทำให้นักเรียนได้รับความรู้ ประสบการณ์ให้มากที่สุด ภายใต้บรรยากาศที่มีชีวิตชีวาอย่างเป็นประชาธิปไตย เช่น การจัดกิจกรรมอภิปราย ตอบปัญหา นิทรรศการ เจริญวิทยาการมาบรรยาย ให้ความรู้เรื่องประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง ครูให้ความรักความเมตตาและปฏิบัติกับนักเรียนเสมอต้นเสมอปลาย

3. สภาพแวดล้อมด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในโรงเรียน / ในลักษณะต่าง ๆ เช่น

- บุคลากรมีความเป็นกันเอง ยิ้มแย้มแจ่มใส ทักทาย รอภาพราตรีด้วยความเป็นมิตรไมตรีที่ดีต่อกัน
- บุคลากรมีโอกาสพบปะสังสรรค์หรือรวมกลุ่มทำกิจกรรมหลาย ๆ รูปแบบ ทั้งในและนอกสถานที่
- บุคลากรให้ความเคารพ ยอมรับในบทบาท หน้าที่ของกันและกัน
- มีความจริงใจ ให้เกียรติ และประสานประโยชน์ซึ่งกันและกันด้วยความยุติธรรม
- บุคลากรยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และเป็นที่ปรึกษาของกันและกัน
- บุคลากรเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันด้วยความเต็มใจ
- มีการยกย่องชมเชย เผยแพร่ผลงานของบุคลากรที่มีความสามารถ

ความสำคัญของการสร้างบรรยากาศการบริหารโรงเรียน

โรงเรียนจัดเป็นองค์การทางการบริหารที่มีการจัดองค์การคล้ายคลึงกับองค์การทางการบริหารทั่ว ๆ ไป ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่จัดระเบียบบุคคลเช่นเดียวกับผู้บริหารองค์การอื่น ๆ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย โดยการแบ่งสรรหน้าที่และความรับผิดชอบซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างการทำงาน และความสามารถของบุคคลหรือกลุ่มคนที่ร่วมกันทำให้สำเร็จ โดยมีความขัดแย้งน้อยที่สุด และยังทำให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้ที่จะได้รับผลงานและผู้ปฏิบัติงานนั้น (อรุณ รักธรรม. 2528 : 62) ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีความ

สามารถในการจัดระเบียบบุคคล ความสำเร็จของผู้บริหารมีข้ออยู่ที่การมีอำนาจบังคับบัญชาหรือ การมีความรู้ในงานที่ทำเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญมากปัจจัยหนึ่งคือ ความสามารถในการจัดการอันที่จะสร้างบรรยากาศการบริหารที่ดี ลักษณะการบริหารการจัดการที่ก่อให้เกิดบรรยากาศที่ดีนั้น เริ่มตั้งแต่การกำหนดนโยบายควรวาให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วม มีการนำข้อมูลจากการสำรวจสภาพปัจจุบันมากำหนดเป็นนโยบายในการแก้ปัญหาและพัฒนา งาน การมอบหมายงานหรือการสั่งการก็เป็นไปตามสายการบังคับบัญชาอย่างแจ่มชัด เหมาะสมกับ ความสามารถ ไม่เกินกำลัง มอบหมายงานแล้วติดตามดูแลช่วยเหลือถามไถ่ ดูแลความ เหน็ดเหนื่อย ยกย่องชมเชยมีการสร้างขวัญกำลังใจ จัดสวัสดิการให้หลาย ๆ รูปแบบ (กรมสามัญศึกษา. 2532 : 12 - 70) การสร้างบรรยากาศการบริหารจึงมีความสำคัญ อย่างมากต่อความสำเร็จของโรงเรียน และถือว่าเป็นภาระหน้าที่อันสำคัญของผู้บริหาร วิธี สร้างบรรยากาศที่ดีที่สุดคือดำเนินการให้วัตถุประสงค์ของโรงเรียน สอดคล้องกับความต้องการ ของผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียน ซึ่งเป็นบรรยากาศที่เน้นความสำคัญของเป้าหมาย (Goal Attainment) แต่ขณะเดียวกันก็จะสนับสนุนให้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมมือกันและมีส่วนร่วม ในกิจกรรม ซึ่งจะทำให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียนร่วมกัน (Steer and Porten. 1979 : 372 - 373)

การสร้างบรรยากาศโรงเรียนมีความสำคัญต่อสัมฤทธิ์ผลของโรงเรียนคือการ จัด การศึกษาแก่นักเรียนให้มีคุณลักษณะตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ชเนศ ขำเกิด (2533 : 36 - 39) ได้อธิบายถึงความสำคัญของการสร้างบรรยากาศโรงเรียนไว้ว่า บรรยากาศ โรงเรียนเป็นภาพรวมของความรู้สึกที่บุคคลมีต่อโรงเรียน ถ้าเป็นบรรยากาศที่ดีก็จะส่งผลให้ บุคลากรในโรงเรียนเกิดความรัก ความผูกพัน อบอุ่นใจ ความรู้สึกเป็นเจ้าของซึ่งเป็นสิ่งที่ เกิดขึ้นภายในจิตใจ ยากต่อการแบ่งประเภทได้ แต่เพื่อสะดวกต่อการพิจารณาสร้างเสริม จึงแบ่งประเภทบรรยากาศโรงเรียนออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. บรรยากาศด้านกายภาพ ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่เป็นวัตถุที่มีอยู่ในบริเวณ โรงเรียน
2. บรรยากาศด้านวิชาการ ได้แก่ สภาพการจัดการเรียนการสอนทั้งใน และนอกห้องเรียน
3. บรรยากาศด้านการบริหารการจัดการ ได้แก่ สภาพการดำเนินการใด ๆ ภายในโรงเรียน ให้การปฏิบัติงานสำเร็จลงด้วยความร่วมมือร่วมใจของบุคลากร

บรรยากาศการบริหารการจัดการ ถือว่ามีความสำคัญที่สุดที่จะมีผลต่อการจัดบรรยากาศในทุก ๆ ด้าน เพราะถ้าการบริหารการจัดการเอื้ออำนวยต่อการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนแล้ว ก็จะส่งผลให้บรรยากาศของโรงเรียนน่าอยู่ น่าเรียน และได้รับความร่วมมือร่วมใจจากบุคลากรในโรงเรียนทุกคน การทะเลาะเบาะแว้ง การไม่เข้าใจกันจะเกิดขึ้นน้อย ชีวิตในโรงเรียนก็จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

บรรยากาศการบริหารการจัดการที่ควรแก่การสร้างเสริมให้สมาชิกทุกคนอยู่ร่วมกัน และทำงานด้วยความสุข คือบรรยากาศแบบเปิด (The Open Climate) ซึ่งเป็นบรรยากาศแห่งการให้เกียรติแก่กันและกัน เชื่อถือไว้วางใจกัน เห็นอกเห็นใจเกรงใจ ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สมาชิกมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานสูง มีความรู้สึกอบอุ่นใจ รัก ผูกพัน มีความรู้สึกในความเป็นเจ้าของสูง การทำงานเน้นที่ความพึงพอใจในงานมากกว่าผลงาน ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสนทนากลมเกลียวมากกว่าการใช้คำสั่งหรือการควบคุม กฎเกณฑ์และระเบียบต่าง ๆ ยังคงมีอยู่แต่สามารถยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์

ดังนั้นระบบการบริหารการจัดการของโรงเรียนควรเอื้อและส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศดังกล่าว สิ่งชี้วัดบรรยากาศการบริหารการจัดการที่ดี ได้แก่

1. ทีมงานบริหารโรงเรียน เป็นผู้ริเริ่มและแม่แบบในการสร้างบรรยากาศแบบเปิด และให้การสนับสนุนหลักดันอย่างเต็มที่และต่อเนื่อง
2. สัมพันธภาพระหว่างบุคลากรในโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน นักการภารโรง เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ตลอดจนบุคคลภายนอกที่มาเยือนเป็นไปด้วยบรรยากาศแห่งความเป็นมิตรไมตรี ทุกคนยิ้มแย้มแจ่มใสเข้าหากัน เมื่อบุคลากรคนใดคนหนึ่งประสบความเดือดร้อนก็ช่วยเหลือเกื้อกูล มีการประชุมเพื่ออภิปรายแก้ปัญหา หาข้อยุติและแนวปฏิบัติร่วมกันทั้งในระดับโรงเรียนและระดับหน่วยงานย่อย ๆ โดยกระทำอย่างสม่ำเสมอ เปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนแสดงความคิดเห็นในลักษณะต่าง ๆ มีแผนปฏิบัติการหรือโครงการให้บุคลากรในโรงเรียนได้พบปะสังสรรค์ในโอกาสอันควร มีการรวมกลุ่มอาสาสมัครหรือโครงการให้บุคลากรในโรงเรียน
3. การสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากร ได้แก่ การจัดสวัสดิการให้แก่บุคลากรหลากหลายรูปแบบ มีการยกย่องชมเชย ประกาศเกียรติคุณ เผยแพร่ผลงานส่งเสริม

ให้บุคลากรในโรงเรียนเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ สนับสนุนให้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ด้วยการศึกษาต่อ อบรม ดูงาน การทำผลงานทางวิชาการ ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานของบุคลากรอย่างเหมาะสม

นอกจากนี้การสร้างสภาพแวดล้อมของงานที่ดีก็นับว่าเป็นการสร้างบรรยากาศการบริหารได้ทางหนึ่ง ธงชัย สันติวงษ์ (2535 : 84 - 86) ได้อธิบายไว้ว่าประสบการณ์ครั้งแรกที่พนักงานมีต่อองค์การ นับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อความสัมพันธ์ของพนักงานกับองค์การที่จะมีผลต่อไปในระยะยาวด้วย หากองค์การได้ให้ข้อมูลความเป็นจริงให้พนักงานได้ทราบ มีการจัดสภาพงานที่ทำให้พนักงานมีหัวหน้าที่ปกครองคนอย่างมีประสิทธิภาพ และมีกลุ่มทำงานที่เกื้อกูลผู้เข้ามาใหม่แล้ว จะบังเกิดผลดีในระยะยาว คือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับองค์การจะเป็นไปด้วยดี

กล่าวโดยสรุปแล้ว องค์การและผู้บริหารมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างมาก ส่งผลต่อบรรยากาศการบริหารในองค์การ และประสิทธิผลขององค์การเป็นอย่างมาก บรรยากาศการบริหารในโรงเรียน จะส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเช่นกัน บรรยากาศการบริหารที่ดีจะทำให้บุคลากรทำงานได้อย่างมีความสุข โรงเรียนก็มีสัมฤทธิ์ผลตรงตามเป้าหมายทางตรงกันข้ามบรรยากาศการบริหารที่ไม่ดี บุคลากรจะเกิดความเบื่อหน่าย หดหู่ ทำงานอย่างไม่มีสุข ซึ่งจะส่งผลให้การทำงานไม่มีประสิทธิภาพ โรงเรียนก็จะประสบความล้มเหลวในที่สุด

เกี่ยวกับบรรยากาศการบริหารโรงเรียน ฮอย และมิสเกล (Hoy and Miskel. 1982 : 185 - 186) อธิบายว่า บรรยากาศการบริหารโรงเรียนเป็นคุณลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นในโรงเรียน อันเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารโรงเรียน และกลุ่มบุคคลในโรงเรียน เป็นเหตุให้โรงเรียนแห่งหนึ่งแตกต่างไปจากโรงเรียนอีกแห่งหนึ่ง และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลในโรงเรียน บรรยากาศการบริหารองค์การเป็นคุณลักษณะเฉพาะในองค์การ คล้ายคลึงกับบุคลิกภาพของคน ดังนั้นบรรยากาศการบริหารโรงเรียนจึงเป็นเสมือนบุคลิกภาพของโรงเรียน

กล่าวโดยสรุปแล้ว บรรยากาศการบริหารโรงเรียนคือการรับรู้หรือความเข้าใจที่บุคลากรมีต่อโรงเรียนที่เขาทำงานอยู่ ซึ่งเป็นการรับรู้ต่อลักษณะ โครงสร้าง นโยบาย เป้าหมาย กระบวนการปฏิบัติงาน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ตลอดจนพฤติกรรมของผู้บริหารและผู้ร่วมงาน อันจะมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในงานของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียน

แบบของบรรยากาศโรงเรียน 6 แบบ

1. บรรยากาศแบบแจ่มใส (The Open Climate) เป็นบรรยากาศของการปฏิบัติงานที่มีชีวิตชีวา งานบรรลุเป้าหมายได้รวดเร็ว อาจารย์และเจ้าหน้าที่มีขวัญกำลังใจดี

2. บรรยากาศแบบอิสระ (The Autonomous Climate) เป็นบรรยากาศของการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมงานอย่างดี ผู้ร่วมงานมีอิสระในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน ทำงานร่วมกันได้ดี ความสนิทสนมระหว่างผู้ร่วมงานสูง

3. บรรยากาศแบบควบคุม (The Controlled Climate) เป็นบรรยากาศของการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารพยายามควบคุม ตรวจสอบ และสั่งการให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติตามคำสั่ง ไม่ค่อยมีเวลาสร้างความสัมพันธ์กัน

4. บรรยากาศแบบสนิทสนม (The Familair Climate) เป็นบรรยากาศของการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารและผู้ร่วมงานมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ผู้บริหารมักจะไม่ควบคุมตรวจสอบหรือสั่งการ แต่ปล่อยให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานไปตามความพึงพอใจของแต่ละคน

5. บรรยากาศแบบรวมอำนาจ (The Paternal Climate) เป็นบรรยากาศของการปฏิบัติงานที่ผู้บริหาร บริหารงานโดยวิธีออกคำสั่งควบคุม ตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานอย่างเข้มงวด

6. บรรยากาศแบบเข้มเข (The Closed Climate) เป็นบรรยากาศของการปฏิบัติงานที่ผู้บริหาร บริหารงานโดยขาดความรู้ ขาดบุคลิกภาพในการเป็นผู้นำ และขาดสมรรถภาพในการบริหาร ผู้ร่วมงานขาดความกระตือรือร้น ไม่มีกำลังใจในการปฏิบัติงาน

สภาพแวดล้อมทางกายภาพก็นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญมากประการหนึ่งที่จะส่งผลกระทบต่อบรรยากาศการบริหารองค์การ สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี จะก่อให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน ผู้ปฏิบัติงานทำงานด้วยความเต็มใจ

สภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียน ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่เป็นวัตถุ เช่น หอสมุดรื้อเก่า สิ่งที่อยู่อาศัยความสะอาดในการทำงานต่าง ๆ บริเวณโรงเรียน อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน

สิ่งที่ชี้วัดถึงลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ได้แก่ สะอาด ปลอดภัย ร่มรื่น สวยงาม เป็นระเบียบ สะดวกในการสัญจรและใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า

การจะจัดและสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพอย่างนั้นเป็นเรื่องของแต่ละโรงเรียนที่ต่างก็มีสภาพของปัญหาหรือความต้องการจำเป็นที่แตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับแนวความคิดและดุลยพินิจของบุคลากรภายในโรงเรียนนั้น ๆ ที่จะสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้น แต่ควรอยู่ภายใต้หลักการของ "การร่วมคิด ร่วมทำ" ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความรู้สึที่ดี ความรู้สึกของการมีส่วนร่วม ความรู้สึกของความเป็นเจ้าของ โดยเฉพาะนักเรียนซึ่งเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ผู้บริหารและครูอาจารย์ควรยอมรับว่านักเรียนทุกคนมีความสามารถและเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนที่มีความรัก ความผูกพันและปรารถนาดีต่อโรงเรียน จึงควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ ร่วมวางแผน จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ภายใต้การแนะนำของผู้บริหารและครูอาจารย์ (ธเนศ ขำเกิด, 2533 : 8)

ปัจจัยการบริหารและสภาพแวดล้อมทางกายภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะก่อให้เกิดบรรยากาศการบริหารที่ดีหรือไม่ดีได้ ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพจึงต้องตระหนักถึงความสำคัญของปัจจัยด้านนี้ โดยพยายามจัดหา ปรับปรุง พัฒนา ตลอดจนบำรุงรักษาให้สามารถเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงาน เพื่อประสิทธิภาพขององค์การในที่สุด

สัมพันธภาพระหว่างผู้บริหารกับอาจารย์

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับลูกน้องเป็นปัจจัยที่สำคัญมากประการหนึ่งของการบริหารงาน ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจปฏิบัติหน้าที่ส่งผลถึงความสำเร็จของงาน านองค์การให้มีสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ผู้บริหารที่ไม่คำนึงถึงการสร้างความสัมพันธ์กับลูกน้อง จะมีผลกระทบต่อการบริหารงานเนื่องจากการบริหารงานที่ดีคือ การทำงานสำเร็จได้ด้วยผู้ใต้บังคับบัญชา จึงมีความจำเป็น หากความสัมพันธ์เป็นแบบแตกแยก งานจะดำเนินไปด้วยดีไม่ได้ ผู้บริหารจึงควรมีหลักการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับลูกน้องที่จะต้องตระหนักอยู่เสมอ การสร้างสัมพันธภาพที่ดีมีวิธีดำเนินการตามที่ ประทวน โคตรสาร (2535 : 204 - 209) เสนอไว้ดังต่อไปนี้

1. รู้จักควบคุมอารมณ์ตนเอง การตัดสินใจในการทำงานต้องอาศัยเหตุผลและผลข้อมูลประกอบการตัดสินใจ ไม่หลงตัวเองว่าเก่งกว่าคนอื่น ไม่ใช้อำนาจเกินความจำเป็น ไม่ตัดสินใจเวลาโกรธ ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง

2. รู้จักส่งเสริมให้กำลังใจลูกน้อง คำนึงถึงความรู้สึกนึกคิด เอาใจเขามาใส่ใจเรา แสดงความเชื่อมั่นในตัวผู้ใต้บังคับบัญชา ไม่รู้จักจิกกับลูกน้อง ดูแลความยากลำบาก

ของลูกน้อง มีความจริงใจ

3. รู้จักยกย่องชมเชยให้บำเหน็จความชอบ ยกย่องชมเชยเมื่อเขาทำดี แสดงความยินดีในความสำเร็จของลูกน้อง หลีกเลี่ยงการขู่บังคับ บีบบังคับจิตใจทำให้เกิด การกลัวลนลาน ซึ่งแฉงความเคลื่อนไหวงานงานให้ลูกน้องทราบ ตลอดจนรักษาผลประโยชน์ ของผู้ใต้บังคับบัญชา

ผู้บริหารที่สามารถปฏิบัติได้ตามหลักดังกล่าวมานี้จะส่งผลต่อขวัญและกำลังใจของ ลูกน้องต่อบรรยากาศการบริหาร ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจและความพึงพอใจในงานตามมา ทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ เกิดประสิทธิภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

ประโยชน์ หิรัญภัทร (2525 : ง - จ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ทัศนคติของครู โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 6 ที่มีต่อวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย" มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาทัศนคติของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 6 ที่มีต่อวิถีชีวิตประชาธิปไตย การเคารพในเสรีภาพส่วนบุคคล การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี การมีความรับผิดชอบ การมี ความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ และการมีความรักชาติ และเพื่อเปรียบเทียบทัศนคติที่ดีต่อ คุณลักษณะเหล่านั้นทั้ง 6 ประการ และทัศนคติของครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษากับครูอื่น ๆ ที่มีต่อ วิถีชีวิตประชาธิปไตยโดยส่วนรวมไม่มีความแตกต่างกัน

สายสมร อินทรวิมล (2526 : ง - จ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสอนเพื่อ พัฒนาแนวความคิดประชาธิปไตยในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์" วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อทดสอบความแตกต่างของการพัฒนาแนวความคิด ประชาธิปไตย จากกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลักจากการสอนเรื่องประชาธิปไตย โดยใช้เวลา สอนกลุ่มละ 10 คาบ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียน สาธิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 37 คน และกลุ่มควบคุม 36 คน ซึ่งทั้ง สองกลุ่มมีคะแนนวิชาสังคมศึกษาภาคต้น ปีการศึกษา 2525 ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาแนวความคิดประชาธิปไตยจากการสอนหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่

แตกต่างกัน แต่การพัฒนาแนวความคิดประชาธิปไตยจากการสอบหลังเรียนสูงกว่าการสอบก่อนเรียนทั้งสองกลุ่ม

ทางคุณ อินทมาศน์ (2528 : ง - จ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การนำเสนอโปรแกรมสำหรับครูภาษาไทยในการปลูกฝังความเป็นนักประชาธิปไตยแก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา" เพื่อศึกษาความคิดเห็นและนำเสนอโปรแกรมสำหรับครูภาษาไทยในการปลูกฝังความเป็นนักประชาธิปไตยแก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษากลุ่มประชากร จำนวน 362 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษา 65 แห่ง ทั่วประเทศ ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

1. ด้านบทบาทของครูภาษาไทยในฐานะนักประชาธิปไตย ครูภาษาไทยมีความคิดเห็นว่า ควรมีการปฏิบัติให้อยู่ในระดับมาก
2. ด้านการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังความเป็นนักประชาธิปไตยแก่นักเรียน ครูภาษาไทยมีความคิดเห็นว่าควรปฏิบัติให้อยู่ในระดับมาก
3. ด้านการเรียนการสอนภาษาไทย เพื่อปลูกฝังความเป็นนักประชาธิปไตยแก่นักเรียน ครูภาษาไทยมีความคิดเห็นว่าควรปฏิบัติกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้อยู่ในระดับมาก

ฉวีวรรณ กฤษสินชัย (2528 : ง - จ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "บทบาทของครูตามการรับรู้ของตนเองในการส่งเสริมค่านิยม และบุคลิกภาพประชาธิปไตย ให้แก่นักเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษา 8" วัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ ศึกษาบทบาทของครูตามการรับรู้ของตนเอง ในการเสริมสร้างค่านิยมและบุคลิกภาพประชาธิปไตยให้แก่นักเรียนประถมศึกษา ทั้งที่เป็นบทบาทที่ปฏิบัติจริง และบทบาทที่คาดหวัง รวมทั้งศึกษาปัญหาและแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างค่านิยมและบุคลิกภาพประชาธิปไตย เขตการศึกษา 6 จำนวน 378 คน โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า

1. การรับรู้ของครูต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวัง ในการเสริมสร้างค่านิยมและบุคลิกภาพประชาธิปไตย ในการจัดกิจกรรมรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยครูรับรู้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากที่สุด รองลงมาคือ กิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามลำดับ
2. การเปรียบเทียบบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังของครูในการเสริมสร้างค่านิยมและบุคลิกภาพประชาธิปไตยของครูในทุก ๆ ด้าน พบว่า มีความแตกต่างกัน

3. การเปรียบเทียบบทบาทที่ปฏิบัติจริง และบทบาทที่คาดหวังของครูในการเสริมสร้างค่านิยม และบุคลิกภาพประชาธิปไตย จำแนกตามขนาดโรงเรียนและสถานภาพของครู พบว่า ไม่แตกต่างกัน

4. ปัญหาในการเสริมสร้างค่านิยมและบุคลิกภาพประชาธิปไตยให้แก่นักเรียนประถมศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ขาดการสนับสนุนและติดตามผล โรงเรียนขาดสื่อการสอน

5. ข้อเสนอแนะ คือ ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนด้วยการจัดอบรม และแจกเอกสาร คู่มือเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยแก่ครูอย่างทั่วถึง

ลาวัญย์ รักไทยดี (2539 : ง - จ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยในโรงเรียนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของตนเอง" กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นครูจำนวน 655 คน จาก 63 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ผลการวิจัยพบว่า

1. โดยเฉลี่ยแล้วครูประถมศึกษามีการปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้แก่นักเรียนทั้งด้านคุณธรรม สามัคคี และปัญญาธรรม อยู่ในระดับปานกลาง

2. เมื่อจำแนกงานแต่ละด้าน พบว่า โดยเฉลี่ย ครูประถมศึกษาปฏิบัติกิจกรรมที่ส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยในนักเรียนด้านคุณธรรมในระดับมาก ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม อยู่ในระดับปานกลาง

3. เมื่อจำแนกตามระดับชั้นที่สอน พบว่า ครูที่สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 มีการปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยด้านคุณธรรมอยู่ในระดับมาก ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนครูที่สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 และ 5-6 มีการปฏิบัติด้านคุณธรรมและสามัคคีธรรม อยู่ในระดับมาก และด้านปัญญาธรรมอยู่ในระดับปานกลาง

วิระพัฒน์ อติโรจน์ (2529 : 45 - 47) ได้ศึกษาการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและทัศนคติแบบประชาธิปไตยของนักเรียนหมู่บ้านเด็ก จังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่านักเรียนหญิงและนักเรียนชาย มีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าแตกต่างกัน และทางด้านทัศนคติเกี่ยวกับประชาธิปไตย เมื่อจำแนกตามเพศพบว่าไม่แตกต่างกัน และเกี่ยวกับอายุของนักเรียนที่ต่างกันมีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และทัศนคติแบบประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน

รัชนี้ พลารักษ์ (2531 : ง) ศึกษาบทบาทของครูโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้แก่นักเรียนระดับประถมศึกษา ตามการรับรู้ของครูและนักเรียน โดยศึกษาจากโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ระดับประถมศึกษา สังกัดกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 13 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่าครูโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์รับรู้ว่ามีบทบาทในการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้แก่ นักเรียนระดับประถมศึกษา ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ ส่งเสริมโดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับมาก และส่งเสริมโดยการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนชุมชนในระดับปานกลาง ส่วนวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยที่ส่งเสริมนั้น ส่งเสริมด้านการเคารพซึ่งกันและกัน และด้านการแบ่งปัน การมีส่วนร่วมและร่วมมือกันในระดับมาก แต่ส่งเสริมด้านความเชื่อมั่นในวิธีการแห่งปัญญาในระดับปานกลาง ส่วนนักเรียนรับรู้ว่าคุณครูโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์มีบทบาทในการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้แก่ นักเรียนระดับประถมศึกษา ในระดับปานกลาง

พรทิพย์ ทรัพย์สิน (2532 : 71 - 74) ได้วิจัยเรื่องการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่เหมาะสมเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมด่านสำโรงสมุทรปราการ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่เหมาะสม เป็นเรื่องมีอที่ประสิทธิภาพที่จะใช้ปรับปรุงพฤติกรรมของนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงและมีพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสมได้ โดยการใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น การให้ข้อมูลย้อนกลับ การแสดงแบบอย่างและการเสริมแรงทางบวก ทำให้นักเรียนเรียนรู้และปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ยังมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น รู้จักวิเคราะห์ ที่ เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติและพฤติกรรมในทางดีขึ้น

นงนุช วจนเลิศ (2533 : 125 - 128) ได้ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตนเองของนักเรียนวัยรุ่น สรุปผลการวิจัยได้ว่า นักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะมีการควบคุมตนเองสูงกว่านักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบให้ ความคุ้มครองมากเกินไป และได้รับการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และนักเรียนที่มีการควบคุมตนเองสูง จะมีการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ความรับผิดชอบต่อสังคม การปรับตัวและการรับรู้ทางสภาวะทางสังคมสูงด้วย

ปริดา รุ่งโรจน์ (2533 : ง) ศึกษาการบริหารกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า

โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดทำแผนร่วมกันระหว่างผู้บริหาร และบุคลากรในโรงเรียน ผู้บริหาร มีหน้าที่แต่งตั้งคณะกรรมการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย หัวหน้าโครงการมีหน้าที่จัด กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย และคณะกรรมการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย มีหน้าที่ ำคำปรึกษาคณะกรรมการนักเรียน สำหรับกิจกรรมที่จัดแล้วประสบความสำเร็จมากที่สุด และ ส่งผลให้เกิดคุณธรรม ด้านการะธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ได้แก่ กิจกรรม อาหารกลางวัน กิจกรรมทำความสะอาดสถานที่ และกิจกรรมปกครองตนเอง

งานวิจัยต่างประเทศ

นอกจากงานวิจัยในประเทศแล้ว ยังมีงานวิจัยต่างประเทศที่สอดคล้องกับการส่งเสริม วิธีชีวิตแบบประชาธิปไตย ดังนี้

ซานแมน (รัชฟี ผลารักษ์. อ้างอิงมาจาก Schneideman Rose. 1965 : 32) ได้เสนอวิธีการให้ครูปลูกฝังเด็กให้เรียนรู้ความเป็นพลเมืองดีจากการปฏิบัติตนในแนวทาง ประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ เข้าช่วย เช่น สโมสร โครงการ สถานักเรียน คณะกรรมการนักเรียน สหกรณ์ สถานการณ์จำลองต่าง ๆ และกิจกรรมกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นจะทำให้เด็กนักเรียนสามารถเรียนรู้และฝึกฝนการปฏิบัติ ตนในแนวทางประชาธิปไตยได้ดีกว่าการเรียนรู้จากทฤษฎีในหลักสูตรเพียงอย่างเดียว

โจนส์ (Jones. 1954 : 781 - 832) ได้ศึกษาเรื่องความแตกต่างกันระหว่าง เด็กชายกับเด็กหญิงในด้านการปฏิบัติตามวินัย พบว่า เด็กชายวัยรุ่นฝ่าฝืนระเบียบวินัยมากกว่า เด็กหญิงวัยรุ่น สังคมมีได้มุ่งหวังให้หญิงชายมีพฤติกรรมเหมือนกัน การฝึกอบรมเด็กแต่ละเพศ จึงแตกต่างกัน มีการเข้มงวดกวดขันหญิงมากกว่าชาย และชายจะมีการพูดเท็จและไม่ซื่อสัตย์ มากกว่าหญิง เด็กชายวัยรุ่นจะฝ่าฝืนระเบียบวินัยมากกว่าและไม่เต็มใจที่จะกระทำตามกฎ ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ

สก๊อต และมาเรียม (Scott and Marian. 1967 : 73 - 76) ได้ศึกษาวิธี ที่จะลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน โดยใช้แรงเสริมทางสังคมด้วยวิธีรับพฤติกรรม เพื่อให้ นักเรียนมีความสัมพันธ์กับเพื่อนมากขึ้น โดยใช้การเสริมแรงทางสังคมคือ ำคำชมเชยและำให้ ความสนใจเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม ในขณะที่เดียวกันก็จะไม่ำให้การเสริมแรง

เมื่อนักเรียนแสดงความก้าวร้าว เช่น ผลการวิจัยพบว่า ความถี่ของพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง และนักเรียนมีความสัมพันธ์กับเพื่อนมากขึ้น

งานวิจัยต่างประเทศดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปข้อค้นพบได้ดังนี้

1. วิธีการที่ครูใช้ในการปลูกฝังประชาธิปไตยให้แก่เด็กนักเรียนที่ได้ผลดีคือ การจัดกิจกรรมประเภทต่าง ๆ และการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
2. นักเรียนที่เรียนในชั้นเรียนที่มีบรรยากาศแบบประชาธิปไตยจะมีความรู้และความรับผิดชอบทางการเมืองดีกว่านักเรียนที่ไม่ได้เรียนในชั้นเรียนบรรยากาศแบบประชาธิปไตย

สมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ทางการบริหาร วุฒิการศึกษาและเพศที่แตกต่างกันจะมีทักษะต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน
2. ครูสายการสอนที่มีประสบการณ์ทางการสอน วุฒิการศึกษาและเพศแตกต่างกันจะมีทักษะต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน
3. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีเพศต่างกันจะมีทักษะต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูสายงานการสอน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนขนาดใหญ่ เขตกรุงเทพมหานคร สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา ในปีการศึกษา 2538 จำนวน 96 โรงเรียน จำนวนดังต่อไปนี้

- 1.1 ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 480 คน
- 1.2 ครูสายงานการสอน จำนวน 14,261 คน
- 1.3 นักเรียน จำนวน 18,674 คน

รวมประชากรกลุ่มผู้บริหาร ครูสายงานการสอน และนักเรียน จำนวนทั้งสิ้น

33,415 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 214 คน ครูสายงานการสอน จำนวน 375 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน

377 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 966 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางของเครจิจ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan. 1970 : 608) และดำเนินการสุ่มดังนี้

2.1 ผู้บริหารโรงเรียนใช้วิธีสุ่มแบบง่าย (Stratified Random Sampling) ได้โรงเรียน จำนวน 76 โรงเรียน และได้ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 214 คน จาก 76 โรงเรียน ตามสัดส่วนของผู้บริหาร ตามเกณฑ์ของเครจิจ และมอร์แกน

2.2 ครูสายงานการสอนใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น ตามสัดส่วนของครูแต่ละโรงเรียน จากโรงเรียนที่สุ่มได้ผู้บริหารเป็นกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โรงเรียนเป็นชั้นได้กลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ของเครจิจ และมอร์แกน จำนวน 375 คน

2.3 กลุ่มนักเรียนใช้วิธีการสุ่มเช่นเดียวกับกลุ่มครูสายงานการสอน ได้กลุ่มนักเรียน จำนวน 377 คน ดังรายละเอียดที่แสดงในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามโรงเรียน

ลำดับ ที่	โรงเรียน	จำนวนประชากร			กลุ่มตัวอย่าง		
		ผู้บริหาร	ครู	นักเรียน	ผู้บริหาร	ครู	นักเรียน
1.	มัธยมวัดเบญจมบพิตร	5	126	178	3	4	4
2.	วัดราชาธิวาส	5	141	196	3	5	4
3.	โยธินบูรณะ	5	157	196	3	5	4
4.	วัดโกลนเพลน	5	100	92	3	3	3
5.	ราชวินิตมัธยม	5	160	273	3	5	5
6.	ศึกษานารี	5	205	471	2	6	9
7.	มัธยมวัดดาวคอง	5	97	45	3	3	2
8.	ทวีธาภิเศก	5	211	379	3	6	8
9.	วัดประตู่ในทรงธรรม	5	136	164	3	5	3
10.	พุทธจักรวิทยา	5	111	157	3	3	3
11.	สตรีมหาพฤฒาราม	5	164	492	3	5	10
12.	เตรียมอุดมศึกษา	5	259	663	3	8	13
13.	เทพศิรินทร์	5	195	492	2	6	10
14.	ฤทธิยะวรรณาลัย	5	84	100	3	3	2
15.	สายปัดญา	5	126	258	3	4	5
16.	สามเสนวิทยาลัย	5	217	508	3	7	10
17.	เบญจมราชาลัย	5	140	300	3	4	6
18.	มัธยมวัดมกุฏกษัตริย์	5	144	216	3	4	4
19.	วัดบวรนิเวศ	5	114	176	3	4	3
20.	วัดราชบพิธ	5	159	272	3	5	3
21.	วัดสังเวช	5	118	166	2	4	3

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับ ที่	โรงเรียน	จำนวนประชากร			กลุ่มตัวอย่าง		
		ผู้บริหาร	ครู	นักเรียน	ผู้บริหาร	ครู	นักเรียน
22.	สตรีวิทยา	5	250	468	3	8	9
23.	สวนกุหลาบวิทยาลัย	5	247	456	2	8	9
24.	นนทรีวิทยา	5	170	291	3	6	5
25.	จิโนรสวิทยาลัย	5	188	350	2	6	7
26.	สตรีวัชรวัง	5	130	294	3	5	5
27.	สุวรรณารามวิทยาคม	5	154	277	3	5	5
28.	เทพศิลา	5	114	180	3	5	4
29.	บดินทรเดชา	5	258	707	3	8	14
30.	บางกะปิ	5	248	402	3	8	8
31.	มัธยมวัดปทุมคงคา	5	149	117	2	5	2
32.	เทพศิรินทร์ร่มเกล้า	5	120	163	3	4	3
33.	มัธยมวัดหนองแขม	5	148	202	3	5	4
34.	กุญชรวิทยาคม	5	138	160	3	5	3
35.	ประชากรานธรูปถัมภ์	5	133	92	2	5	2
36.	สุรศักดิ์มนตรี	5	241	519	3	7	10
37.	จันทร์พูนพาพิทย	5	150	173	3	5	3
38.	ศิลาจารพิพัฒน์	5	121	141	3	4	3
39.	สุวรรณสุทธารามวิทยา	5	109	80	3	3	2
40.	ศรีอยุธยา	5	175	300	3	5	6
41.	สันติราษฎร์วิทยาลัย	5	190	358	3	6	7
42.	ยานนาวาวิทยาคม	5	159	197	3	5	4

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับ ที่	โรงเรียน	จำนวนประชากร			กลุ่มตัวอย่าง		
		ผู้บริหาร	ครู	นักเรียน	ผู้บริหาร	ครู	นักเรียน
43.	วัดสุทธิวราราม	5	167	413	3	5	8
44.	สตรีศรีสุริโยทัย	5	139	290	2	4	5
45.	เตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า	5	119	106	3	4	3
46.	วิมุตยารามพิทยากร	5	136	116	3	4	2
47.	มัธยมวัดดุสิตาราม	5	127	196	3	4	4
48.	ลาดปลาเค้าพิทยาคม	5	155	143	2	5	3
49.	สตรีวิทยา 2	5	193	342	3	6	6
50.	ศึกษานารีวิทยา	5	123	166	3	4	3
51.	รัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน	5	143	155	3	4	3
52.	พระโขนงพิทยาลัย	5	161	294	3	5	5
53.	วชิรธรรมสาธิต	5	133	175	3	4	4
54.	จันทร์ประดิษฐารามวิทยาคม	5	128	167	3	4	3
55.	วัดนวลนรดิศ	5	140	217	3	4	4
56.	วัดรางบัว	5	128	127	2	4	3
57.	สตรีวัดอัมพรสวรรค์	5	144	331	3	4	6
58.	เศรษฐบุตรบำเพ็ญ	5	149	179	3	4	3
59.	สตรีแถมบุตรบำเพ็ญ	5	154	202	3	5	4
60.	แจ่งร้อนวิทยา	5	118	67	3	4	2
61.	วัดพุทธบูชา	5	87	30	2	3	2
62.	พรตพิทยพยัต	5	127	134	3	4	3
63.	นวมินทรราชูทิศ กรุงเทพมหานคร	5	88	228	3	3	5

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับ ที่	โรงเรียน	จำนวนประชากร			กลุ่มตัวอย่าง		
		ผู้บริหาร	ครู	นักเรียน	ผู้บริหาร	ครู	นักเรียน
64.	วัดราชโอรส	5	140	174	3	4	3
65.	มัธยมวัดสิงห์	5	165	200	2	5	4
66.	ดอนเมืองทหารอากาศบำรุง	5	207	346	3	6	6
67.	ดอนเมืองจตุรจินดา	5	168	177	3	5	4
68.	ราชวินิตบางเขน	5	122	172	3	4	3
69.	สารวิทยา	5	202	342	3	6	6
70.	หอวัง	5	221	457	2	7	9
71.	ปทุมคงคา	5	174	254	3	5	5
72.	มัธยมวัดธาตุทอง	5	120	166	3	5	3
73.	สายน้ำผึ้ง	5	164	425	3	5	9
74.	ราชดำริ	5	138	152	2	5	3
75.	เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ	5	259	442	3	8	8
76.	ศรีพญา	5	167	183	3	5	4
	รวม	380	11,825	19,289	214	375	377

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน เครื่องมือแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Checklist) เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ถามเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ การจัดองค์การบริหารให้มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย และการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตย โดยแบ่งระดับความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และกำหนดน้ำหนักคำตอบเป็น 5, 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามชนิดปลายเปิด (Open Ended) ถามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน เกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ที่นอกเหนือจากที่กล่าวไว้ในแบบสอบถามตอนที่ 2

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน จากเอกสาร ตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ศึกษาในเทศก์ แล้วรวบรวมข้อมูลกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะและสร้างเป็นกรอบของแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน 4 ด้าน คือ การจัดองค์การบริหารให้มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย และการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตย แล้วนำเสนออาจารย์ที่ควบคุมปริญญาพันธ์ เพื่อพิจารณา

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์ควบคุมปริญญาโทแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความเที่ยงตรงมากขึ้น โดยการปรึกษากับอาจารย์ควบคุมปริญญาโท

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารโรงเรียน ครูสายการสอน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามตามวิธีการของครอนบัค (Cronbach) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.964

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอจดหมายราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ถึงผู้อำนวยการกองการมัธยมศึกษากรมสามัญศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้มีหนังสือถึงผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความร่วมมือจากผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน ในการตอบแบบสอบถาม โดยขอให้แนบส่งผู้วิจัยที่กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา ปรากฏว่าแบบสอบถามที่นำไปส่งจำนวน 966 ฉบับ ได้รับคืนมาจำนวน 912 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 94.41

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมาผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม โดยคัดเลือกเอาเฉพาะแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ ได้ฉบับที่สมบูรณ์ครบทั้ง 912 ฉบับ แล้วนำมาแยกเป็นกลุ่มผู้บริหาร กลุ่มครูสายงานการสอน และกลุ่มนักเรียน ได้แบบสอบถามแต่ละกลุ่มตามตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของแบบสอบถามที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวนแบบสอบถามที่ ส่งไปให้กลุ่มตัวอย่าง	แบบสอบถามที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	
		จำนวน	ร้อยละ
ผู้บริหาร	214	210	98.13
ครูสายการสอน	375	343	91.47
นักเรียน	377	359	95.23
	966	912	94.41

2. หาค่าความถี่และร้อยละในแบบสอบถามตอนที่ 1 โดยศึกษาแยกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละกลุ่ม ดังรายละเอียดที่แสดงในตาราง 3 และตาราง 4

ตาราง 3 จำนวนและร้อยละของผู้บริหารและครูสายการสอนที่ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม
ประสบการณ์ทางการบริหาร หรือประสบการณ์ทางการสอน วุฒิการศึกษา และเพศ

กลุ่มตัวอย่าง	ผู้บริหาร		ครูสายงานการสอน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ประสบการณ์ทางการบริหาร หรือประสบการณ์ ทางการสอน				
ต่ำกว่า 10 ปี	88	41.9	68	19.8
ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป	122	58.1	275	80.2
2. วุฒิการศึกษา				
ปริญญาตรี	135	64.3	272	79.3
สูงกว่าปริญญาตรี	75	35.7	71	20.7
3. เพศ				
เพศชาย	136	64.8	100	29.2
เพศหญิง	74	35.2	243	70.8
รวม	210	100	343	100

ตาราง 4 จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

นักเรียน	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	170	47.4
หญิง	189	52.6
รวม	359	100

3. ตรวจสอบให้คะแนนแบบสอบถามตอนที่ 2 โดยให้นักศึกษาคะแนน 5 ระดับ ตามเกณฑ์ ดังนี้

ปฏิบัติมากที่สุด	ให้ 5 คะแนน
ปฏิบัติมาก	ให้ 4 คะแนน
ปฏิบัติปานกลาง	ให้ 3 คะแนน
ปฏิบัติน้อย	ให้ 2 คะแนน
ปฏิบัติน้อยที่สุด	ให้ 1 คะแนน

4. วิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถามตอนที่ 2 โดยหาคะแนนเฉลี่ย (Mean) และ หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เป็นรายชื่อ รายด้านและหา คะแนนเฉลี่ยรวม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ ของศูนย์คอมพิวเตอร์มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

5. นำคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาประเมินระดับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร สังกัดกรมสามัญศึกษา ตามเกณฑ์ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.51 – 5.00	หมายถึงมีการพัฒนามากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.51 – 4.50	หมายถึงมีการพัฒนามาก
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.51 – 3.50	หมายถึงมีการพัฒนาปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.51 - 2.50 หมายถึงมีการพัฒนาบ่อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.50 หมายถึงมีการพัฒนาน้อยที่สุด

6. ทดสอบสมมติฐาน โดยเปรียบเทียบค่าสถิติของกลุ่มตัวอย่างตามประสบการณ์
ทางการบริหารหรือการสอน วุฒิการศึกษา และเพศ เพื่อทดสอบสมมติฐานด้วยการใช้
t - test

7. สรุบบนแบบสอบถามปลายเปิด ตอนที่ 3 จากข้อเสนอแนะของผู้บริหารโรงเรียน
ครูสายการสอน และนักเรียนเป็นรายด้านแล้วนำเสนอในภาคผนวก ข.

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติดังต่อไปนี้

1. ค่าร้อยละ ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบบทดสอบตอนที่ 1
2. หาคะแนนเฉลี่ย (Mean) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2531 :

59)

$$\text{จากสูตร } \bar{X} = \frac{\sum fx}{\sum f}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย

f แทน ความถี่

$\sum fx$ แทน ผลรวมทั้งหมดของความถี่คูณคะแนน

$\sum f$ แทน ผลรวมทั้งหมดของความถี่ซึ่งมีค่าเท่ากับจำนวนข้อมูลทั้งหมด (N)

(ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2531 : 60)

3. หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้สูตร (ล้วน
สายยศ และอังคณา สายยศ. 2531 : 64)

$$\text{จากสูตร } S = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

X แทน คะแนนแต่ละตัวในกลุ่มตัวอย่าง

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

$\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

N แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

$N - 1$ แทน จำนวนตัวแปรอิสระ (degree of freedom)

4. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) (ลัวัน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2531 : 171)

$$\text{จากสูตร } \alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น

n แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด

S_i แทน ผลรวมของคะแนนความแปรปรวนของแบบสอบถามแต่ละข้อ

S_t^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

5. เปรียบเทียบค่าสถิติของกลุ่มตัวอย่าง ในการพัฒนาประชาธิปไตย ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ในเขตกรุงเทพมหานคร สังกัดกรมสามัญศึกษา เพื่อทดสอบสมมติฐานด้วยการใช้ t - test ใช้สูตรดังนี้

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ t แทน ค่าสถิติทดสอบ

$\bar{X}_1$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ 1

$\bar{X}_2$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ 2

s_1^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1

s_2^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2

n_1 แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1

n_2 แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2

(ลัวัน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2531 : 84 - 86)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อความสะดวกในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และแปลความหมาย ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรต่อไปนี้

- N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
- N_1 แทน จำนวนผู้บริหารที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
- N_2 แทน จำนวนครูสายงานการสอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
- N_3 แทน จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
- $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย (Mean)
- S แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
- t แทน แทนค่าสถิติ t - test

วิธีการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่มาวิเคราะห์ได้มาจากคำตอบแบบสอบถามของผู้บริหาร ครูสายงานการสอน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ เขตกรุงเทพมหานคร สังกัดกรมสามัญศึกษา

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ทัศนคติของผู้บริหารโรงเรียนและครูสายงานการสอนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร 4 ด้าน คือ ด้านการจัดองค์กรบริหารที่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย และด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตย โดยหาค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ทัศนะของนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร 3 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย และด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตย โดยหาค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูสายงานการสอน จำแนกตามประสบการณ์ทางการบริหารหรือการสอน วุฒิกวโรภยา และเพศ และเปรียบเทียบตามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำแนกตามเพศ โดยหาค่า $t - test$

ตอนที่ 4 รวบรวมคำตอบของแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ เขตกรุงเทพมหานคร สังกัดกรมสามัญศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารและครูสายงานการสอน ทั้ง 4 ด้าน และตามทัศนะของนักเรียน 3 ด้าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ทัศนะของผู้บริหาร ครูสายงานการสอนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร โดยหาค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกเป็นรายชื่อ และรายด้าน รายละเอียดดังปรากฏในตาราง 5 - 9

ตาราง 5 คะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูสายงาน
การสอนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา
เขตกรุงเทพมหานคร จำแนกเป็นรายด้านและโดยรวม

ลำดับที่	การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	ผู้บริหาร $N_1 = 210$			ครูสายงานการสอน $N_2 = 343$		
		$\bar{X}$	S	แปลความ	$\bar{X}$	S	แปลความ
1.	ด้านการจัดองค์กรบริหารให้มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย	4.12	.52	มาก	3.54	.60	มาก
2.	ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย	3.86	.60	มาก	3.50	.55	ปานกลาง
3.	ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย	4.04	.55	มาก	3.70	.63	มาก
4.	ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย	3.86	.57	มาก	3.45	.60	ปานกลาง
	คะแนนเฉลี่ยรวม	3.97	.51	มาก	3.55	.53	มาก

จากตาราง 5 พบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีทัศนะว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่
สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร มีการพัฒนาประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$
= 3.97) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าการพัฒนาประชาธิปไตยอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน
($\bar{X}$ = 3.86 - 4.12)

ครูสายงานการสอนมีทัศนะว่าโรงเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร มีการพัฒนาประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดองค์กรบริหารให้มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย ($\bar{X} = 3.54$) และด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย ($\bar{X} = 3.72$) มีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย ($\bar{X} = 3.50$) และด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย ($\bar{X} = 3.45$) มีทัศนะว่ามีการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 6 คะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูสายงาน
การสอนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา
เขตกรุงเทพมหานคร ด้านการจัดองค์กรบริหารที่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย จำแนกเป็นรายชื่อ

ลำดับที่	การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	ผู้บริหาร $N_1 = 210$			ครูสายงานการสอน $N_2 = 343$		
		$\bar{X}$	S	แปลความ	$\bar{X}$	S	แปลความ
	<u>ด้านการจัดองค์กรบริหาร</u>						
1.	โรงเรียนเปิดโอกาสให้มีการเลือกหัวหน้าหมวด หัวหน้างาน หัวหน้าชั้น และอื่น ๆ	4.39	.70	มาก	3.80	1.03	มาก
2.	โรงเรียนมีการแบ่งสายการปฏิบัติงานให้บุคลากรเข้าใจอย่างชัดเจน	4.44	.59	มาก	3.86	.89	มาก
3.	ผู้บริหารได้มอบอำนาจ กระจายงานไปตามสายงานโดยมีคณะกรรมการหรือกลุ่มรับผิดชอบ	4.47	.70	มาก	3.91	.82	มาก
4.	บุคลากรในโรงเรียนยอมรับในบทบาทหน้าที่ของกันและกัน และให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจ	3.82	.69	มาก	3.42	.81	ปานกลาง
5.	คณะกรรมการแต่ละงานมีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือ หาข้อยุติก่อนนำไปสู่การปฏิบัติ	4.11	.75	มาก	3.51	.78	มาก
6.	โรงเรียนจัดบุคลากรให้ทำงานตามความรู้ ความสามารถ และความถนัด	4.17	.70	มาก	3.52	.74	มาก
7.	คณะครูและนักเรียนมีโอกาสเลือกสมาชิกเข้าร่วมทีมงานเอง	3.96	.72	มาก	3.44	.91	ปานกลาง

ตาราง 6 (ต่อ)

ลำดับที่	การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	ผู้บริหาร $N_1 = 210$			ครูสายงานการสอน $N_2 = 343$		
		$\bar{X}$	S	แปลความ	$\bar{X}$	S	แปลความ
8.	บุคลากรในโรงเรียนยอมรับความคิดเห็นและยินดีปฏิบัติตามมติกลุ่ม	3.98	.64	มาก	3.66	.75	มาก
9.	บุคลากรในโรงเรียนพิจารณาตัดสินปัญหาหรือความขัดแย้ง โดยอาศัยเหตุผลประกอบกับหลักคุณธรรม	3.89	.55	มาก	3.54	.74	มาก
10.	โรงเรียนมีคณะกรรมการพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรในโรงเรียนด้วยความเสมอภาคและเป็นธรรม	4.12	.83	มาก	3.35	.94	ปานกลาง
11.	โรงเรียนมีการกระตุ้นและผลักดันให้บุคลากรในโรงเรียนร่วมคิดร่วมทำร่วมแก้ไขเมื่อเกิดปัญหา	4.14	.77	มาก	3.29	.77	ปานกลาง
12.	บุคลากรมีส่วนร่วมในการประเมินการปฏิบัติงานของโรงเรียน	3.95	.77	มาก	3.14	.80	ปานกลาง
	คะแนนเฉลี่ยรวม	4.12	.52	มาก	3.54	.60	มาก

จากตาราง 6 พบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีทัศนะว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร มีการพัฒนาประชาธิปไตย ด้านการจัดองค์การบริหารอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าการพัฒนาอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกันทุกข้อ ($\bar{X} = 3.82 - 4.47$)

ครูสายงานการสอนมีทัศนะว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร มีการพัฒนาประชาธิปไตย ด้านการจัดองค์กรบริหารอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนใหญ่มีทัศนะว่ามีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91 - 3.51$) ยกเว้นข้อบุคลากรในโรงเรียนยอมรับในบทบาทหน้าที่ของกันและกัน และให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจ ($\bar{X} = 3.42$) ข้อคณะครูและนักเรียนมี โอกาสเลือกสมาชิกเข้าร่วมทีมงานเอง ($\bar{X} = 3.44$) ข้อโรงเรียนมีคณะกรรมการพิจารณา ความสำเร็จความชอบของบุคลากรในโรงเรียนด้วยความเสมอภาคและเป็นธรรม ($\bar{X} = 3.35$) ข้อโรงเรียนมีการกระตุ้นและผลักดันให้บุคลากรในโรงเรียนร่วมคิดร่วมทำ ร่วมแก้ไขเมื่อเกิด ปัญหา ($\bar{X} = 3.29$) และข้อบุคลากรมีส่วนร่วมในการประเมินการปฏิบัติงานของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.14$) มีทัศนะว่ามีการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 7 คะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูสายงานการสอนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย จำแนกเป็นรายข้อ

ลำดับที่	การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	ผู้บริหาร $N_1 = 210$			ครูสายงานการสอน $N_2 = 343$		
		$\bar{X}$	S	แปลความ	$\bar{X}$	S	แปลความ
	<u>ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย</u>						
1.	โรงเรียนจัดรายวิชาให้นักเรียนเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจอย่างหลากหลาย	4.02	.87	มาก	3.48	.93	ปานกลาง
2.	โรงเรียนจัดครูแนะแนวหรืออาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำการเลือกรายวิชาเรียน	4.02	.88	มาก	3.43	1.01	ปานกลาง
3.	นักเรียนมีโอกาสพิจารณาแผนการเรียนตามความเหมาะสม ก่อนตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง	3.93	.82	มาก	3.38	.92	ปานกลาง
4.	นักเรียนมีโอกาสได้เลือกเรียนวิชาสังคมศึกษาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประชาธิปไตยเป็นพื้นฐาน	3.84	.90	มาก	3.30	.83	ปานกลาง
5.	ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมุ่งส่งเสริมให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม	4.13	.74	มาก	3.55	.75	มาก
6.	ครูเปิดใจกว้างให้นักเรียนได้อภิปรายแสดงความคิดเห็นภายในชั้นเรียนได้	3.74	.78	มาก	3.66	.77	มาก

ตาราง 7 (ต่อ)

ลำดับที่	การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	ผู้บริหาร $N_1 = 210$			ครูสายงานการสอน $N_2 = 343$		
		$\bar{X}$	S	แปลความ	$\bar{X}$	S	แปลความ
7.	นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลและให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการสอนของครู	3.18	.90	ปานกลาง	2.96	.92	ปานกลาง
8.	ครูให้ความรักความเอาใจใส่และความเป็นกันเองต่อนักเรียน	3.99	.64	มาก	3.79	.65	มาก
9.	เมื่อนักเรียนทำผิดครูลงโทษหรือว่ากล่าวตักเตือนนักเรียนอย่างมีเหตุผล	4.01	.53	มาก	3.88	.60	มาก
10.	เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นนักเรียนและครูร่วมกันคิดแก้ไขปัญหา	3.55	.71	มาก	3.49	.79	ปานกลาง
11.	ครูอาจารย์ในโรงเรียนให้คำยกย่องชมเชยพฤติกรรมที่ดีของนักเรียนอยู่เสมอ	4.28	.66	มาก	3.88	.70	มาก
12.	ครูที่ปรึกษาเปิดโอกาสให้นักเรียนกำหนดกฎระเบียบต่าง ๆ ของห้องเรียน และมีการควบคุมกันเองให้เป็นไปตามกติกาที่กำหนด	3.60	.95	มาก	3.32	.90	ปานกลาง
	คะแนนเฉลี่ยรวม	3.86	.60	มาก	3.50	.55	ปานกลาง

จากตาราง 7 พบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีทัศนะว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่
สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร มีการพัฒนาประชาธิปไตย ด้านการจัดการเรียน
การสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ

พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55 - 4.02$) ยกเว้นข้อนักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลและให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการสอนของครูมีทัศนะว่ามีการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.18$)

ครูสายงานการสอนมีทัศนะว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร มีการพัฒนาประชาธิปไตย ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตยว่าอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.50$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.96 - 3.49$) ยกเว้นข้อครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมุ่งส่งเสริมให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม ข้อครูเปิดกว้างให้นักเรียนได้อภิปรายแสดงความคิดเห็นภายในชั้นเรียนได้ ครูให้ความรัก ความเอาใจใส่ และความเป็นกันเองต่อนักเรียน ข้อเมื่อนักเรียนทำผิดครูลงโทษหรือว่ากล่าวตักเตือนนักเรียนอย่างมีเหตุผล และข้อครู อาจารย์ในโรงเรียนให้คำขบถองชมเชยพฤติกรรมที่ดีของนักเรียนอยู่เสมอ มีทัศนะว่ามีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก

ตาราง 8 คะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูสายงาน
การสอนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา
เขตกรุงเทพมหานคร ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย จำแนกเป็นรายชื่อ

ลำดับที่	การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	ผู้บริหาร $N_1 = 210$			ครูสายงานการสอน $N_2 = 343$		
		$\bar{X}$	S	แปลความ	$\bar{X}$	S	แปลความ
	<u>ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริม</u> <u>ประชาธิปไตย</u>						
1.	โรงเรียนเปิดโอกาสให้มีการเลือกตั้ง คณะกรรมการนักเรียน	4.66	.58	มาก	4.29	.85	มาก
2.	นักเรียนมีโอกาสร่วมกิจกรรมตาม ความถนัดและความสนใจ	4.40	.68	มาก	3.99	.85	มาก
3.	นักเรียนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบการจัด กิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ	4.19	.73	มาก	3.92	.85	มาก
4.	โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนรวมกลุ่ม ประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้ ระหว่างเรียน	3.59	.86	มาก	3.40	.97	ปานกลาง
5.	โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ โดยส่งผลงานไป ประกวด แข่งขัน	4.14	.87	มาก	3.90	.78	มาก
6.	คณะกรรมการนักเรียนมีการประชุม วางแผนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ	3.75	.79	มาก	3.43	.91	ปานกลาง
7.	บุคลากรในโรงเรียนนำให้ความร่วมมืออัน การร่วมจัดกิจกรรมนอกโรงเรียน	3.87	.82	มาก	3.37	.74	ปานกลาง

ตาราง 8 (ต่อ)

ลำดับที่	การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	ผู้บริหาร $N_1 = 210$			ครูสายงานการสอน $N_2 = 343$		
		$\bar{X}$	S	แปลความ	$\bar{X}$	S	แปลความ
8.	โรงเรียนจัดกิจกรรมอบรมผู้นำนักเรียน แก่คณะกรรมการนักเรียน คณะสีและ หัวหน้าห้องเรียน	3.89	.79	มาก	3.65	.90	มาก
9.	โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วม วางแผนและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อ พัฒนาความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี	3.90	.76	มาก	3.38	.92	ปานกลาง
10.	โรงเรียนได้จัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสได้เลือกอย่าง เต็มที่	4.07	.75	มาก	3.65	.97	มาก
11.	ลักษณะกิจกรรมที่โรงเรียนจัดส่วนใหญ่มุ่ง ส่งเสริมนักเรียนโดยส่วนรวม มากกว่า มุ่งส่งเสริมความสามารถเฉพาะตัว	4.05	.70	มาก	3.82	.89	มาก
12.	กิจกรรมที่นักเรียนปฏิบัติมุ่งเน้นให้ นักเรียนเป็น นักคิด นักพูด นักฟัง และ ผู้ปฏิบัติที่ดี	3.97	.78	มาก	3.55	.90	มาก
	คะแนนเฉลี่ยรวม	4.04	.55	มาก	3.70	.63	มาก

จากตาราง 8 พบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีทัศนะว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่
สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร มีการพัฒนาประชาธิปไตย ด้านการจัดกิจกรรม
ที่ส่งเสริมประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า
มีการพัฒนาอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ($\bar{X} = 3.59 - 4.66$)

ครูสายงานการสอนมีทัศนะว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา
เขตกรุงเทพมหานคร มีการพัฒนาประชาธิปไตยด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย
อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก
($\bar{X} = 3.55 - 4.29$) ยกเว้นข้อโรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนรวมกลุ่มประกอบอาชีพอิสระเพื่อ
การมีรายได้ระหว่างเรียน ($\bar{X} = 3.40$) คณะกรรมการนักเรียนมีการประชุมวางแผนการจัด
กิจกรรมต่าง ๆ ($\bar{X} = 3.43$) บุคลากรในโรงเรียนให้ความสำคัญในการร่วมวางแผนและ
ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ($\bar{X} = 3.39$) มีทัศนะว่ามีการ
พัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 9 คะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูสายงาน
การสอนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา
เขตกรุงเทพมหานคร ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่เป็นประชาธิปไตย
จำแนกเป็นรายชื่อ

ลำดับที่	การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	ผู้บริหาร $N_1 = 210$			ครูสายงานการสอน $N_2 = 343$		
		$\bar{X}$	S	แปลความ	$\bar{X}$	S	แปลความ
	<u>ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม</u> <u>ในโรงเรียนที่เป็นประชาธิปไตย</u>						
1.	บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนรับผิดชอบใน การจัดดูแลรักษาบรรยากาศ และสภาพ แวดล้อมในโรงเรียน	3.99	.78	มาก	3.60	.75	มาก
2.	บริเวณโรงเรียนและอาคารสถานที่ สะอาด สวยงาม	3.81	.72	มาก	3.46	.96	ปานกลาง
3.	บุคลากรในโรงเรียนเป็นกันเอง ทั่วถึง แจ่มใสและเป็นมิตรต่อกัน	4.05	.59	มาก	3.68	.80	มาก
4.	บุคลากรในโรงเรียนพบปะสังสรรค์ รวม กลุ่มทำกิจกรรมหลาย ๆ รูปแบบ	3.77	.78	มาก	3.34	.82	ปานกลาง
5.	พัสดุครุภัณฑ์ที่ได้รับการเอาใจใส่ ซ่อมแซม ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ดี	3.78	.66	มาก	3.24	.82	ปานกลาง
6.	ครูให้ความรักความเอาใจใส่และความ เป็นกันเองแก่นักเรียน	3.98	.57	มาก	3.76	.65	มาก

ตาราง 9 (ต่อ)

ลำดับที่	การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	ผู้บริหาร $N_1 = 210$			ครูสายงานการสอน $N_2 = 343$		
		$\bar{X}$	S	แปลความ	$\bar{X}$	S	แปลความ
7.	โรงเรียนได้มอบหมายให้ครูและนักเรียนเสนอความรู้เรื่องประชาธิปไตย โดยใช้ป้ายนิเทศ และป้ายประกาศและกิจกรรมหน้าเสาธง	3.94	.70	มาก	3.60	.83	มาก
8.	บทบาทของครูเวรหน้าประตูโรงเรียนและบรรยากาศหน้าเสาธงตอนเช้าสร้างความรู้สึกที่ดีแก่นักเรียน	3.75	.70	มาก	3.31	.85	ปานกลาง
9.	โรงเรียนจัดบริการต่าง ๆ เช่น น้ำดื่ม ห้องน้ำ ที่รับประทานอาหารเหมาะสม	3.95	.75	มาก	3.46	.97	ปานกลาง
10.	โรงเรียนจัดให้นักเรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดูแลรักษาความสะอาดห้องเรียนและบริเวณอาคารสถานที่	4.04	.72	มาก	3.56	.90	มาก
11.	โรงเรียนจัดให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมเสริมด้านวิชาการ เช่น อุทยานการศึกษา พิพิธภัณฑ์ ฯลฯ	3.65	.96	มาก	3.17	.87	ปานกลาง
12.	โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนมีอิสระในการควบคุมกันเองตามข้อตกลงของห้อง	3.65	.77	มาก	3.15	.86	ปานกลาง
	คะแนนเฉลี่ยรวม	3.86	.57	มาก	3.45	.60	ปานกลาง

จากตาราง 9 พบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีทัศนะว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร มีการพัฒนาประชาธิปไตย ด้านการจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่เป็นประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีการพัฒนาอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ($\bar{X} = 3.65 - 4.05$)

ครูสายงานการสอนมีทัศนะว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร มีการพัฒนาประชาธิปไตยด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่เป็นประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.45$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.15 - 3.46$) ยกเว้นข้อบุคลากรในโรงเรียนมีส่วนรับผิดชอบในการจัดดูแลรักษาบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ($\bar{X} = 3.60$) ข้อมูลบุคลากรในโรงเรียนเป็นกันเอง ยิ้มแย้มแจ่มใส และเป็นมิตรต่อกัน ($\bar{X} = 3.68$) ครูให้ความรัก ความเอาใจใส่ และความเป็นกันเองแก่นักเรียน ($\bar{X} = 3.76$) โรงเรียนได้มอบให้ครูและนักเรียนเสนอความรู้เรื่องประชาธิปไตย โดยให้ป้ายนิเทศ ป้ายประกาศ และกิจกรรมหน้าเสาธง ($\bar{X} = 3.60$) โรงเรียนจัดให้นักเรียนมีส่วนรับผิดชอบในการดูแลรักษาความสะอาดห้องเรียนและบริเวณอาคารสถานที่ ($\bar{X} = 3.56$) มีทัศนะว่ามีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ทักษะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร 3 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย และด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตย โดยหาค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นเป็นรายชื่อ และรายด้านรายละเอียดปรากฏในตาราง 10 - 13

ตาราง 10 คะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร จากนั้นเป็นรายด้าน

ลำดับที่	การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	นักเรียน $N_3 = 359$		
		$\bar{X}$	S	แปลความ
1.	ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย	3.28	.68	ปานกลาง
2.	ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย	3.26	.69	ปานกลาง
3.	ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย	3.06	.77	ปานกลาง
	รวม	3.20	.64	ปานกลาง

จากตาราง 10 พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีทักษะว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร มีการพัฒนาประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.20$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกัน ($\bar{X} = 3.06 - 3.28$)

ตาราง 11 คะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของทัศนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 6 เกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา
เขตกรุงเทพมหานคร ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย จาแนกเป็นรายชื่อ

ลำดับที่	การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	นักเรียน $N_3 = 359$		
		$\bar{X}$	S	แปลความ
	<u>ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริม</u> <u>ประชาธิปไตย</u>			
1.	โรงเรียนจัดรายวิชาให้นักเรียนเลือกเรียนตาม ความถนัดและความสนใจอย่างหลากหลาย	3.30	1.03	ปานกลาง
2.	โรงเรียนจัดครูแนะแนวหรืออาจารย์ที่ปรึกษาให้ คำแนะนำ การเลือกรายวิชาเรียน	3.29	1.01	ปานกลาง
3.	นักเรียนมีโอกาสพิจารณาแผนการเรียนตามความ เหมาะสมก่อนตัดสินใจ เลือกด้วยตนเอง	3.64	1.05	มาก
4.	นักเรียนมีโอกาสได้เลือกเรียนวิชาสังคมศึกษาที่มี เนื้อหาเกี่ยวกับประชาธิปไตยเป็นพื้นฐาน	3.14	1.05	ปานกลาง
5.	ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมุ่ง ส่งเสริมให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม	3.60	.95	มาก
6.	ครูเปิดใจกว้างให้นักเรียนได้อภิปรายแสดง ความคิดเห็นภายในชั้นเรียนได้	3.30	1.04	ปานกลาง
7.	นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลและให้ข้อมูล ย้อนกลับเกี่ยวกับการสอนของครู	2.41	1.17	น้อย
8.	ครูให้ความรักความเอาใจใส่และความเป็นกันเอง ต่อนักเรียน	3.52	1.03	มาก
9.	เมื่อนักเรียนทำผิดครูลงโทษหรือกล่าวตักเตือน นักเรียนอย่างมีเหตุผล	3.58	.99	มาก

ตาราง 11 (ต่อ)

ลำดับที่	การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	นักเรียน $N_3 = 359$		
		$\bar{X}$	S	แปลความ
10.	เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นนักเรียนและครูร่วมกันคิดแก้ไข ปัญหา	3.09	1.10	ปานกลาง
11.	ครูอาจารย์ในโรงเรียนให้คำปรึกษาชมเชย พฤติกรรมที่ดีของนักเรียนอยู่เสมอ	3.34	1.04	ปานกลาง
12.	ครูที่ปรึกษาเปิดโอกาสให้นักเรียนกำหนดกฎระเบียบ ต่าง ๆ ของห้องเรียน และมีการควบคุมกันเอง ให้เป็นไปตามกติกาที่กำหนด	3.14	1.23	ปานกลาง
	คะแนนเฉลี่ยรวม	3.28	.68	ปานกลาง

จากตาราง 11 พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีทัศนะว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร มีการพัฒนาประชาธิปไตย ด้านการจัด
การเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.28$) เมื่อพิจารณา
เป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.09 - 3.34$) ส่วนที่เห็นว่าเป็นว่า
อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อนักเรียนมีโอกาสดูพิจารณาแผนการเรียนตามความเหมาะสมก่อน
ตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง ($\bar{X} = 3.64$) ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมุ่งส่งเสริม
ให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม ($\bar{X} = 3.60$) ครูให้ความรัก ความเอาใจใส่ และความเป็นกันเอง
ต่อนักเรียน ($\bar{X} = 3.52$) เมื่อนักเรียนทำผิดครูลงโทษหรือว่ากล่าวตักเตือนนักเรียนอย่างมี
เหตุผล ($\bar{X} = 3.58$) และที่เห็นว่าเป็นการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ข้อนักเรียนมีส่วนร่วม
ในการประเมินผลและให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการสอนของครู ($\bar{X} = 2.41$)

ตาราง 12 คะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะของนักเรียนมัธยมศึกษา
ปีที่ 6 เกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา
เขตกรุงเทพมหานคร ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย จำแนกเป็นรายชื่อ

ลำดับที่	การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	นักเรียน $N_3 = 359$		
		$\bar{X}$	S	แปลความ
	<u>ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย</u>			
1.	โรงเรียนเปิดโอกาสให้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการนักเรียน	3.97	.98	มาก
2.	นักเรียนมีโอกาสร่วมกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจ	3.53	1.04	มาก
3.	นักเรียนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบการจัดกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ	3.41	1.00	ปานกลาง
4.	โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนรวมกลุ่มประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน	2.46	1.18	น้อย
5.	โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยส่งผลงานไปประกวด แข่งขัน	3.53	.98	มาก
6.	คณะกรรมการนักเรียนมีการประชุมวางแผนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ	3.31	1.12	ปานกลาง
7.	บุคลากรในโรงเรียนให้ความร่วมมือในการร่วมจัดกิจกรรมนอกโรงเรียน	2.95	1.10	ปานกลาง
8.	โรงเรียนจัดกิจกรรมอบรมผู้นำนักเรียนแก่คณะกรรมการนักเรียน คณะสีและหัวหน้าห้องเรียน	3.28	1.12	ปานกลาง
9.	โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมวางแผนและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี	2.96	1.05	ปานกลาง

ตาราง 12 (ต่อ)

ลำดับที่	การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	นักเรียน $N_3 = 359$		
		$\bar{X}$	S	แปลความ
10.	โรงเรียนได้จัดกิจกรรมอย่างหลากหลายเพื่อให้ นักเรียนมีโอกาสได้เลือกอย่างเต็มที่	3.10	1.09	ปานกลาง
11.	ลักษณะกิจกรรมที่โรงเรียนจัดส่วนใหญ่มุ่งส่งเสริม นักเรียนโดยส่วนรวม มากกว่ามุ่งส่งเสริมความ สามารถเฉพาะตัว	3.30	.99	ปานกลาง
12.	กิจกรรมที่นักเรียนปฏิบัติมุ่งเน้นให้นักเรียนเป็น นักคิด นักพูด นักฟัง และผู้ปฏิบัติที่ดี	3.29	1.01	ปานกลาง
	คะแนนเฉลี่ยรวม	3.26	.69	ปานกลาง

จากตาราง 12 พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีทัศนะว่าโรงเรียนมัธยมศึกษา
ขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร มีการพัฒนาประชาธิปไตย ด้านการจัด
กิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.26$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ
พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.95 - 3.41$) ส่วนข้อที่เห็นว่าอยู่ในระดับมาก
ได้แก่ ข้อโรงเรียนเปิดโอกาสให้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการนักเรียน ($\bar{X} = 3.97$) ข้อ
นักเรียนมีโอกาสดำเนินกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจ ($\bar{X} = 3.53$) และข้อโรงเรียน
ส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยส่งผลงานไปประกวด แข่งขัน ($\bar{X} = 3.53$)
และที่เห็นว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ข้อโรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนรวมกลุ่มประกอบ
อาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน ($\bar{X} = 2.46$)

ตาราง 13 คะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 6 เกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา

เขตกรุงเทพมหานคร ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตย จำนวนเป็น

- รายชื่อ

ลำดับที่	การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	นักเรียน $N_3 = 359$		
		$\bar{X}$	S	แปลความ
	<u>ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม</u> <u>โรงเรียนที่เป็นประชาธิปไตย</u>			
1.	บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนรับผิดชอบในการจัดดูแลรักษาสภาพแวดล้อมในโรงเรียน	3.42	1.06	ปานกลาง
2.	บริเวณโรงเรียนและอาคารสถานที่ สะอาดสวยงาม	3.01	1.22	ปานกลาง
3.	บุคลากรในโรงเรียนเป็นกันเอง ยิ้มแย้มแจ่มใสและเป็นมิตรต่อกัน	3.07	1.14	ปานกลาง
4.	บุคลากรในโรงเรียนพบปะสังสรรค์ รวมกลุ่มทำกิจกรรมหลาย ๆ รูปแบบ	2.95	1.01	ปานกลาง
5.	พัสดุครุภัณฑ์ของโรงเรียนได้รับการเอาใจใส่ ซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ดี	2.74	1.07	ปานกลาง
6.	ครูให้ความรักความเอาใจใส่และความเป็นกันเองแก่นักเรียน	3.44	1.09	ปานกลาง
7.	โรงเรียนได้มอบหมายให้ครูและนักเรียนเสนอความรู้เรื่องประชาธิปไตย โดยทำป้ายนิเทศ และกิจกรรมหน้าเสาธง	3.18	1.01	ปานกลาง

ตาราง 13 (ต่อ)

ลำดับที่	การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	นักเรียน $N_3 = 359$		
		$\bar{X}$	S	แปลความ
8.	บทบาทของครู เวิร์ทหน้าประตู่โรงเรียนและ บรรยากาศหน้าเสาธงตอนเช้า สร้างความรู้สึกที่ดี แก่นักเรียน	2.81	1.18	ปานกลาง
9.	โรงเรียนจัดบริการต่าง ๆ เช่น น้ำดื่ม ห้องน้ำ ที่รับประทานอาหารเช้าเหมาะสม	2.87	1.17	ปานกลาง
10.	โรงเรียนจัดให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดและดูแล รักษาความสะอาดห้องเรียน อาคารสถานที่และ บริเวณโรงเรียน	3.45	.99	ปานกลาง
11.	โรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมเสริมด้านวิชาการ เช่น อุทยานการศึกษา พิพิธภัณฑ์ ฯลฯ	2.73	1.20	ปานกลาง
12.	โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนมีอิสระในการ ควบคุมกันเองตามข้อตกลงของห้อง	3.03	1.22	ปานกลาง
	คะแนนเฉลี่ยรวม	3.06	.77	ปานกลาง

จากตาราง 13 พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีทัศนะว่าโรงเรียนมัธยมศึกษา
ขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร มีการพัฒนาประชาธิปไตย ด้านการจัด
บรรยากาศและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่เป็นประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$)
และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับปานกลางด้วยเช่นกัน ($\bar{X} = 2.73 - 3.45$)

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่

สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูสาย
การสอน จําแนกตามประสบการณ์ทางการบริหารหรือการสอน วุฒิกการศึกษา และเพศ และ
เปรียบเทียบตามทัศนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จําแนกตามเพศ รายละเอียดดังปรากฏ
ในตาราง 14 - 20

ตาราง 14 เปรียบเทียบการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัด
กรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน จําแนก
ตามประสบการณ์ทางการบริหาร

การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	ต่ำกว่า 10 ปี N = 88		10 ปีขึ้นไป N = 122		t
	$\bar{X}$	s	$\bar{X}$	s	
1. ด้านการจัดองค์กรบริหารให้มีลักษณะ เป็นประชาธิปไตย	4.12	0.52	4.11	0.52	0.03
2. ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ ส่งเสริมประชาธิปไตย	3.73	0.58	3.94	0.59	-2.49*
3. ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม ประชาธิปไตย	3.98	0.52	4.07	0.57	-1.18
4. ด้านการจัดบรรยากาศและ สภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตย	3.72	0.50	3.96	0.58	-3.20
รวมทุกด้าน	3.89	0.48	4.02	0.51	-1.92

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 14 พบว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ทางการบริหารต่ำกว่า 10 ปี และ 10 ปีขึ้นไป มีทัศนคติต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัด กรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีทัศนคติไม่แตกต่างกันเกือบทุกด้าน ยกเว้นด้านการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย เพียงด้านเดียวที่มีทัศนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 15 เปรียบเทียบการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัด
กรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร จำแนกตามวุฒิการศึกษา

การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	ปริญญาตรี N = 135		สูงกว่าปริญญาตรี N = 75		t
	$\bar{X}$	s	$\bar{X}$	s	
1. ด้านการจัดองค์กรบริหารที่มีลักษณะ เป็นประชาธิปไตย	4.00	0.55	4.32	0.38	-4.82
2. ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ ส่งเสริมประชาธิปไตย	3.72	0.58	4.10	0.54	-4.73
3. ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม ประชาธิปไตย	3.90	0.53	4.28	0.49	-5.10
4. ด้านการจัดบรรยากาศและ สภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตย	3.72	0.53	4.11	0.54	-4.97
รวมทุกด้าน	3.84	0.49	4.02	0.43	-5.50

จากตาราง 15 พบว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีทัศนคติต่อการพัฒนา
ประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร
ไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้ง 4 ด้าน พบว่าทั้ง 2 ฝ่าย มีทัศนคติไม่แตกต่าง
กันทุกด้าน

ตาราง 16 เปรียบเทียบการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัด
กรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร จำแนกตามเพศ

การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	ชาย N = 136		หญิง N = 74		t
	$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S	
1. ด้านการจัดองค์การบริหารให้มีลักษณะ เป็นประชาธิปไตย	4.08	0.48	4.18	0.56	-1.28
2. ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ ส่งเสริมประชาธิปไตย	3.88	0.64	3.79	0.49	-1.15
3. ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม ประชาธิปไตย	4.03	0.54	4.04	0.56	-0.02
4. ด้านการจัดบรรยากาศและ สภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตย	3.81	0.56	3.95	0.56	-1.70
รวมทุกด้าน	3.95	0.51	3.99	0.49	-0.52

จากตาราง 16 พบว่าผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา
ในเขตกรุงเทพมหานคร เพศชายและเพศหญิง มีทัศนะต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน
มัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน และเมื่อ
พิจารณาเป็นรายด้าน ทั้ง 4 ด้าน พบว่ามิทัศนะไม่แตกต่างกันทุกด้าน

ตาราง 17 เปรียบเทียบการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัด
กรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครูสายงานการสอน จำแนก
ตามประสบการณ์ทางการสอน

การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	ต่ำกว่า 10 ปี N = 68		ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป N = 275		t
	$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S	
1. ด้านการจัดองค์กรบริหารให้มีลักษณะ เป็นประชาธิปไตย	3.50	0.62	3.54	0.59	-0.51
2. ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ ส่งเสริมประชาธิปไตย	3.52	0.48	3.50	0.56	0.34
3. ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม ประชาธิปไตย	3.80	0.62	3.66	0.63	1.64
4. ด้านการจัดบรรยากาศและ สภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตย	3.41	0.51	3.45	0.62	-0.61
รวมทุกด้าน	3.56	0.49	3.54	0.53	0.27

จากตาราง 17 พบว่าครูสายงานการสอนที่มีประสบการณ์ทางการสอนต่ำกว่า 10 ปี
และตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป มีทัศนะต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่
สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน
ทั้ง 4 ด้าน พบว่าไม่แตกต่างกันเช่นเดียวกัน

ตาราง 18 เปรียบเทียบการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัด
กรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครูสายงานการสอน จำแนก
ตามวุฒิการศึกษา

การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	ปริญญาตรี N = 272		สูงกว่าปริญญาตรี N = 71		t
	$\bar{X}$	s	$\bar{X}$	s	
1. ด้านการจัดองค์กรบริหารให้มีลักษณะ เป็นประชาธิปไตย	3.50	0.59	3.65	0.58	-1.90
2. ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ ส่งเสริมประชาธิปไตย	3.48	0.54	3.57	0.57	-1.15
3. ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม ประชาธิปไตย	3.64	0.62	3.89	0.63	-3.00
4. ด้านการจัดบรรยากาศและ สภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตย	3.42	0.59	3.52	0.61	-1.22
รวมทุกด้าน	3.51	0.52	3.66	0.53	-2.09*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 18 พบว่าครูสายงานการสอนที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อ
การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพ
มหานคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน
ทั้ง 4 ด้าน พบว่ามีทัศนคติไม่แตกต่างกันทุกด้าน

ตาราง 19 เปรียบเทียบการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัด
กรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครูสายงานการสอน จำแนก
ตามเพศ

การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	ชาย N = 100		หญิง N = 243		t
	$\bar{X}$	s	$\bar{X}$	s	
1. ด้านการจัดองค์กรบริหารที่มีลักษณะ เป็นประชาธิปไตย	3.57	0.59	3.52	0.59	0.79
2. ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ ส่งเสริมประชาธิปไตย	3.47	0.48	3.51	0.57	-0.73
3. ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม ประชาธิปไตย	3.76	0.60	3.66	0.64	1.37
4. ด้านการจัดบรรยากาศและ สภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตย	3.46	0.57	3.44	0.61	0.30
รวมทุกด้าน	3.56	0.49	3.53	0.53	0.50

จากตาราง 19 พบว่าครูสายงานการสอนที่มีเพศต่างกันมีทัศนะต่อการพัฒนาประชาธิปไตย
ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน
และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้ง 4 ด้าน พบว่ามีทัศนะไม่แตกต่างกันทุกด้าน

ตาราง 20 เปรียบเทียบการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัด
กรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
จำแนกตามเพศ

การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	ชาย N = 170		หญิง N = 189		t
	$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S	
1. ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ ส่งเสริมประชาธิปไตย	3.38	0.73	3.18	0.62	2.64
2. ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม ประชาธิปไตย	3.30	0.71	3.21	0.65	1.16
3. ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม ที่เป็นประชาธิปไตย	3.17	0.75	2.95	0.77	2.63
รวมทุกด้าน	3.28	0.65	3.12	0.62	2.39*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 20 พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีเพศแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อ
การพัฒนาประชาธิปไตย ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพ
มหานคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า
มีทัศนคติไม่แตกต่างกันทุกด้าน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร สรุปขั้นตอนและผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยย่อตามลำดับ ดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษากันแล้ว

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ตามทัศนะของผู้บริหาร ครูสายงานการสอน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร จำแนกตามประสบการณ์ทางการบริหาร วุฒิการศึกษา และเพศ
3. เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครูสายงานการสอน จำแนกตามประสบการณ์ทางการสอน วุฒิการศึกษา และเพศ
4. เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำแนกตามเพศ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาครั้งนี้ ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 210 คน ครูสายงานการสอน จำนวน 343 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 359 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 912 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูสายงานการสอน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยแบบสอบถามที่ถามผู้บริหารและครูสายงานการสอน จะถามความคิดเห็นในการพัฒนาประชาธิปไตย 4 ด้าน คือ ด้านการจัดองค์กรบริหารให้มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย และด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตย ส่วนแบบสอบถามที่ถามความคิดเห็นของนักเรียนจะถามเพียง 3 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย และด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตย ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมี 5 ระดับ แบบสอบถามที่ผู้บริหารและครูสายงานการสอนมีจำนวน 48 ข้อ ทำการทดสอบเครื่องมือได้ค่าความเชื่อมั่น 0.9644 ส่วนแบบสอบถามที่ถามความคิดเห็นของนักเรียน จำนวน 36 ข้อ ทำการทดสอบเครื่องมือได้ค่าความเชื่อมั่น 0.949

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียน ครูสายงานการสอน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 966 ฉบับ ได้แบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 912 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 94.41 จากนั้นเป็นแบบสอบถามของกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 210 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 98.13 เป็นแบบสอบถามของครูสายงานการสอน จำนวน 343 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 91.47 เป็นแบบสอบถามของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 359 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95.23

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีการหาสถิติคำนวณค่าต่างๆ ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรม SPSS/CP⁺ ของศูนย์คอมพิวเตอร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

1. หาค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายด้าน รวมทุกด้าน เป็นรายข้อ รวมทุกข้อในแต่ละด้าน ของแบบสอบถามตอนที่ 2 เกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตย ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร แล้วนำคะแนนเฉลี่ยที่ได้ ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยที่กำหนดไว้ซึ่งมี 5 ระดับ คือ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาประชาธิปไตย ในโรงเรียน ว่ามีสภาพการปฏิบัติโดยสรุปรวมทุกด้าน ในแต่ละด้าน และแต่ละข้อของด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับใด ตามทัศนะของกลุ่มตัวอย่างแต่ละฝ่าย ซึ่งได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูสายงานการสอน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร

2. เปรียบเทียบสภาพการปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยสรุปในแต่ละด้าน โดยกลุ่มผู้บริหารโรงเรียน และครูสายงานการสอนเปรียบเทียบ จำนวนตามประสบการณ์ทางการบริหาร หรือทางการสอน จำนวนตามวุฒิการศึกษา และจำนวนตามเพศ ส่วนกลุ่มนักเรียน จำนวนตามเพศ โดยใช้สูตร $t - test$

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัย เรื่องการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน ครูสายงานการสอน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนและครูสายงานการสอน มีความคิดเห็นโดยสรุปรวมทุกด้าน ว่า การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน ผู้บริหารมีความเห็นว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนครูสายงานการสอนมีความเห็นว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านการจัดองค์กรบริหารให้มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย และด้านการจัดกิจกรรมเพื่อ

ส่งเสริมประชาธิปไตย ส่วนด้านการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย และด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนนักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน ผู้บริหารโรงเรียนและครูสายงานการสอน มีความคิดเห็น ดังนี้

1.1 ด้านการจัดองค์กรบริหารที่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย ผู้บริหารโรงเรียนและครูสายการสอน มีความเห็นว่า มีการปฏิบัติโดยสรุปรวมอยู่ในระดับมาก สำหรับรายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยค่อนข้างต่ำกว่าข้ออื่น ตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน คือ บุคลากรในโรงเรียนยอมรับในบทบาทหน้าที่ของกันและกัน และให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจ และข้อมูลบุคลากรในโรงเรียนพิจารณาตัดสินปัญหา หรือความขัดแย้งโดยอาศัยเหตุผลประกอบกับหลักคุณธรรม ส่วนข้อที่ครูมีความเห็นว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับต่ำกว่าข้ออื่น ๆ คือ ข้อมูลบุคลากรมีส่วนร่วมในการประเมินปฏิบัติงานของโรงเรียน และข้อโรงเรียนมีการกระตุ้นและผลักดันให้บุคลากรในโรงเรียนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไข เมื่อเกิดปัญหา

1.2 ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย พบว่า โรงเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ข้อที่ผู้บริหารเห็นว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง มีเพียงข้อเดียว คือ ข้อนักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลและให้ข้อมูลย้อนกลับ เกี่ยวกับการสอนของครู ส่วนข้ออื่น ๆ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนครูสายงานการสอนมีทัศนคติต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนด้านนี้ ว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นข้อที่ครูมีความเห็นว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยมุ่งส่งเสริมให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม ครูเปิดใจกว้างให้นักเรียนได้อภิปรายแสดงความคิดเห็นภายในชั้นเรียนได้ ครูให้ความรัก ความเอาใจใส่ และความเป็นกันเองต่อนักเรียน ข้อเมื่อนักเรียนหาความผิดครูลงโทษหรือ ว่ากล่าวตักเตือนนักเรียนอย่างมีเหตุผล และข้อครูอาจารย์ในโรงเรียนนำคำบอกยอชมเชยพฤติกรรมที่ดีของนักเรียนอยู่เสมอ

ส่วนนักเรียนมีความเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และมีความเห็นตรงกับผู้บริหารโรงเรียน และครูสายงานการสอนว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ในข้อนักเรียนมีโอกาสดูพิจารณาแผนการเรียนตามความเหมาะสมก่อนตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง ข้อครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมุ่ง

ส่งเสริมให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม และข้อเมื่อนักเรียนทำผิด ครูลงโทษหรือว่ากล่าวตักเตือนนักเรียนอย่างมีเหตุผล ส่วนข้อที่เห็นว่ามี การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ข้อนักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลและให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการสอนของครู

1.3 ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย พบว่าโรงเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และทั้งผู้บริหารและครูสายการสอนมีความเห็นตรงกันว่า ข้อที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าข้ออื่น ๆ คือ ข้อโรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนรวมกลุ่มประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน ข้อคณะกรรมการนักเรียนมีการประชุมวางแผน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ และข้อมูลการในโรงเรียนให้ความร่วมมือในการร่วมจัดกิจกรรมนอกโรงเรียน ส่วนนักเรียนมีความเห็นว่า การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย มีการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง และมีความเห็นตรงกับผู้บริหารโรงเรียนและครูสายงานการสอน ว่าข้อโรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนรวมกลุ่มประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน มีการพัฒนาอยู่ในระดับน้อย และนักเรียนมีความเห็นตรงกับผู้บริหารโรงเรียนและครูสายงานการสอนว่า มีการพัฒนาอยู่ในระดับมากได้แก่ ข้อโรงเรียนเปิดโอกาสให้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการนักเรียน ข้อนักเรียนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจ และข้อโรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์โดยส่งผลงานไปประกวด แข่งขัน

1.4 ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่เป็นประชาธิปไตย ผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนครูสายงานการสอนมีความเห็นว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และมีความเห็นตรงกับผู้บริหารโรงเรียนว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากในข้อมูลการในโรงเรียน มีส่วนรับผิดชอบในการจัดดูแลรักษาบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ข้อมูลการในโรงเรียนเป็นกันเอง ยิ้มแย้มแจ่มใส และเป็นมิตรต่อกัน ข้อครูให้ความรัก ความเอาใจใส่ และความเป็นกันเองกับนักเรียน ข้อโรงเรียนได้มอบหมายให้ครูและนักเรียนเสนอความรู้เรื่องประชาธิปไตย โดยใช้ป้ายนิเทศ และป้ายประกาศ และกิจกรรมหน้าเสาธง ข้อโรงเรียนจัดให้นักเรียนมีส่วนรับผิดชอบในการดูแลรักษาความสะอาดห้องเรียน และบริเวณอาคาร สถานที่ สำหรับ นักเรียนมีทักษะต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่เป็นประชาธิปไตยทั้งรายด้านและรายข้อ โรงเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

2. เปรียบเทียบการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูสายงานการสอน จำแนกตามประสบการณ์ทางการบริหาร หรือการสอน วุฒิการศึกษา และเพศ และเปรียบเทียบตามทักษะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำแนกตามเพศได้ผล ดังนี้

2.1 ผู้บริหารโรงเรียนและครูสายงานการสอนที่มีประสบการณ์ทางการบริหาร หรือการสอนต่ำกว่า 10 ปี และ 10 ปีขึ้นไป มีทักษะต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน

2.2 ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี มีทักษะต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน ส่วนครูสายงานการสอนที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี มีทักษะที่แตกต่างกัน

2.3 ผู้บริหารโรงเรียนและครูสายงานการสอนที่มีเพศต่างกัน มีทักษะต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน

2.4 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีเพศต่างกัน มีทักษะต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาที่พบว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูสายงานการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร มีความเห็นตรงกันว่ามีการพัฒนาประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก การที่ผลปรากฏออกมาเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากกรมสามัญศึกษาได้กำหนดจุดประสงค์ในการจัดการศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) ไว้ชัดเจนว่าให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถทั้งในด้านวิชาการและทักษะวิชาชีพ มีจิตสำนึกด้านวิทยาศาสตร์ คิดเป็น ทำเป็น แก้ไขปัญหาได้ มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีศีลธรรมและจริยธรรม มีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ ร่าเริงแจ่มใส พึ่งตนเองได้ สามารถทำงานเป็นกลุ่มและหมู่คณะได้ ตระหนักคุณค่าของการอนุรักษ์ศิลปะ และวัฒนธรรม การสงวนรักษาและพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีความเคารพยึดมั่น

ในสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (กรมสามัญศึกษา. 2535 : 1 - 12) และหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (กรมสามัญศึกษา. 2536) ได้จัดทำคู่มือสร้างเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษา ให้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการพัฒนา ประชาธิปไตยในโรงเรียน ตลอดจนจัดทำเป็นคู่มือนิเทศการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ในสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาด้วย (กรมสามัญศึกษา. 2536) ทำให้โรงเรียนมีแนว ดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนได้ชัดเจน และตรงกัน จึงทำให้ทั้ง ผู้บริหารโรงเรียนและครูสายงานการสอนต่างมองเห็นว่าการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน มัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา มีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก

สำหรับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ตามทัศนะของ ผู้บริหารโรงเรียนในแต่ละด้าน มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายคือ

ด้านการจัดองค์การบริหารให้มีลักษณะ เป็นประชาธิปไตย จากการศึกษาพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สำหรับรายชื่อที่ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า มีการปฏิบัติดีน้อยกว่าข้ออื่น ในระดับมากคือ บุคลากรในโรงเรียนยอมรับในบทบาทหน้าที่ของกันและกัน และให้ความร่วมมือ ด้วยความเต็มใจ และข้อบุคลากรในโรงเรียนพิจารณาตัดสินปัญหา หรือความขัดแย้งโดยอาศัย เหตุผลประกอบกับหลักคุณธรรม การที่ผู้บริหารโรงเรียน มีความเห็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากครู อาจารย์ในโรงเรียนส่วนมากยังมีความเชื่อเดิมหรือเอกลักษณ์ของสังคมไทย ซึ่งยังยึดถืออาวุธ เป็นสำคัญ ซึ่งเรื่องนี้ บรรจง ขุสกุลชาติ (2534 : 7 - 10) ได้กล่าวว่าสภาพ ครอบครัวยุคใหม่ยังมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยแบบผู้นำและผู้ตาม แต่ไม่เป็นประชาธิปไตยแบบ ประสานประโยชน์ ผู้นำเป็นผู้ชี้ปัญหา ผู้ตามไม่มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและไม่มี เสรีภาพในการเสนอข้อพระนิประนอม ขาดความเคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เมื่อ ครู อาจารย์ ไปอยู่ในโรงเรียนก็ย่อมมีความเชื่อ ความคิดเห็นตามวิถีชีวิตแบบครอบครัวยุคใหม่ ติดไปด้วย

1.2 ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตยพบว่าโรงเรียน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในนโยบายว่าการส่งเสริมประชาธิปไตย นั้นจะต้องแทรกเข้าไปในการเรียนการสอน และสอดคล้องกับที่ จิรภา สุนทรลิต (2534 : 41 - 44) ได้กล่าวว่าไม่มีที่ใดจะปลูกฝังประชาธิปไตยได้ดีเท่าโรงเรียน เพราะการเรียน การสอนเป็นวิธีการหนึ่งที่จะส่งเสริมให้เกิดประชาธิปไตยแก่นักเรียนได้ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรม

งานทะเบียน หรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร หรือในหลักสูตรการเรียนการสอน จะช่วยพัฒนา นักเรียนให้เป็นนักประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี

1.3 ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตยพบว่าการจัดกิจกรรมอย่าง หลากหลายเพื่อให้นักเรียนมีโอกาสเลือกอย่างเต็มที่ทั้งมีส่วนร่วมและรับผิดชอบการจัดกิจกรรม ต่าง ๆ ด้วยนั้น โรงเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่ากิจกรรม ต่าง ๆ ที่โรงเรียนและนักเรียนร่วมกันจัดนั้น เป็นกิจกรรมที่นักเรียนส่วนใหญ่สามารถเข้ามามี ส่วนร่วมและสามารถสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียนได้มาก จึงเป็นการจูงใจ สนับสนุนให้ผู้บริหาร โรงเรียน ครู อาจารย์ นักเรียน ตื่นตัวและให้ความสนใจกิจกรรม นอกจากนี้ พรทิพย์ ทรัพย์สิน (2532 : 71 - 74) ได้ศึกษาเรื่องการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่เหมาะสมเพื่อ ลดพฤติกรรมก้าวร้าว พบว่า การฝึกพฤติกรรมที่เหมาะสมทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมก้าวร้าว ลดลง และเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพที่จะช่วยปรับปรุงให้มีพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสม เพิ่มขึ้น ฉะนั้นในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนผู้บริหารและครูควรสนับสนุนให้นักเรียน ได้มีส่วนร่วมในการใช้เหตุผล แสดงความคิดเห็นอยู่เสมอ ก็จะทำให้เด็กนักเรียนมีคุณภาพสมความ มุ่งหมายที่ต้องการให้นักเรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ การปกครองแบบประชาธิปไตย ในโรงเรียนนั้น กิจกรรมสภานักเรียน การจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อวางแผนดำเนินการและ ประเมินผลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง ซึ่งถ้าทำได้สำเร็จนักเรียนก็จะพัฒนาขึ้นเป็นนักคิด นักพูด และนักฟังที่ดี ซึ่งคุณสมบัติดังกล่าวเป็นความสำคัญยิ่งที่สมาชิกในสังคมประชาธิปไตย จะต้อง มี

1.4 ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่เป็นประชาธิปไตย พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ในข้อมูลการในโรงเรียน มีส่วนรับผิดชอบในการจัดดูแล รักษาบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมในโรงเรียน บุคลากรในโรงเรียนเป็นกันเอง ยิ้มแย้ม แจ่มใส และเป็นมิตรต่อกัน ครูให้ความรักความเอาใจใส่และความเป็นกันเองแก่นักเรียน โรงเรียนจัดให้นักเรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ในการดูแลรักษาความสะอาดห้องเรียน และบริเวณ อาคารสถานที่ และขอโรงเรียนได้มอบหมายให้ครูและนักเรียนเสนอความรู้เรื่องประชาธิปไตย โดยใช้นิทานนิเทศ และป้ายประกาศและกิจกรรมหน้าเสาธง การที่ผลปรากฏออกมาเช่นนี้ก็นับว่า เป็นสิ่งที่น่ายินดียิ่งต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา เพราะว่าตามความเชื่อ ของกรมสามัญศึกษาเชื่อว่าบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่ดีของโรงเรียน มีส่วนในการเสริมสร้าง ความคิด จิตใจ และคุณธรรมต่าง ๆ อันพึงประสงค์ได้เปรียบเสมือนครูที่พูดมาไม่ได้ ควรที่

โรงเรียนจะต้องพยายามจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มความรู้ ความสามารถ (กรมสามัญศึกษา. 2534 : 111) ซึ่งเรื่องนี้กรมสามัญศึกษาได้กำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาโรงเรียน ด้วยเหตุนี้โรงเรียนจึงเร่งดำเนินการตกแต่งบริเวณโรงเรียนให้ร่มรื่น สะอาด และสวยงาม โดยขอความร่วมมือจากครู อาจารย์ นักเรียน และนักการภารโรง อาจมอบหมายให้นักเรียนมีจุดรับผิดชอบในการรักษาความสะอาดบริเวณโรงเรียน นอกจากนี้บรรยากาศทางกายภาพ ได้แก่ อาคารสถานที่ ให้มีความสะอาด เรียบร้อย สวยงาม เป็นระเบียบ เพื่อให้เด็กได้พบแต่สิ่งที่ดีงาม ซึ่งจะสามารถกล่อมเกลাজิตใจเด็ก และครู อาจารย์ ให้สงบ เปี่ยมเป็น และเกิดความรู้สึกลอยลางมาโรงเรียน (บรรจง พงศ์ศาสตร์. 2536 : 1 - 2) ซึ่งสอดคล้องกับ เสริมวิทย์ ศุภเมธี (2531 : 239 - 242) ได้กล่าวว่า ครูควรยิ้มแย้มแจ่มใส เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออก ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม ในการจัดห้องเรียนก็ควรมุ่งเอื้อต่อการเรียนการสอน ตามกระบวนการประชาธิปไตย โดยจัดที่นั่งเป็นกลุ่มอย่างเหมาะสม ฝึกนักเรียนได้ปกครองกันเอง ซึ่งจะช่วยปลูกฝังประชาธิปไตยแก่นักเรียนได้เป็นอย่างดี

2. ทักษะของครูสายงานการสอนมีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายเป็นรายชื่อเพียง

3 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการจัดองค์กรบริหารให้มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย ข้อที่ครูสายงานการสอนมีความเห็นว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยกว่าข้ออื่น คือ ข้อมูลการมีส่วนร่วมในการประเมิน การปฏิบัติงานของโรงเรียน และข้อโรงเรียนกระตุ้นผลักดันให้บุคลากรในโรงเรียนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขเมื่อเกิดปัญหานั้นอาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารโรงเรียนยังดำเนินการบริหารแบบเก่า ไม่ค่อยยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น นอกจากนี้สัณฐานภาพระหว่างผู้บริหารโรงเรียนและครูสายงานการสอนอยู่ในฐานะต่างกัน ผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นผู้รับนโยบายจากกรมสามัญศึกษามาวางแผน สั่งการและควบคุมนโยบายให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ส่วนครูสายงานการสอนจะเป็นผู้รับนโยบายจากผู้บริหารไปสู่การปฏิบัติ ทำให้ความคิดเห็นของครูสายงานการสอน มีความคิดเห็นส่วนตัวตนเองไม่มีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ จะต้องคอยทำตามคำสั่งหรือนโยบายของผู้บริหาร

2.2 ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย ข้อที่ครูสายงานการสอนเห็นว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางคือ ข้อนักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผล และให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการสอนของครูนั้น อาจเนื่องมาจาก ครู อาจารย์ ส่วนใหญ่

ยังมีความคิดและความเชื่อแบบอนุรักษ์นิยม หรือเผด็จการ ถือความคิดของตนเป็นใหญ่ ถือว่า อ้าวไรสกว่าย่อมถูกกว่า หรือดีกว่าเสมอ ซึ่งในการส่งเสริมประชาธิปไตยแก่นักเรียนนั้น ครู จะต้องสร้างบุคลิกภาพของนักประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นกับตนเองเสียก่อน ในเรื่องนี้ ครูทอง ขนบท (2534 : 12 - 13) ได้กล่าวว่า ครูควรพัฒนาทัศนคติ ความคิด ความเชื่อในลักษณะที่มี เหตุผลมากขึ้น จากกว้างพอที่จะรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน เขาอาจมีเหตุผลที่ดีกว่า หรือ มีความเห็นใหม่ ๆ ที่ถูกต้องได้

2.3 ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย ข้อที่พบว่ามีสภาพการปฏิบัติ น้อยกว่าข้ออื่นในระดับปานกลาง คือ ข้อที่โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนรวมกลุ่มประกอบอาชีพ อิสระ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน ซึ่งเป็นโครงการที่ช่วยเสริมสร้างและปลูกฝังคุณธรรมแก่นักเรียนอย่างเป็นธรรมชาติ (โรวิท วรพิพัฒน์ และเยาวรินทร์ จันทนัญญะ. 2533 : 25 - 29) การที่ครูมีทัศนะว่าโรงเรียนมีการปฏิบัติงานเรื่องนี้น้อยกว่าข้ออื่นในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจากสภาพโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร มีสภาพที่ไม่เหมาะสมที่นักเรียนจะทำ กิจกรรมนี้ได้สะดวกนัก เนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่ผู้ปกครองเน้นให้นักเรียน แข่งขันกันเรียนเพื่อจะได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไป เวลาว่างที่จะทำกิจกรรมนี้จะเป็นช่วงเวลา ที่นักเรียนจะนำไปใช้ในการเรียนพิเศษเพิ่มพูนความรู้ของตนเอง

3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความเห็นว่าการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน มัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา มีการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง และอยู่ในระดับ ปานกลางด้วยเช่นกันในรายด้าน และมีความเห็นตรงกับครูสายงานการสอนว่ามีการพัฒนาอยู่ใน ระดับน้อย ในข้อโรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนรวมกลุ่มประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้ ระหว่างเรียน การที่นักเรียนมีความเห็นว่าในรายด้าน ทุกด้านว่า โรงเรียนมีการพัฒนา ประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลางนั้น อาจเนื่องมาจากนักเรียนมีความคาดหวังต่อการพัฒนา ประชาธิปไตยในโรงเรียนไว้ในระดับที่สูง จึงเห็นว่าโรงเรียนมีการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง และอีกสิ่งหนึ่งนักเรียนต้องการจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนด้วย เช่น ต้องการให้คณะกรรมการนักเรียนมีการประชุมวางแผนการจัดกิจกรรม ร่วมจัดกิจกรรม และ ต้องการให้โรงเรียนจัดกิจกรรมหลากหลายให้กับนักเรียนเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำของนักเรียน ด้วย

4. จากผลการเปรียบเทียบการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร โดยสรุปรวมและแต่ละด้านตามทัศนะของผู้บริหาร

โรงเรียน และครูสายการสอนจำแนกตามประสบการณ์การบริหารหรือการสอน วุฒิการศึกษา และเพศ พบว่า

4.1 ผู้บริหารโรงเรียนและครูสายงานการสอนที่มีประสบการณ์ทางการบริหารหรือการสอนต่ำกว่า 10 ปี และ 10 ปีขึ้นไป มีทัศนคติต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากผู้ที่มีประสบการณ์ทางการบริหารหรือการสอนต่ำกว่า 10 ปีนั้น ระยะเวลาที่จบการศึกษามายังไม่มากนัก วิชาความรู้ที่ได้เรียนมายังใหม่อยู่ ส่วนผู้ที่มีประสบการณ์ 10 ปีขึ้นไป ประสบการณ์การทำงานที่สะสมมาจะมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาหรือวิเคราะห์เรื่องต่าง ๆ ได้ดีเช่นกัน ดังนั้นความเห็นของทั้ง 2 กลุ่ม จึงไม่แตกต่างกัน

4.2 ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิกศศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี มีทัศนคติต่อการพัฒนาประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะกรรมสัมมัญญศึกษาได้กำหนดนโยบายด้านการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน มีการจัดทำแนวปฏิบัติดำเนินการพัฒนาประชาธิปไตยไว้ชัดเจน ทำให้ผู้บริหารและครูนำไปใช้ได้ผลในโรงเรียน เกิดความเข้าใจตรงกันและร่วมกันพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนไปในทิศทางเดียวกัน

4.3 วุฒิกศศึกษาของครูที่แตกต่างกัน ทำให้มีความเห็นต่อการพัฒนาประชาธิปไตยแตกต่างกันด้วยนั้น อาจเป็นเพราะครู อาจารย์ที่ศึกษาในระดับที่สูงกว่าปริญญาตรี มักจะเป็นผู้ที่มิวายไม่มากนัก ได้รับการพัฒนาให้มีโลกทัศน์ที่กว้างไกลจึงทำให้มีความคิดเห็นแตกต่างกับครูอาจารย์อื่น ๆ

4.4 ผู้บริหารโรงเรียนและครูสายงานการสอนที่มีเพศต่างกัน มีทัศนคติต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานครไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากในสภาพสังคมปัจจุบัน หญิงและชายมีความเท่าเทียมกัน ได้รับการศึกษาเช่นเดียวกัน ดังนั้น ทัศนะหรือความเห็นต่าง ๆ จึงไม่แตกต่างกัน โดยจะมีความคิด ความรู้สึก และค่านิยมต่าง ๆ คล้ายคลึงกัน

4.5 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีเพศต่างกัน มีทัศนคติต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน แตกต่างกัน ซึ่งตรงกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากในสภาพสังคมไทย เพศหญิงจะได้รับการอบรมสั่งสอนให้เป็นผู้ยอมรับฟัง และปฏิบัติตามในสิ่งต่าง ๆ ง่ายกว่าเพศชาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ โจนส์ (Jones. 1954 : 781 - 832) ที่ได้ศึกษาเรื่องความแตกต่างระหว่างเด็กชายกับเด็กหญิงในด้านการปฏิบัติตามวินัย พบว่า เด็กชายวัยรุ่นฝ่าฝืนระเบียบวินัยมากกว่าเด็กหญิงวัยรุ่น และสังคมมิได้

มุ่งหวังให้ชายหญิงมีพฤติกรรมเหมือนกัน การอบรมเด็กแต่ละเพศจึงแตกต่างกัน มีการเข้มงวด กวดขันหญิงมากกว่าชาย และชายจะมีการพูดเท็จ ไม่ซื่อสัตย์มากกว่าหญิง นอกจากนั้นเด็กชาย วัยรุ่นจะฝ่าฝืนระเบียบวินัยมากกว่า และไม่เต็มใจที่จะกระทำตามกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ด้วย ดังนั้นเมื่อถามความคิดเห็นจึงมีทัศนะที่แตกต่างกัน

กล่าวโดยสรุปผลการวิจัยครั้งนี้แสดงว่าพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา ขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร อยู่ในเกณฑ์มาก แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนได้ดำเนินการส่งเสริมนักเรียนให้มีวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตยได้ผล ที่พบว่ามีการพัฒนา อยู่ในระดับปานกลาง ในเรื่องบุคลากรมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไข เมื่อเกิดปัญหา นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการสอนของครู ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูสายการสอน ยังมีความคิดและความเชื่อแบบอนุรักษนิยม หรือเผด็จการ อยู่ถือความคิดของตนเป็นใหญ่ และไม่ค่อยยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. การส่งเสริมประชาธิปไตยแก่นักเรียน ผู้บริหารโรงเรียนและครู ควรให้การ สนับสนุน ซึ่งแนวปฏิบัติในการส่งเสริมประชาธิปไตยแก่นักเรียน อาจทำได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การเรียนการสอนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้ลงมือ ปฏิบัติและทดลองโดยใช้กระบวนการกลุ่มเป็นหลัก เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม และแสดง ความคิดเห็น ใช้วิธีการสอนหลาย ๆ แบบ เพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีเหตุผล รู้จักแก้ปัญหา เช่น การแบ่งกลุ่มศึกษาค้นคว้า อภิปราย การโต้แย้ง ยกย่อง ชมเชย ผู้มีจิตอาสาประชาธิปไตย ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะเป็น การนำหลักประชาธิปไตยไปใช้ในวิถีชีวิต เช่น ให้นักเรียนในการเผยแพร่ความรู้เรื่องประชาธิปไตย การประชาสัมพันธ์เชิญชวนผู้ปกครองไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ฝึกให้จัดกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ ฝึกให้ รู้จักความเสมอภาคในโอกาสต่าง ๆ เช่น การเข้าแถวตอนหลัง ในการส่งงาน การซื้ออาหาร การเลือกตั้งกรรมการนักเรียน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมห้องสมุด กิจกรรมสหกรณ์ กิจกรรม ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ จัดผู้ว่าให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม

2. โรงเรียนควรจัดให้มีการพัฒนาครู-อาจารย์ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการประชาธิปไตยที่ถูกต้อง โดยครูจะต้องเป็นผู้รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองและเคารพในสิทธิของผู้อื่น บทบาทของครูจะต้องเป็นผู้ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา สนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้ เข้าใจและเห็นจริงด้วยตนเอง กระตุ้นให้นักเรียนมีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กระตุ้นให้นักเรียนสนใจติดตามการทำงานของตัวแทนประชาชนในระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ ครูผู้สอนจะต้องใช้วิธีการสอนหลาย ๆ แบบ รู้จักใช้เครื่องมือหลาย ๆ แบบในการประเมินผล การเรียนของนักเรียน เช่น การสังเกต การซักถาม การซักถาม นอกจากนี้กิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นอย่าแยกจากครูกับศิษย์ ให้ถือว่าเป็นการร่วมกันฝึกอบรมตนเองทั้ง 2 ฝ่ายไปพร้อม ๆ กัน

3. ผู้บริหารโรงเรียน ครู - อาจารย์ จะต้องเปิดใจกว้างเพื่อรับฟังการประเมินการปฏิบัติงานของแต่ละฝ่าย ผู้บริหารโรงเรียนควรสร้างบรรยากาศในการทำงานให้ราบรื่นที่สำคัญคือ การกระจายอำนาจ การกำหนดระเบียบแบบแผนในการทำงานให้รัดกุมเหมาะสมกับผู้บังคับบัญชา นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อลูกน้อง เปิดโอกาสให้ลูกน้องได้เสนอแนะให้ข้อคิดเห็น การมอบหมายงานให้ทำจะต้องชี้แนะให้เข้าใจงานและวิธีการทำงานโดยละเอียด การมอบอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบให้ผู้บังคับบัญชานั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องให้สิทธิและอำนาจในการปฏิบัติงานอย่างสมบูรณ์ ไม่เข้าไปตรวจสอบ ควบคุม หรือมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บังคับบัญชา และควรเปิดโอกาสให้ครู-อาจารย์ ร่วมกันกำหนดและจัดให้ครู-อาจารย์ มีส่วนร่วมในการควบคุมติดตามประเมินโรงเรียน โดยจัดเป็นรูปคณะกรรมการ ซึ่งอาจมีนักเรียนเข้ามาเป็นส่วนเป็นกรรมการในบางคณะกรรมการก็ได้ ซึ่งหากผู้บริหารได้พัฒนาการบริหารองค์กรดังกล่าวแล้วก็จะทำให้ปัญหาที่เกิดจากบุคลากรในโรงเรียนมีส่วนในการประเมินการปฏิบัติงานของโรงเรียนและโรงเรียนมีการกระตุ้นและผลักดันให้บุคลากรในโรงเรียน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขเมื่อเกิดปัญหา ซึ่งมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ได้มีการปฏิบัติมากขึ้นซึ่งจะทำให้การพัฒนาโรงเรียนประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น การไม่ยอมรับในบทบาทหน้าที่ของกันและกันก็จะไม่เกิดขึ้น และการปฏิบัติงานก็จะให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจ

4. ปัญหาที่เกิดจากการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย ที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับต่ำกว่าข้ออื่น ๆ คือ เรื่องโรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนรวมกลุ่มประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนนั้น โรงเรียนจะต้องแนะนำให้นักเรียนเห็นประโยชน์ของโครงการดังกล่าว

ว่าเป็นโครงการที่ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกตนเองให้เป็นผู้ที่สามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งจะสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยการสนับสนุนจากบุคคลหลายฝ่ายได้แก่

4.1 การได้รับความสนับสนุนจากคณะครู - อาจารย์ ในการให้คำปรึกษา ร่วมคิดกับนักเรียน ครู - อาจารย์บางคน อาจมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อกิจกรรมนักเรียนเห็นว่างานวิชาการสำคัญกว่าผู้บริหารโรงเรียนจึงควรให้การสนับสนุน ให้รางวัล ความดีความชอบ การยกย่องชมเชยในโอกาสที่เหมาะสมก็จะเป็นกำลังใจในการทำกิจกรรม

4.2 การสนับสนุนจากฝ่ายนักเรียน ตามปกตินักเรียนจะมีความสนใจในเรื่องกิจกรรมอยู่บ้างแล้ว การชี้แนะให้เขาเห็นประโยชน์ก็จะทำให้นักเรียนสนใจที่จะทำกิจกรรมนี้

4.3 การสนับสนุนจากฝ่ายผู้ปกครอง ซึ่งผู้ปกครองจะให้การสนับสนุนกิจกรรมนี้เพียงใดนั้น จะต้องชี้ให้เห็นถึงความก้าวหน้า ความสำเร็จที่จะเกิดกับบุตรหลานของเขา

สิ่งที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การจัดเวลาให้เหมาะสมกับสภาพของนักเรียนใน กรุงเทพมหานคร ไม่ควรจัดหลังเวลาเลิกเรียน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่นักเรียนส่วนใหญ่ จะต้องกลับบ้าน วิธีที่ดีโรงเรียนควรจัดเวลาสำหรับกิจกรรมลงในตารางเรียนโดยลดเวลาเรียนของบางวิชาที่ไม่อยู่ในข่ายวิชาการลงบ้าง ขยายวันเรียนให้ยาวขึ้น หรือลดช่วงเวลาเรียนของวันใดวันหนึ่งให้น้อยลง

5. การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่ช่วย ในการส่งเสริมประชาธิปไตยโดยให้เกิดขึ้นแก่นักเรียนนั้น บรรยากาศในโรงเรียนที่เต็มไปด้วยความอบอุ่น ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความสามัคคีและความจริงใจต่อกัน คณะครูสอนให้นักเรียนคิดโดยใช้คำถาม บุคลิกภาพของครูควรเป็นผู้มีความยุติธรรม ยืนหยัดเข้มแข็งเป็นกันเองกับนักเรียน ยอมรับความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน การจัดห้องเรียนต้องเอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมกลุ่มย่อยในห้องเรียนจะช่วยให้นักเรียนฝึกการปกครองตนเองและกลุ่ม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรศึกษาวิจัย การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษาอื่นที่ห่างไกลจากกรุงเทพมหานคร เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับโรงเรียนที่มีการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนในระดับที่ใกล้เคียงกันหรือไม่

2. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายขอบเขตในการวิจัยโดยศึกษาตัวแปรเพิ่มขึ้น เช่น ขนาดของโรงเรียน โรงเรียนที่รับเฉพาะนักเรียนชาย โรงเรียนที่รับเฉพาะนักเรียนหญิง โรงเรียนสาธิตฯ

3. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรถามความคิดเห็นไปถึงนักเรียนระดับชั้นอื่นบ้าง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนก วงษ์ตระหง่าน. ประชาธิปไตยกับการเมืองและการเลือกตั้ง. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยา
การพิมพ์, 2526.
- กลิ่น สระทองเนียม. "สอนประชาธิปไตยในโรงเรียนอย่างไรจึงจะไม่ถูกมองว่า "ตาบอด-
คลำช้าง"," ประชาศึกษา. 42 (2) : 20 - 21 ; พฤศจิกายน 2534.
- กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา. จำนวนห้องเรียน นักเรียน ครู และภารโรง สังกัด
โรงเรียนมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2537 ฝ่ายสถิติและข้อมูล, 2537.
- กาญจนา ศรีภาพสินธุ์. การบริหารกิจการนักเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533.
- กิตติมา ปรีดีดีดล. การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : อักษรพัฒนา,
2523.
- โกวิท วรพิพัฒน์ และเยาวรีนทร์ จันทรมัญญะ. "อีกก้าวหนึ่งของการมัธยมศึกษา,"
คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาฯ สหประชาชาติ. 21(1) : 25 - 29 ;
มกราคม - มีนาคม 2533.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อ
พัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา. ม.ป.ท., 2537.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน สำนักราชบัณฑิตยสถาน. แผนการศึกษาแห่งชาติ
พุทธศักราช 2535. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี, 2535.
- วัตถุประสงค์นโยบายและมาตรการของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7
(2535 - 2539). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี, 2534.
- กีฤทธิ ปราโมช, ม.ร.ว. ประชาธิปไตยของไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อมรการพิมพ์,
2518.
- ครูทอง ขนบท. "ครูกับประชาธิปไตย," วิทยากรย. 89(7) : 12 - 13 ; กรกฎาคม
2534.
- จรรยา ภูมิ. การสอนวิชาสังคมศึกษา. กาฬสินธุ์ : โรงพิมพ์ประสานการพิมพ์, 2520.

จรูญ สุภาพ. หลักรัฐศาสตร์ภาคพิศดาร แนวทฤษฎีและประยุกต์. กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.

จิรภา สุนทรสิด. "โรงเรียนกับการปลูกฝังประชาธิปไตย," สารพัฒนาหลักสูตร.

10(106) : 41 - 44 ; กรกฎาคม - กันยายน 2534.

ฉวีวรรณ กฤษสินชัย. บทบาทของครูตามการรับรู้ของตนเองในการส่งเสริมค่านิยมและบุคลิกภาพ ประชาธิปไตย ให้แก่นักเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษา 8. วิทยานิพนธ์ ค.ม.

กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528. อัดสำเนา.

เชาวรัตน์ ศันสยะวิชัย. "ประชาธิปไตย," พัฒนาชุมชน. 6 : 45 ; 19 มิถุนายน 2525.

ณัฐ ภมรประวัติ. ความคาดหวังของมหาวิทยาลัยที่มีต่อนักเรียนมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ :

กรมสามัญศึกษา, 2534.

ถวิล เกื้อกูลวงศ์. การบริหารการศึกษาไทยสมัยใหม่ : ทฤษฎีวิจัยและปฏิบัติ. กรุงเทพฯ :

วัฒนาพานิช, 2530.

ทางคูณ อินทมาสน์. การนำเสนอโปรแกรมสำหรับครูภาษาไทยในการปลูกฝังความเป็น

นักประชาธิปไตยแก่นักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ม.

กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529. อัดสำเนา.

ทิสนา แฉมณี. ช่วยครูฝึกประชาธิปไตย. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

ธงชัย สันติวงษ์. พฤติกรรมมองการณ์. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2535.

ธนินทร์ ญาณพิทักษ์. รัฐศาสตร์สำหรับครู. อุบลราชธานี : วิทยาลัยครูอุบลราชธานี, 2520.

ธเนศ ขำเกิด. "การจัดโรงเรียนเสมือนหนึ่งเป็นบ้าน," สารพัฒนาหลักสูตร. 102 :

36 - 39 ; กันยายน 2533.

_____. การพัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนโดยใช้เทคนิคการวางแผนเป็นทีม.

กรุงเทพฯ : หน่วยงานพิเศษที่ กรมสามัญศึกษา, 2533.

_____. แนวทางการสร้างเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา.

ม.ป.ป. อัดสำเนา.

นงนุช รจนเลิศ. การศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตนเองของนักเรียนวัยรุ่น.

ปริญญาโท คศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,

2533. อัดสำเนา.

- บรรจง ชูสกุลชาติ. แนวคิดและประสบการณ์ในการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา, 2533.
- _____. "ประชาธิปไตยในโรงเรียน," มิตรครู. 33(11) : 7 - 10 ; มิถุนายน 2534.
- บรรจง พงศ์สาสตร์. คำปรารภของอธิบดีกรมสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ : สามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2536.
- บรรจบ เสริมทอง. "งานกิจการนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา," เอกสารประกอบคำบรรยายโครงการฝึกอบรมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา. หน้า 7 - 23. กรุงเทพฯ : กรมสามัญศึกษา, 2534.
- บัญญัติ สมชอบ. "แนวคิดในการเสริมสร้างประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา," วิทยจารย์. 91 (3) : 23 ; มีนาคม 2536.
- ประชาสัมพันธ์, กรม และสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ. แนวทางประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2529.
- ประยูร ศรีประสาธน์. "จะให้สถานศึกษาปลูกหรือฝังประชาธิปไตย," เดลินิวส์. 6 ; 8 สิงหาคม 2535.
- ประโยชน์ หิรัญภัทร. ทัศนคติของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 6 ที่มีต่อวิถีชีวิตประชาธิปไตย. วิทยานิพนธ์ กษ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2519. อัดสำเนา.
- ประหยัด หงษ์ทองคำ. "ประชาธิปไตย ความหมาย หลักการและปัจจัยเอื้ออำนวย," การศึกษา. 13(3) : 7 - 11 ; ธันวาคม 2513.
- ปรีชา ขาติมาลากร. อุดมการณ์ประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2521.
- ปรีดา รุ่งโรจน์. การบริหารกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยภายในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ การศึกษาเฉพาะกรณี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533. อัดสำเนา.
- สุสดี รอบรู้. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน, 2534.
- พนัส หันนาคิน. หลักการบริหารโรงเรียน. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2524.

พยุหศักดิ์ สนเทศ. "การบริหารงานปกครองในโรงเรียนมัธยมศึกษา," สารพัฒนาหลักสูตร.
(96) : 44 - 49 ; มีนาคม 2533.

พรทิพย์ ทรัพย์สิน. การฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่เหมาะสมเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนด่านสำโรง สมุทรปราการ. ปรินิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.

ภิญโญ สาธร. "การบริหารการศึกษากับการพัฒนาประเทศ," วารสารการวิจัย. 19(1) :
14 - 26 ; มกราคม - มีนาคม 2532.

รัชณี พลาภักษ์. บทบาทของครูโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย
ให้แก่นักเรียนระดับประถมศึกษา ตามการรับรู้ของครูและนักเรียน. วิทยานิพนธ์ ค.ม.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531. อัดสำเนา.

รุ่งทิพา จักรกร. การมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองธรรม, 2526.

ลาววัลย์ รักไทยดี. การส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยในโรงเรียนของครูโรงเรียนประถม
ศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของตนเอง. วิทยานิพนธ์ ค.ม.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529. อัดสำเนา.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. หลักการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ : ศึกษาพร จำกัด, 2531.

วิจิตร วรุตบางกูร. ศิลปศาสตร์น่ารู้สำหรับผู้ منا. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2525.

วิชาการ, กรม. การเมือง การปกครอง. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ,
2524.

วิเชียร เป็ลยวจิตร. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารระดับกองของกระทรวง
ศึกษาธิการกับบรรยากาศขององค์การ. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.

วิสุทธิ โพธิ์แท่น. ประชาธิปไตยแนวความคิดและตัวแบบประเทศประชาธิปไตยในอุดมคติ.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524.

วีรพัฒน์ อดิโรจน์. ศึกษาการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและทัศนคติและประโยชน์ของนักเรียนหมู่บ้าน
เด็ก จังหวัดกาญจนบุรี. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.

ศิริกาญจน์ ทองอินทร์. "การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน
ประถมศึกษา," สารพัฒนาหลักสูตร. 16 - 18 ; 2529.

สงวน สุทธิเลิศอรุณ. การบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, 2529.

สมพงษ์ เกษมนลิน. การบริหารงานบุคคลแผนใหม่. หน้า 289 - 290. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2523.

สมยศ นาวิการ. องค์การ : ทฤษฎีและพฤติกรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดวงกมล,
2526.

สมศักดิ์ เกี้ยวกิ่งแก้ว. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐศาสตร์. เชียงใหม่ : มิตรนราการพิมพ์,
2525.

สามัญศึกษา, กรม. การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ด้านโรงเรียน. หน่วยงานนิเทศก์
ฝ่ายนิเทศการบริหาร เอกสารลำดับที่ 1/2532 โรงพิมพ์คุรุสภา กรุงเทพฯ, 2532.

_____. การสร้างเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา,
2529.

_____. เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา,
2523.

_____. แผนพัฒนาการศึกษา การศาสนาและวัฒนธรรมระยะที่ 7 (2535 - 2539).
กรุงเทพฯ : กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2535.

_____. คู่มือสร้างเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษา. หน่วยงานนิเทศก์ เอกสารลำดับที่
9/2536. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2536.

_____. คู่มือนิเทศการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา.
หน่วยงานนิเทศก์ เอกสารลำดับที่ 10/2535 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา,
2536.

_____. นโยบายกรมสามัญศึกษาปีงบประมาณ 2535. กรุงเทพฯ : กรมสามัญศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ. 2534.

_____. สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาการศึกษาฯ ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539).
กรุงเทพฯ : กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา, 2534.

_____. เอกสารประกอบการอบรมการบริหารบุคลากรในโรงเรียนมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ :
กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา, 2525.

- สามัญศึกษา, กรม. เอกสารสนับสนุนการดำเนินงานตามทิศทางการจัดการศึกษาของกรมสามัญศึกษา เรื่องการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2532.
- สายสมร อินทรวิมล. การสอนเพื่อพัฒนาแนวความคิดประชาธิปไตยในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วิทยานิพนธ์ กษ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2526. อัดสำเนา.
- สุจิตต์ธรรมราช, มหาวิทยาลัย. เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารบุคลากรในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุจิตต์ธรรมราช, 2525.
- เสริมวิทย์ ศุภเมธี. การบริหารกิจการนักเรียน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์, 2531.
- เสถียร เหลืองอร่าม. มนุษย์สัมพันธ์ในองค์กร. กรุงเทพฯ : วัชรินทร์การพิมพ์, 2525.
- อรุณ รักธรรม. "การศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร," เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา พฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร หน่วยที่ 1 - 7 มหาวิทยาลัยสุจิตต์ธรรมราช. กรุงเทพฯ : ฝ่ายการพิมพ์มหาวิทยาลัยสุจิตต์ธรรมราช, 2528.
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. หลักการบริหารทั่วไป. กรุงเทพฯ : อนงค์ศิลป์การพิมพ์, 2527.
- Frederick, Robert W. The Third Curriculum. New York : Appleton Century Cridts, Inc., 1959
- Glatthorn, Allen A. and Norman A. Spencer. Middle School Junior High Principal's Handbook : A Practical Guide for Developing Better Schools. New Jersey : Prentice - Hall, Inc., 1986.
- Gorton, Richard A. School Administrator and Supervisor : Leadership, Challenges and Opportunities. U.S.A. : Wm. C. Brown Company Publishers, 1983.
- Hoy, Wayne K. and Cecil G. Miskel. Educational Administration : Theory, Research and Practice. 2 nd ed. New York : Random House, 1982.
- Jarolimek, John. Social Study in Elementary Education. New York : Macmillan Company, 1967.

- Jones, V. "Character Development Children," An Objective Approach in Carmichael Manual of Child Psychology. New York : John Wiley and Sons Inc., 1959.
- Krejcie, Robert V. and Daryle W. Morgan. "Determining Sample Size for Research Activities," Journal of Educational and Psychological Measurement. 30(3) : 603 - 610, 1970.
- Mork, Gordon, M.A. Social Studies in Elementary Education. New York : The Macmillan Company, 1967.
- Miller, Franklin A. and others. Planning student activities. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice - Hall, 1956.
- Scott, P.B.B. Roger and R.Y. Marian. "School Reinforcement Under Nature Conditions," Child Development. 38 : 63 ; Inly, 1967.
- Steer, Richard M. and Lyman, Porten. Motivation and Work Behavior. New York : McGraw - Hill, 1979.

חכמתארת

ภาคผนวก ก.

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

หนังสือขอความร่วมมือกรอกแบบสอบถาม

เครื่องมือวิจัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

นายอัศวิน	วรรณวินเวศร์	หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์	กรมสามัญศึกษา
นายธเนศ	ชาเกิด	ศึกษานิเทศก์	กรมสามัญศึกษา
นางสาวกอบกุล	ดิษฐรัมย์	ศึกษานิเทศก์	กรมสามัญศึกษา
นางสาวชัชไฉ	ชานินบรรณาการ	ศึกษานิเทศก์	กรมสามัญศึกษา
นายประวัติ	นิลวัชรเมธี	ผู้อำนวยการโรงเรียนบางกรวย	

ที่ ทม 1007/๒๕๓๓

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

13 กรกฎาคม 2538

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบางบัวทอง

บัณฑิตวิทยาลัย ขอรับรองว่า นางสาวกวี วรจนา เป็นนิสิตระดับปริญญาโท
วิชาเอกการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

นิสิตผู้มีความประสงค์จะมาติดต่อขอความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า เพื่อทำปริญญานิพนธ์
เรื่อง การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขต
กรุงเทพมหานคร

ทั้งนี้อยู่ในความควบคุมดูแลของ

ผศ. สุภัฏญา ตียะสุวรรณ

ประธาน

อ. สุพีพรรณ พัฒนพานิชย์

กรรมการ

สิ่งที่นิสิตได้ขอความอนุเคราะห์ คือ ขอให้ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตอบแบบสอบถาม ในระหว่าง
เดือนกรกฎาคม - สิงหาคม 2538 เพื่อเป็นข้อมูลในการทำปริญญานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือในครั้งนี้ และขอขอบคุณในความ
ช่วยเหลืออนุเคราะห์ใดๆ ที่ท่านจะโปรดให้แก่นิสิตผู้นี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ดร. ศิริญา พูลสุวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 2584119

ที่ ศธ 0806/03406

กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ กทม.10300

9 สิงหาคม 2538

เรื่อง ขอความร่วมมือในการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ชุด

ด้วย นางสาวกวี วรจาปา ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 6 โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย
ช่วยราชการกองการมัธยมศึกษา ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานวิชาการ และเป็นนิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอก
การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ขณะนี้กำลังศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขต
กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์ผู้บริหารโรงเรียน ครู-อาจารย์สาธการสอน และ
นักเรียน ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตอบแบบสอบถาม เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัยต่อไป

กองการมัธยมศึกษาพิจารณาแล้ว เห็นว่าการวิจัยเรื่องดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อ
งานประชาธิปไตยในโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง จึงเห็นควรสนับสนุน โดยขอความร่วมมือจากโรงเรียนให้
ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามดังกล่าว และกรุณาส่งคืน นางสาวกวี วรจาปา กลุ่มพัฒนาการศึกษา
กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กทม.10300 ภายในวันที่ 31 สิงหาคม 2538

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นายวีระ บุญนิเวศ)

ผู้อำนวยการกองการมัธยมศึกษา

กลุ่มพัฒนาการศึกษา

โทร. 2804256

แบบสอบถาม

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ในฐานะที่ท่านเป็นผู้บริหารโรงเรียนหรือครูสายงานการสอน ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน ผู้วิจัยจึงขอความกรุณาจากท่านได้แสดงความคิดเห็นและตอบแบบสอบถามต่อไปนี้ให้ครบทุกข้อ ตามสภาพความเป็นจริงทั้ง 3 ตอน เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพ ประสบการณ์ วุฒิการศึกษา และเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในที่กำหนดไว้ให้ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1.1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

- ☐ ผู้อำนวยการ
- ☐ ผู้ช่วยผู้อำนวยการหรือผู้รักษาการ
- ☐ ครูสายงานการสอน

1.2 ประสบการณ์ทางการบริหารหรือประสบการณ์ทางการสอน

- ☐ ต่ำกว่า 10 ปี
- ☐ ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป

1.3 วุฒิการศึกษา

- ☐ ปริญญาตรี
- ☐ สูงกว่าปริญญาตรี

1.4 เพศ

- ☐ เพศชาย
- ☐ เพศหญิง

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ขอให้ท่านอ่านข้อความต่อไปนี้
รอบคอบทีละข้อ แล้วพิจารณาว่าท่านมีความเห็นว่าการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน
ของท่านในแต่ละข้อนั้น โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับใด (มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย
น้อยที่สุด) แล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องหนึ่งทางด้านขวามือที่ท่านเห็นว่า
ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ลำดับ ที่	การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	1. <u>ด้านการจัดองค์การบริหารให้มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย</u>					
1	โรงเรียนเปิดโอกาสให้มีการเลือกหัวหน้าหมวด หัวหน้างาน หัวหน้าชั้น และอื่น ๆ	...	...	...	...	...
2	โรงเรียนมีแผนผังแสดงสายการปฏิบัติงาน บุคลากรเข้าใจอย่างชัดเจน	...	...	...	...	...
3	ผู้บริหารได้มอบอำนาจ กระจายงานไปตามสายงานโดยมีคณะกรรมการหรือกลุ่มรับผิดชอบ	...	...	...	...	...
4	บุคลากรในโรงเรียนยอมรับในบทบาทหน้าที่ของกันและกันและให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจ	...	...	...	...	...
5	คณะกรรมการแต่ละงานมีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือ หาข้อยุติก่อนนำไปสู่การปฏิบัติ	...	...	...	...	...
6	โรงเรียนจัดบุคลากรให้ทำงานตามความรู้ ความสามารถและความถนัด	...	...	...	...	...
7	คณะกรรมการและนักเรียนมีโอกาสเลือกสมาชิกเข้าร่วมทีมงานเองบ้าง	...	...	...	...	...

ลำดับ ที่	การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
8	บุคลากรในโรงเรียนยอมรับความคิดเห็น และยินดีปฏิบัติตามมติกลุ่ม.....	...	...	...	...	...
9	บุคลากรในโรงเรียนพิจารณาตัดสินปัญหาหรือความขัดแย้งโดยอาศัยเหตุผลประกอบกับหลักคุณธรรม.....	...	...	...	...	...
10	มีคณะกรรมการพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรในโรงเรียนด้วยความเสมอภาคและเป็นธรรม.....	...	...	...	...	...
11	มีการกระตุ้นและผลักดันให้บุคลากรในโรงเรียน ร่วมคิดร่วมทำร่วมแก้ปัญหาอยู่เสมอ.....	...	...	...	...	...
12	บุคลากรมีส่วนร่วมในการประเมินการปฏิบัติงานของโรงเรียน.....	...	...	...	...	...
2. ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย						
1	โรงเรียนจัดรายวิชาให้นักเรียนเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจอย่างหลากหลาย.....	...	...	...	...	...
2	โรงเรียนจัดครูแนะแนวหรืออาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำการเลือกรายวิชาเรียน.....	...	...	...	...	...
3	นักเรียนมีโอกาสพิจารณารายวิชาตามความเหมาะสมก่อนก่อนการตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง.....	...	...	...	...	...
4	นักเรียนมีโอกาสได้เลือกเรียนวิชาสังคมศึกษาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประชาธิปไตยเป็นพื้นฐาน.....	...	...	...	...	...
5	ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมุ่งส่งเสริมให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม.....	...	...	...	...	...

ลำดับ ที่	การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
6	ครูเปิดใจกว้างให้นักเรียนได้อภิปรายแสดงความคิดเห็น ภายในชั้นเรียนได้.....	...	...	...	...	...
7	นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลและให้ข้อมูลย้อนกลับ เกี่ยวกับการสอนของครู.....	...	...	...	...	...
8	ครูให้ความรักความเอาใจใส่และความเป็นกันเองต่อนักเรียน	...	...	...	...	...
9	เมื่อนักเรียนทำผิดครูลงโทษหรือว่ากล่าวตักเตือนนักเรียน อย่างมีเหตุผล.....	...	...	...	...	...
10	เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นนักเรียนและครูร่วมกันคิดแก้ไขปัญหา.....	...	...	...	...	...
11	ครูอาจารย์ในโรงเรียนให้ค่ายก่อกองชมเชยพฤติกรรมที่ดี ของนักเรียนอยู่เสมอ.....	...	...	...	...	...
12	ครูที่ปรึกษาเปิดโอกาสให้นักเรียนกำหนดกฎระเบียบต่าง ๆ ของห้องเรียน และมีการควบคุมกันเองให้เป็นไปตามกติกาที่ กำหนด.....	...	...	...	...	...
3. <u>ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย</u>						
1	โรงเรียนเปิดโอกาสให้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการนักเรียน	...	...	...	...	...
2	นักเรียนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมตามความถนัดและความ สนใจ.....	...	...	...	...	...
3	นักเรียนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบการจัดกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ	...	...	...	...	...
4	โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนรวมกลุ่มประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน.....	...	...	...	...	...

ลำดับ ที่	การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
5	โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดย ส่งผลงานไปประกวด แข่งขัน.....	...	...	...	...	...
6	คณะกรรมการนักเรียนมีการประชุมวางแผนการจัดกิจกรรม ต่าง ๆ.....	...	...	...	...	...
7	บุคลากรในโรงเรียนให้ความสำคัญในการร่วมจัดกิจกรรม นอกโรงเรียน.....	...	...	...	...	...
8	โรงเรียนจัดกิจกรรมอบรมผู้นำนักเรียนแก่คณะกรรมการ นักเรียนคณะสี่และหัวหน้าห้องเรียน.....	...	...	...	...	...
9	โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมวางแผนและดำเนิน กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี.....	...	...	...	...	...
10	โรงเรียนได้จัดกิจกรรมอย่างหลากหลายเพื่อให้นักเรียนมี โอกาสได้เลือกอย่างเต็มที่.....	...	...	...	...	...
11	ลักษณะกิจกรรมที่โรงเรียนจัดส่วนใหญ่ส่งเสริมนักเรียน โดย ส่วนรวม มากกว่ามุ่งส่งเสริมความสามารถเฉพาะตัว.....	...	...	...	...	...
12	กิจกรรมที่นักเรียนปฏิบัติมุ่งเน้นให้นักเรียนเป็น นักคิด นักพูด นักฟัง และผู้ปฏิบัติที่ดี.....	...	...	...	...	...
4. <u>ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เป็น</u> <u>ประชาธิปไตย</u>						
1	บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนรับผิดชอบในการจัดดูแลรักษา บรรยากาศ และสภาพแวดล้อมในโรงเรียน.....	...	...	...	...	...
2	บริเวณในโรงเรียนและอาคารสถานที่ สะอาด สวยงาม....	...	...	...	...	...

ลำดับ ที่	การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
3	บุคลากรในโรงเรียนเป็นกันเอง ยิ้มแย้มแจ่มใสและเป็นมิตร ต่อกัน.....	...	...	...	...	...
4	บุคลากรในโรงเรียนพบปะสังสรรค์ รวมกลุ่มทำกิจกรรม หลาย ๆ รูปแบบ.....	...	...	...	...	...
5	พัสดุครุภัณฑ์ได้รับการเอาใจใส่ ซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ ใช้งานได้ดี.....	...	...	...	...	...
6	ครูให้ความรักความเอาใจใส่และความเป็นกันเองแก่นักเรียน					
7	โรงเรียนได้มอบหมายให้ครูและนักเรียนเสนอความรู้เรื่อง ประชาธิปไตย โดยชี้ป้ายนิเทศ ป้ายประกาศ และกิจกรรม หน้าเสาธง.....	...	...	...	...	...
8	บทบาทของครูเวรหน้าประตูโรงเรียนและบรรยากาศหน้าเสา ธงตอนเช้า สร้างความรู้สึกที่ดีแก่นักเรียน.....	...	...	...	...	...
9	โรงเรียนจัดบริการต่าง ๆ เช่น น้ำดื่ม ห้องน้ำ ที่รับประทานอาหาร อาหารเหมาะสม.....	...	...	...	...	...
10	โรงเรียนจัดให้นักเรียนมีส่วนรับผิดชอบในการดูแลรักษา ความสะอาดห้องเรียน และบริเวณอาคารสถานที่.....	...	...	...	...	...
11	โรงเรียนจัดให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อม เสริม ด้านวิชาการ เช่น อุทยานการศึกษา พิพิธภัณฑ์ ฯลฯ...	...	...	...	...	...
12	โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนมีอิสระในการควบคุมตนเอง ตามข้อตกลงของห้อง.....	...	...	...	...	...

แบบสอบถาม

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ในฐานะที่ท่านเป็นผู้บริหารโรงเรียนหรือครูสายงานการสอน ที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านได้แสดงความคิดเห็นและ ตอบแบบสอบถามต่อไปให้ครบทุกข้อ ตามสภาพความเป็นจริงทั้ง 3 ตอน เพื่อจะได้นำผลการวิจัย ไปใช้ในการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในที่กำหนดไว้ ให้ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

[] เพศชาย

[] เพศหญิง

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ขอให้ท่านอ่านข้อความต่อไปนี้
รอบคอบทีละข้อ แล้วพิจารณาว่าท่านมีความเห็นว่าการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน
ของท่านในแต่ละข้อนี้ โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับใด (มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย
น้อยที่สุด) แล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องหนึ่งทางด้านขวามือที่ท่านเห็นว่าตรง
กับความเป็นจริงมากที่สุด

ลำดับ ที่	การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	1. ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย					
1	โรงเรียนจัดรายวิชาให้นักเรียนเลือกเรียนตามความถนัดและ ความสนใจอย่างหลากหลาย.....	...	...	...	...	...
2	โรงเรียนจัดครูแนะแนวหรืออาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำ การเลือกรายวิชาเรียน.....	...	...	...	...	...
3	นักเรียนมีโอกาสดิการรายวิชาตามความเหมาะสมก่อน ก่อนการตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง.....	...	...	...	...	...
4	นักเรียนมีโอกาสดได้เลือกเรียนวิชาสังคมศึกษาที่มีเนื้อหาเกี่ยว กับประชาธิปไตยเป็นพื้นฐาน.....	...	...	...	...	...
5	ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมุ่งส่งเสริมให้ นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม.....	...	...	...	...	...
6	ครูเปิดใจกว้างให้นักเรียนได้อภิปรายแสดงความคิดเห็น ภายในชั้นเรียนได้.....	...	...	...	...	...
7	นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลและให้ข้อมูลย้อนกลับ เกี่ยวกับการสอนของครู.....	...	...	...	...	...
8	ครูให้ความรักความเอาใจใส่และความเป็นกันเองต่อนักเรียน	...	...	...	...	...

ลำดับ ที่	การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
9	เมื่อนักเรียนทำผิดครูลงโทษหรือว่ากล่าวตักเตือนนักเรียน อย่างมีเหตุผล.....					
10	เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นนักเรียนและครูร่วมกันคิดแก้ไขปัญหา.....					
11	ครูอาจารย์ในโรงเรียนให้คำยกย่องชมเชยพฤติกรรมที่ดี ของนักเรียนอยู่เสมอ.....					
12	ครูที่ปรึกษาเปิดโอกาสให้นักเรียนกำหนดกฎระเบียบต่าง ๆ ของห้องเรียน และมีการควบคุมกันเองให้เป็นไปตามกติกาที่ กำหนด.....					
2. ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย						
1	โรงเรียนเปิดโอกาสให้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการนักเรียน.....					
2	นักเรียนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมตามความถนัดและความ สนใจ.....					
3	นักเรียนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบการจัดกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ.....					
4	โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนรวมกลุ่มประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน.....					
5	โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดย ส่งผลงานไปประกวด แข่งขัน.....					
6	คณะกรรมการนักเรียนมีการประชุมวางแผนการจัดกิจกรรม ต่าง ๆ.....					
7	บุคลากรในโรงเรียนให้ความสำคัญในการร่วมจัดกิจกรรม นอกโรงเรียน.....					

ลำดับ ที่	การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
8	โรงเรียนจัดกิจกรรมอบรมผู้นำนักเรียนแก่คณะกรรมการ นักเรียนคณะสีและหัวหน้าห้องเรียน.....					
9	โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมวางแผนและดำเนิน กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี.....					
10	โรงเรียนได้จัดกิจกรรมอย่างหลากหลายเพื่อให้นักเรียนมี โอกาสได้เลือกอย่างเต็มที่.....					
11	ลักษณะกิจกรรมที่โรงเรียนจัดส่วนใหญ่ส่งเสริมนักเรียน โดย ส่วนรวม มากกว่ามุ่งส่งเสริมความสามารถเฉพาะตัว.....					
12	กิจกรรมที่นักเรียนปฏิบัติมุ่งเน้นให้นักเรียนเป็น นักคิด นักพูด นักฟัง และผู้ปฏิบัติที่ดี.....					
3. <u>ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เป็น</u> <u>ประชาธิปไตย</u>						
1	บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนรับผิดชอบในการจัดดูแลรักษา บรรยากาศ และสภาพแวดล้อมในโรงเรียน.....					
2	บริเวณภายในโรงเรียนและอาคารสถานที่ สะอาด สวยงาม....					
3	บุคลากรในโรงเรียนเป็นกันเอง ยิ้มแย้มแจ่มใสและเป็นมิตร ต่อกัน.....					
4	บุคลากรในโรงเรียนพบปะสังสรรค์ รวมกลุ่มทำกิจกรรม หลาย ๆ รูปแบบ.....					
5	พัสดุครุภัณฑ์ได้รับการเอาใจใส่ ซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ ใช้งานได้ดี.....					

ลำดับ ที่	การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
6	ครูให้ความรักความเอาใจใส่และความเป็นกันเองแก่นักเรียน					
7	โรงเรียนได้มอบหมายให้ครูและนักเรียนเสนอความรู้เรื่อง ประชาธิปไตย โดยใช้ป้ายนิเทศ ป้ายประกาศ และกิจกรรม หน้าเสาธง.....	...	...	...	...	...
8	บทบาทของครูเวรหน้าประตูโรงเรียนและบรรยากาศหน้าเสา ธงตอนเช้า สร้างความรู้สึกที่ดีแก่นักเรียน.....	...	...	...	...	...
9	โรงเรียนจัดบริการต่าง ๆ เช่น น้ำดื่ม ห้องน้ำ ที่รับประทานอาหาร เหมาะสม.....	...	...	...	...	...
10	โรงเรียนจัดให้นักเรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดูแลรักษา ความสะอาดห้องเรียน และบริเวณอาคารสถานที่.....	...	...	...	...	...
11	โรงเรียนจัดให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อม เสริม ด้านวิชาการ เช่น อุทยานการศึกษา พิพิธภัณฑ์ ฯลฯ...	...	...	...	...	...
12	โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนมีอิสระในการควบคุมกันเอง ตามข้อตกลงของห้อง.....	...	...	...	...	...

ภาคผนวก ข.

สรุปปัญหาและข้อเสนอแนะในแบบสอบถามปลายเปิด

ข้อเสนอแนะของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร สรุปได้ดังนี้

1. ด้านการจัดองค์การบริหาร

ผู้บริหารเห็นว่า ในโรงเรียนควรได้มีการกระจายอำนาจการทำงานจากฝ่ายต่าง ๆ ไปสู่หมวดวิชา หัวหน้างานต่างๆ ตามความสำคัญและความจำเป็น นอกจากนั้นในโรงเรียนควรมีเขตการเลือกตั้ง คณะกรรมการนักเรียน คณะสี ให้มีส่วนร่วมจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน ให้นักเรียนได้ฝึกทักษะประสบการณ์ในการคิด ทำ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง ในกิจกรรมต่าง ๆ โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้มีการเลือกตั้ง หัวหน้างาน หัวหน้าหมวดวิชา และคณะกรรมการต่าง ๆ ตามวาระอันเหมาะสม เพื่อปรับเปลี่ยนภาวะผู้นำและการทำงาน และกรรมการฝ่าย งาน และหมวดวิชาต่างๆ ควรได้มีการประชุมปรึกษาหารือแจ้งข่าวสารต่างๆหรือดำเนินการดินที่ประชุมแบบปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ควรมีการแต่งตั้งกรรมการที่ปรึกษาทั้งในระดับสูง กลาง และระดับล่าง มีการพัฒนาทีมงานให้มีคุณภาพ และเป็นที่ยอมรับแก่ผู้ร่วมงานและชุมชน มีการบำรุงขวัญ และกำลังใจ เปิดโอกาสให้ครูซักถามข้อข้องใจ

ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นการบริหารโรงเรียนมากขึ้น ผู้บริหารควรได้มีโอกาสพูดจา ปรึกษา หัวหน้าหมวด หัวหน้างาน ผู้บังคับบัญชาทุกคน เพื่อสร้างความสัมพันธ์และบรรยากาศที่ดีในการทำงาน

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน

ฝ่ายวิชาการและการให้บริการแนะแนว ควรได้ทำความเข้าใจกับครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนในการเลือกรายวิชาเรียนหลากหลาย ตามความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ทั้งนี้ฝ่ายบริหารจะต้องพยายามคลี่คลายปัญหาข้อจำกัดด้านสถานที่ว่างพอ กับแถบ และการขาดบุคลากร ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านบางรายวิชา รวมทั้งเปิดโอกาสให้หมวดวิชามีส่วนร่วมวางแผนการเปิดรายวิชาเลือก การจัดตารางสอน ในด้านการสอนของครู จะต้องปรับการเรียนการสอนให้พฤติกรรมสอดคล้องกับวิถีทางประชาธิปไตย มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูและนักเรียน หรือนักเรียนกับนักเรียนด้วยกัน การฝึกการเป็นผู้พูดและผู้ฟังที่ดี ยึดมั่นในเหตุผล การให้เกียรติซึ่งกันและกัน รวมทั้งการให้นักเรียนมีโอกาสดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ห้องเฉพาะวิชา ครูผู้สอนควรปรับสถานการณ์ จัดสภาพแวดล้อมให้สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน พฤติกรรม

การเคลื่อนไหวของนักเรียนที่สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย ส่งเสริมให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน ติดตามข่าวสารต่าง ๆ ในด้านการจัดกิจกรรมทั้งในหลักสูตรและนอกหลักสูตร ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมมากที่สุด ตามความสามารถและสนใจ ครูเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ต่าง ๆ คอยให้คำแนะนำ คำปรึกษา และปลูกฝังคุณธรรม และค่านิยมที่ดีงาม สอดแทรกขณะทำกิจกรรมด้วย กิจกรรมการเข้าค่าย มีความจำเป็นในการฝึกการอยู่ร่วมกัน การทำงานร่วมกัน เป็นหมู่คณะได้ เป็นอย่างดีเช่นกัน ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักผลิตสื่อ อุปกรณ์การเรียนเป็นกลุ่ม และประการสุดท้ายที่ผู้บริหารเสนอแนะก็คือ ด้านการประเมินผลของครูผู้สอนว่าควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ระบายความอัดอั้นตันใจ ในพฤติกรรมการสอนและการวัดผลของครูด้วย มิใช่มองเพียงตัวผู้เรียนเพียงด้านเดียว

3. ด้านการจัดกิจกรรม

โรงเรียนควรส่งเสริมให้นักเรียนและครูได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อเป็นแนวทางพื้นฐานในการดำเนินชีวิตเบื้องต้น โดยจัดให้มีชุมนุมต่าง ๆ กลุ่มผู้สนใจ คณะสี โดยเน้นนักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติจริง หรือจำลองสถานการณ์เหมือนจริงได้แก่ การจัดกิจกรรมเลือกตั้ง คณะกรรมการนักเรียน ประธานนักเรียน นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็น การจัดกิจกรรมนักเรียนโดยผ่านคณะกรรมการนักเรียน กิจกรรมที่โรงเรียนควรสนับสนุนให้จัดได้แก่ กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด กิจกรรม ส.อ.ร. กิจกรรมสหกรณ์ บริษัทจำลอง ทั้งนี้ นักเรียนและครูจะต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรม หากนักเรียนและครูขาดความรู้และประสบการณ์การจัดกิจกรรม โรงเรียนควรหาทางส่งเสริมพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ได้แก่ การฝึกอบรม การเยี่ยมเยียนศึกษาดูงาน จัดทำตารางเอกสารให้ศึกษาค้นคว้า เป็นต้น การจัดกิจกรรมควรส่งเสริมให้นักเรียนมีการพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยให้นักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ ตั้งแต่การเขียนโครงการ การมอบหมายงานรับผิดชอบ และประการสำคัญ ครู อาจารย์จะต้องหมั่นกระตุ้นให้นักเรียนสนใจเข้าร่วมกิจกรรม คอยให้คำปรึกษาแนะนำอยู่ห่าง ๆ และในบางโอกาส โรงเรียนควรส่งเสริมให้นักเรียนจัดกิจกรรม เผยแพร่ประชาธิปไตย เช่น นิทรรศการ การแสดง และการอภิปรายของนักเรียนบ้างเป็นบางครั้ง

4. การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

โรงเรียนควรมีนโยบายในการจัดรักษาสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจน เพื่อสนองนโยบายของกรมสามัญศึกษา ในเรื่องของครูพูดไม่ได้ ได้แก่ สวนหย่อม ไม้ดอกไม้ประดับ ไม้ใบ ไม้ยืนต้น น้ำตก และอุทยานการศึกษา โดยมีการวางแผนอาคารเรียน ที่นั่งเล่นพักผ่อนหย่อนใจ สิ่งเหล่านี้จะเกื้อหนุนการศึกษาและหล่อหลอมพฤติกรรมของนักเรียนในการส่งเสริมประชาธิปไตย ทั้งนี้ในการดูแลรักษาความสะอาดโรงเรียน ควรกระตุ้นให้นักเรียนและบุคลากรทุกคนได้มีส่วนร่วม แบ่งพื้นที่รับผิดชอบ เสมือนบ้านของตนเอง มีการปลูกฝังให้มีวินัยในตนเองในด้านการรักษาความสะอาด การรับประทานอาหาร การใช้ห้องน้ำห้องส้วม นอกจากนั้นการป้องกันสุนัข ถ้ามารบกวนบริเวณโรงเรียน การป้องกันกำจัดหนู แมลงวัน ก็เป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเช่นกัน และประการสุดท้าย พฤติกรรมของครู ผู้บริหาร โรงเรียน ในด้านการควบคุมอารมณ์ การพูดจา การสนทนากล่อมเยาเพื่อต่อกัน ก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างบรรยากาศที่ดี น่าอยู่ น่าเรียนสำหรับนักเรียน

ข้อเสนอแนะของครูสายการสอนที่มีต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร สรุปได้ดังนี้

1. ด้านการจัดองค์การบริหาร

ครู อาจารย์ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดองค์การบริหารว่า โรงเรียนควรมีการสำรวจความถนัด ความสนใจ ของครู อาจารย์ในโรงเรียนทุกปี เพื่อปรับเปลี่ยนบุคลากรตามสายงานตามความเหมาะสม กับสภาพการณ์ และผู้บริหารควรต้องชี้แจง ทำความเข้าใจเกี่ยวกับองค์กร การจัดองค์กร บทบาทหน้าที่ขององค์กรให้ครู อาจารย์เข้าใจชัดเจน มีการกระจายงานไปยังบุคลากรให้ทั่วถึง วิชาเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่ใกล้ชิด และเขียนผังสายงานบริหารโรงเรียนให้เห็นชัดเจน ทั้งในระดับโรงเรียน ฝ่าย และหมวดวิชา มีการประเมินผลการบริหารเมื่อสิ้นปีการศึกษาในทุก ๆ ระดับ นอกจากนั้นครู อาจารย์ยังได้เสนอแนะว่า หากโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เปิดโอกาสให้ครู อาจารย์ได้เลือกผู้บริหาร เช่นเดียวกับการเลือก อธิการบดี คณบดีในระบอบของมหาวิทยาลัย ก็จะเป็นการเสนอจุดประสงค์ การเลือกผู้นำในสังคมประชาธิปไตยมากขึ้น ในส่วนของคณะกรรมการนักเรียน ครู อาจารย์ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า โรงเรียนควรจัดอบรม ให้ความรู้แก่คณะกรรมการนักเรียน คณะสี และ

หัวหน้าห้อง เพื่อฝึกความเป็นผู้นำฝึกการเขียนโครงการ และการทำงานร่วมกัน โดยมีครูอาจารย์เป็นผู้คอยให้คำแนะนำ สังเกตการณ์อยู่ห่าง ๆ

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน

ครู อาจารย์ผู้สอนได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอน คล้ายกับผู้บริหาร กล่าวคือ ให้นักเรียนได้มีโอกาสเลือกวิชาเลือกเสรีได้ตามความถนัด และความสนใจ รวมทั้งครูผู้สอนก็ควรมีโอกาสเลือกสอนวิชาเลือกเสรีได้ตามความถนัดเช่นเดียวกัน ในด้านการสอนครูผู้สอนควรจะสอดแทรกเรื่องประชาธิปไตย ขณะทำการสอน เช่น การระดมความคิดในการแก้ปัญหา การมอบหมายให้รู้จักทำงานร่วมกัน การเปิดโอกาสให้วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่างๆ มีการอภิปรายโต้แย้งกันได้ในขอบเขตที่เหมาะสม และครูผู้สอนต้องรู้จักปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของสังคมนั้น ๆ

3. ด้านการจัดกิจกรรม

ครูผู้สอนได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม คือ การจัดกิจกรรมควรให้นักเรียนมีการเคลื่อนไหวได้บ้าง โดยเฉพาะในห้องเรียน ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้พัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ อารมณ์ สังคม ร่างกาย และสติปัญญา ซึ่งจะสอดคล้องกับพฤติกรรมประชาธิปไตย เช่น การแสดงความคิดเห็น การทำงานปฏิบัติร่วมกัน การยอมรับในข้อตกลงของเสียงส่วนใหญ่นำไปปฏิบัติ แต่ทั้งนี้ การทำกิจกรรมในห้องเรียน จำนวนนักเรียนต้องมีจำนวนไม่มากนัก หากมากเกินไป จะไม่บรรลุวัตถุประสงค์หลักประชาธิปไตย กล่าวคือ นักเรียนไม่สามารถร่วมกิจกรรมได้ทั่วถึงทุกคน

4. ด้านการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

ครูผู้สอนได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน กล่าวคือ ให้คณะกรรมการนักเรียน และนักเรียนทุกคน มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการรักษาความสะอาด ดูแล ตกแต่งอาคาร สถานที่ สวนหย่อม ให้ร่มรื่นสวยงาม หรือ การมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนเป็นครั้งคราว ทั้งนี้คณะกรรมการนักเรียนจะต้องวางแผนแบ่งพื้นที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน นอกจากนี้บอร์ดในห้องเรียน อาคารเรียน ควรจะได้มีการวางแผนกำหนดการจัดบอร์ดให้ชัดเจน ตามวันหรือเหตุการณ์ที่สำคัญ ๆ บนอาคารเรียนอาจนำไม้กระดานมาประดับตกแต่ง

าให้เกิดบรรยากาศน่าอยู่น่าเรียนมากขึ้น นอกจากนั้นผลงานทางศิลปะ จิตรกรรม ปฏินากรรม และอื่นๆ ของนักเรียนที่สวยงาม ครูผู้สอนอาจคัดเลือกมาประดับตกแต่งตามห้องพักครู ห้องเรียน ห้องรับแขก หมุนเวียนไป ก็จะทำให้ให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ บริเวณห้องน้ำ ห้องส้วม โรงอาหาร โรงเรียนอาจต้องจ้างพนักงานทำความสะอาดชั่วคราว มาช่วยทำงานบ้าง เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของนักการภารโรง จะทำให้กลิ่นเหม็นและพาหะนำโรค เช่น แมลงวัน หนู แมลงสาบ ลดน้อยลง

ข้อเสนอแนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน มัธยมศึกษาขนาดใหญ๋ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร สรุปได้ดังนี้

นักเรียนชายและหญิงมีความคิดเห็นที่คล้ายกันเกี่ยวกับการปฏิบัติในโรงเรียน ดังต่อไปนี้

1. สิ่งที่นักเรียนมีความประทับใจในโรงเรียนมากที่สุด ได้แก่ ครู อาจารย์ มีความเข้าใจนักเรียน เข้าใจถึงสภาพปัญหา และความต้องการของเด็กวัยรุ่น ไม่เข้มงวด กวดขันตลอดเวลา เช่น เมื่ออยู่ในกลุ่มเพื่อน หากบางสิ่งบางอย่างไม่เป็นอันตราย หรือผลเสีย หายมากเกินไป ครู อาจารย์ก็ยอมให้ลองผิดลองถูก เป็นประสบการณ์การเรียนรู้โดยตรงได้บ้าง นอกจากนั้น นักเรียนมีความประทับใจ ครู อาจารย์ที่มีเหตุผล มีความหนักแน่น อารมณ์มั่นคง และโรงเรียนมีไม้ดอกไม้ประดับ สวนหย่อม ต้นไม้ทำให้ความร่มรื่น สามารถนั่งเล่นพักผ่อน ทำกิจกรรมเป็นส่วนตัว หรือกลุ่มเพื่อนได้

2. สิ่งที่นักเรียนมีความคิดเห็นว่างเรียนน่าจะปรับปรุงแก้ไขให้ดีกว่านี้ นักเรียน มีความคิดเห็นว่าง สิ่งที่น่าจะปรับปรุงแก้ไขให้ดีกว่านี้ ก็คือ ความสะอาด โดยเฉพาะห้องน้ำ ห้องส้วม และโรงอาหาร อยากให้โรงเรียนจ้างลูกจ้างชั่วคราวมาทำความสะอาด โดยเฉพาะ โรงเรียนที่พักรับประทานอาหารกลางวัน 2 รอบ และเดินเรียน การจัดสภาพแวดล้อมภายใน โรงเรียน ได้แก่ การประดับตกแต่งห้องเรียน สวนหย่อม ไม้ดอกไม้ประดับ นักเรียนอยาก มีส่วนรับผิดชอบ ช่วยเหลือนักการภารโรง ซึ่งมีความรับผิดชอบมาก เงินเดือนน้อย

3. นักเรียนมีความพอใจในกิจกรรมที่นักเรียนเลือกอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ เนื่องจากกิจกรรมที่โรงเรียนกำหนดนั้นมีจำนวนไม่มากนัก โรงเรียนมีข้อจำกัดด้านความรู้ ความสามารถของอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรม หากนักเรียนมีโอกาสเลือกกิจกรรมได้ อยากให้ โรงเรียนจัดกิจกรรมอิสระตรงกันทั้งโรงเรียน และมีกิจกรรมกีฬาแข่งขันทุกสัปดาห์ หรือสลับกับ

การแสดงของนักเรียน เช่น การได้เวที คอนเสิร์ตโดยนักเรียนเป็นผู้แสดงเอง ครู อาจารย์ เป็นที่ปรึกษา สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนอยู่ห่างๆ นอกจากนั้นนักเรียนอยากทำให้โรงเรียนพิเศษเก่า ผู้ที่สำเร็จในอาชีพต่างๆ มาบรรยายพูดคุยกับนักเรียนบ้าง

4. ในการเรียน นักเรียนพอใจ ครู อาจารย์ผู้สอนที่มีบุคลิกดี มองดูแล้วน่าเคารพ ศรัทธาเลื่อมใส มีจิตใจดี มีเหตุผล รับฟังความคิดเห็น นักเรียนสามารถโต้แย้งในหลักการ เหตุผลกับครูผู้สอนได้บ้าง เป็นที่ปรึกษาเมื่อนักเรียนมีปัญหาอย่างเป็นกันเอง พูดคุยด้วยอารมณ์ดี อบอุ่น ยิ้มแย้ม ยืดหยุ่น และให้อภัยแก่นักเรียนเป็นครั้งคราว เมื่อนักเรียนกระทบผิด ในการสอนมีเวลาสำหรับให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่มหรือระดมความคิดเห็นเพื่อคลายความเครียด ลูกเดินได้บ้าง การสอบวัดผลการเรียน หากนักเรียนสอบผ่านเกือบหมดห้อง หรือทั้งห้อง จะมีความสุขมาก นอกจากนั้นนักเรียนมีความพอใจ ครู อาจารย์ที่ชอบยกย่อง ชมเชยนักเรียน เมื่อมีผลการสอบ หรือการแข่งขันในกิจกรรมต่าง ๆ นั้นประสบความสำเร็จ

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ

นางสาวกิริ์ วรจําปา

เกิดวันที่

26 พฤษภาคม 2494

สถานที่เกิด

อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร

สถานที่อยู่ปัจจุบัน

บ้านเลขที่ 64/57 หมู่ 1 ซอยมิตรสัมพันธ์ ถนนบางกรวย - ไทรน้อย
ตำบลบางกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000

ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน

อาจารย์ 2 ระดับ 6 ปฏิบัติหน้าที่ หัวหน้างานวิชาการ กลุ่มพัฒนาการศึกษา

สถานที่ทำงานปัจจุบัน

กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เขตดุสิต
กรุงเทพฯ 10300

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2511	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบางคนที "เมธีคุณะวันวิทยาลัย"
จังหวัดสมุทรสงคราม
พ.ศ. 2515	ป.กศ.สูง (วิชาเอกวิทยาศาสตร์ วิชาโทภาษาอังกฤษ)
จากวิทยาลัยครูนครปฐม
พ.ศ. 2519	กศ.บ. (วิชาเอกชีววิทยา วิชาโทเคมี)
จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
พ.ศ. 2539	กศ.ม. (การบริหารการศึกษา)
จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

**การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา
เขตกรุงเทพมหานคร**

**บทคัดย่อ
ของ
สุวฤทธิ์ วรรณภา**

**เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการบริหารการศึกษา**

พฤษภาคม 2539

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา
ขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดองค์กร
บริหารให้มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย ด้าน
การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย และด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เป็น
ประชาธิปไตย ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน ครูสายการสอน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
และเพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา
เขตกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูสายงานการสอน จำแนกตาม
ประสบการณ์ทางการบริหารหรือการสอน วุฒิการศึกษา และเพศ ส่วนนักเรียนเปรียบเทียบ
จำแนกตามเพศ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 214 คน ครู
สายงานการสอนจำนวน 375 คน และนักเรียน จำนวน 377 คน เครื่องมือที่ใช้ในการ
เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่
คะแนนเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่
สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน และครูสายงาน
การสอนมีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก ส่วนนักเรียนมีความเห็นว่าการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง
เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นว่าการพัฒนาอยู่ในระดับมากทุกด้าน
ส่วนครูสายงานการสอนมีความเห็นว่าการพัฒนาในระดับปานกลาง ด้านการจัดการเรียน
การสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย และด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริม
ประชาธิปไตย นักเรียนมีความเห็นว่าการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เมื่อเปรียบเทียบ
ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูสายงานการสอน จำแนกตามประสบการณ์ทาง
การบริหารหรือการสอนพบว่า ไม่แตกต่างกัน จำแนกตามวุฒิการศึกษาของผู้บริหารไม่แตกต่างกัน
ส่วนครูสายงานการสอนมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน จำแนกตามเพศ ทั้งผู้บริหารและครูสายงาน
การสอนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน สำหรับความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
จำแนกตามเพศพบว่า แตกต่างกัน

THE DEVELOPMENT OF DEMOCRACY IN LARGE GOVERNMENT SECONDARY SCHOOLS
UNDER THE JURISDICTION OF THE GENERAL EDUCATION DEPARTMENT
IN BANGKOK METROPOLIS

AN ABSTRACT

BY

SUWAPEE WORACHAMPA

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Educational Administration
at Srinakarinwirot University

May 1996

The purposes of the research were to study the development of democracy in large government secondary schools under the jurisdiction of the General Education Department in Bangkok Metropolis in 4 aspects : administration organization, teaching-learning, extra curricula activities and school atmosphere and environment, as viewed by school administrators, teaching staff and mattayomsuksa 6 students and to compare the opinions on this matter of school administrators and teaching staff, classified by their administrative or teaching experiences, educational qualification and sex, and of M.6 students, classified by sex

The sample of the study consisted of 214 school administrators, 375 teaching staff and 377 M.6 students, The instrument for data collection was rating-scale questionnaires. The statistics employed for data analysis were arithmetic mean, standard deviation and t-test.

The results revealed that the development of the democracy in large government secondary schools under the jurisdiction of the General Education Department in Bangkok Metropolis, as viewed by the school administrators and teaching staff was high. However, according to the students' opinion, the development of the democracy was at the middle level. When considering each of the 4 aspects, the school administrators perceived that there was a great deal of the development in every aspect; according to the teaching staff, it was at the middle level in the aspects of teaching-learning and atmosphere and environment. As for the students, the development was at the middle level in every aspect. Having compared the opinions of school administrators and teaching staff, classified by their administrative or teaching experiences, it was found that there was no significant

difference. Classified by educational qualification, the school administrators opinions were not different, but there was significant difference in the teaching staff's. Classified by sex, there were no significant differences in both groups. As for the students, classified by sex, there were significant differences.